

2023

RASTOČI SLOVARJI

Založba ZRC

Špela Petric Žižić

**Šolski slovar
slovenskega jezika**

Šolski slovar slovenskega jezika 2023

Zbirka: Rastoči slovarji

ISSN 2536-2968

Urednik zbirke: Andrej Perdih

Tehnična urednica zbirke: Duša Divjak Race

Prva e-izdaja je pod pogoji licence Creative Commons [CC-BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) prosto dostopna:

<https://doi.org/10.3986/9789610508557>

GLAVNA UREDNICA

Špela Petric Žižić

UREDNIKA ZA DIDAKTIKO SLOVENSKEGA JEZIKA

Lara Godec Soršak

AVTORJI

Špela Petric Žižić

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7451-4264>

Domen Krvina

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2276-1156>

Dejan Gabrovšek

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4995-1814>

Duša Divjak Race

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3338-9270>

Nina Ledinek

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1068-3856>

Mija Michelizza

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9741-600X>

STROKOVNI PREGLED

Špela Petric Žižić, Domen Krvina

OBLIKOVANJE IN PRELOM

Duša Divjak Race

OBLIKOVANJE NASLOVNICE

Brane Vidmar

IZDAJATELJ

ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

ZANJ

Kozma Ahačič

ZALOŽNIK

ZRC SAZU, Založba ZRC

ZANJ

Oto Luthar

GLAVNI UREDNIK ZALOŽBE

Aleš Pogačnik

Ljubljana 2024

Publikacija je nastala v okviru programa P6-0038, ki ga financira ARIS, programa Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda, ki ga financira SAZU, in s sofinanciranjem Ministrstva za kulturo.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani.

[COBISS.SI-ID 191107331](https://cobiss.si/)

ISBN 978-961-05-0855-7 (PDF)

**Šolski slovar
slovenskega jezika
2023**

Založba ZRC

Uvod

Šolski slovar slovenskega jezika 2023 je prirastek prvega slovenskega znanstveno utemeljenega splošnega razlagalnega slovarja, ki je namenjen učencem od 1. do 5. razreda osnovne šole. Obsega 502 enobesedna slovarska sestavka. Dodani so jim frazemi in stalne besedne zveze s slovarskimi razlagami ter zgledi rabe.

Šolski slovar slovenskega jezika 2023 je vir različnih podatkov in pripomoček za razvoj veščin branja ter pisanja. V njem najdemo podatke o tem, kaj obravnavane besede slovenskega knjižnega jezika pomenijo, kako se rabijo v besedilu, katere stalne besedne zveze in frazeme tvorijo ter kako se zapisujejo.

Glavni cilji priročnika so spodbujanje rabe slovarjev tako pri pouku kot tudi doma, bogatitev besednega zaklada mladih uporabnikov, usvajanje besednih vrst, zlasti s pomočjo prikaza rabe besede v ponazarjalnem gradivu pa tudi uzaveščanje pravil, po katerih se besede med sabo združujejo. Poleg tega *Šolski slovar slovenskega jezika 2023* uporabnike seznanja s slovarsko strukturo in jih tako pripravlja na branje drugih slovenskih in tujih slovarjev, tako enojezičnih kot dvojezičnih.

Večji del besedišča, ki je predstavljeno v slovarju, sestavljajo besede, ki jih učenci spoznavajo pri pouku. Te besede (oziroma njihovi pomeni) imajo pred razlago oznake, ki so poimenovane po šolskih predmetih: PRI DRUŽBI, PRI GLASBENI UMETNOSTI, PRI LIKOVNI UMETNOSTI, PRI MATEMATIKI, PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI, PRI RAČUNALNIŠTVU, PRI SLOVENŠČINI in PRI ŠPORTU (na primer PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Pegasta sova** je sova z navadno rjavkastim in belkastim telesom ter srčastim obrazom s črnimi očmi.).

V slovar je vključeno tudi osnovno, temeljno besedišče (na primer besede, ki poimenujejo družinske člane, sorodstvena razmerja), ki ga otroci dobro poznajo. Ti slovarski sestavki bodo zanimivi zlasti učencem nižjih razredov, starejšim pa bodo služili kot pripomoček za uvajanje v branje slovarja. Sem spadajo tudi besede, pri katerih se pojavljajo težave z zapisovanjem (na primer **golob**, **črv**, **mozolj**).

V priročniku ne najdemo pogovornih in slengovskih besed, črk, kratic in krajšav. Ob poimenovanjih za moške osebe so navedena poimenovanja za ženske osebe (na primer **košarkar** – **košarkarica**).

Čustveno zaznamovani pomeni besed imajo pred razlago oznako ČUSTVENO OBARVANO ali SLABŠALNO, kot na primer samostalnik **paglavec** v tretjem pomenu (ČUSTVENO OBARVANO **Paglavec** je deček, fant, zlasti poreden.).

kisel pridevnik

Besedna vrsta

1. Kisel je tak, ki ni sladek, grenek ali slan in je ostrega okusa kot limona.

Razlaga 1. pomena

- **kisle** gobice, kumarice
- Nekatere jedi so sladke, druge slane, grenke ali **kisle**.
- Solata je bila zelo **kisla**, zato mu ni bila preveč všeč.
- Drenulje so skoraj vedno **kisle**.
- Včasih si za zajtrk pripravi kruh s pašteto in **kislimi** kumaricami.

2. Kisli je ta, ki je ostrega, kiselkastega okusa zaradi delovanja posebnih bakterij.

Razlaga 2. pomena

- **kisla** repa
- **kisla** smetana
- **kislo** mleko
- **kislo** zelje

Tipične zveze

• Na planšariji smo si privoščili hladno **kislo** mleko s črnim kruhom.

• K pečenki so v restavraciji postregli **kislo** zelje.

3. ČUSTVENO OBARVANO Kisel je tak, ki izraža nejevoljo, žalost ali ki je neprijeten, slab.

- Njegovo pobudo sem sprejel s **kislím** nasmeškom.
- Zjutraj je imel prav **kisel** obraz.
- Kadar so dnevi **kisli**, ji pomaga, če prebere zanimivo knjigo.

Kako besedo uporabimo v stavku?

STALNE ZVEZE

kisli dež

Stalna besedna zveza, ki jo tvori beseda.

PRI NARAVOSLOVJU **Kisli dež** je dež, ki zaradi v njem raztopljenih snovi, ki onesnažujejo zrak, povzroča poškodbe organizmov in njihovo odmiranje.

Oznaka strokovnega področja, na katerem se beseda ali pomen uporablja.

Frazem ali čustveno obarvana stalna besedna zveza, ki jo tvori beseda.

zdrobiti glagol

Zdrobiti pomeni narediti iz česa majhne, drobne dele.

- **zdrobiti** steklo
- Nekatere umetne mase **zdrobimo** in jih ponovno uporabimo kot surovino za nove izdelke.
- Če olupljen arašid **zdrobiš** na listu belega papirja, se bo na papirju poznal masten madež.
- Hrana začne svojo pot razgradnje v ustni votlini, kjer se s pomočjo sline in zob omoči, zmelje in **zdrobi**.

FRAZEMI

zdrobiti koga v sončni prah ali **zmleti koga v sončni prah**

Če kdo **zdrobi v sončni prah** koga, pomeni, da ga uniči ali povsem onemogoči.

- »**Zdrobila te bom v sončni prah**,« je zagrozila čarovnica.

Metodološka izhodišča

Šolski slovar slovenskega jezika, katerega prirastek je Šolski slovar slovenskega jezika 2023, obravnava občnoimenske leksikalne enote knjižnega jezika vseh besednih vrst. Glavni gradivski vir za slovar je *Korpus šolskih besedil slovenskega jezika*, ki obsega besedila učbenikov, otroškega leposlovja izbranih avtorjev in gradivo šolskih spisov. Obravnavana leksika je tako zajeta iz besedil, ki so za otroke te starosti glavni vir novega knjižnega besedja, ter obsega zlasti jezik leposlovja in osnovno terminologijo pri pouku obravnavanih znanstvenih in strokovnih področij. V geslovnik so vključeni v rabi manj pogosti leksemi, uporabljeni v razlagah, in družbeno relevantnejši eno- in večbesedni leksemi.

Izterminološka leksika, izbrana uravnoteženo po področjih s pomočjo učnega načrta in v korpus zajetih učbenikov, krepi predstavo o pojmovnem sistemu posameznih v slovar zajetih strokovnih področij, njene slovarske oznake pa spodbujajo natančnejše branje slovarja in uzaveščanje razlikovanja med strokovno in splošno rabo posameznih leksemov. Slovarski geslovnik je tako sestavljen tudi iz učbeniškega (terminološkega) besedja, saj sklepamo, da je pouk v tem obdobju pomemben vir novega besedja, pojmovni sistem posamezne stroke pa je predstavljen kar se da celostno in na način, kot ga učenci usvajajo pri pouku.

Drugi del geslovnika predstavlja temeljna leksika. Ker bo slovar služil tudi kot učni pripomoček, smo jo vključevali zlasti po kriterijih problemskega izbiranja (glede na pravopis, pravorečje, oblike). Ta del geslovnika se torej izbira po vnaprej določenih problemskih sklopih, npr. v zvezi s težavami na ravni pravopisa, pregibnostnega vzorca, onezvenečenja ipd., kar je lahko uporabno tudi kot gradivo za učitelje. V nadaljevanju so navedeni nekateri kriteriji izbiranja slovarskih iztočnic.

Primeri besed, pri katerih so zaznane pravopisne težave, povezane s pravorečnim pojavom onezvenečenja:

- *drobtina, hrib, jastreb;*
- *gladek, odpadek, sladek;*
- *brlog, sneg, žig;*
- *gozd, obraz, ribez;*
- *jež, madež, storž.*

Poseben tip predstavljajo primeri s sklopom *ds*, ki se npr. v besedah predsednik in predsednica po onezvenečenju zlije v govorjeni *c*.

Primeri besed, pri katerih so zaznane pravopisne težave, ki jih povzroča razlika med izgovorom in zapisom sklopov *lj* in *nj*:

- *kostanj, lokvanj, pomanjkanje;*
- *čmrlj, školjka, žemlja.*

S sklopom *lj/nj* je povezana tudi t. i. hiperkorektnost, pojav, ko kdo zaradi napačne predstave o pravilnosti določene besede to besedo neustrezno popravi in npr. beseda *škatla* postane *škatlja*. Dodane so tudi besede, pri katerih prihaja do tovrstnih težav.

Primeri besed, pri katerih so zaznane pravopisne težave, ki jih povzroča razlika med izgovorom in zapisom fonema *l* oziroma *v*:

- *flavta, rokav, vztrajen;*
- *čoln, polh, popoldne.*

S problemom izgovora *l/v* je ravno tako povezana hiperkorektnost, torej napačno popraviljanje

pravilnega zapisa besede, zato so dodane tudi besede, kot so *usesti se, uleči se, uliti se, ustaviti*.

V slovarju je zastopan tudi tip besed, pri katerih se pojavlja problem zapisa polglasnika, zveze *a + r* ali zvočniškega sklopa v izglasju::

- *brv, domiseln, mrmrati, obrv, rdeč, rjav, smrt, srna, škrbast, trn, veter, vetrn, vetrnica, vrt, zajtrk*.

V slovarju je zastopan tudi tip prevzetih besed, pri katerih se pojavlja problem zapisa hiata:

- *orientacija, pianist, radio, violina*.

Primeri besed, pri katerih se pojavlja problem zapisa sklopa *ir*: *krompir, pirh, skicirati* in *vir*.

Slovar obravnava tudi tip besed, pri katerih so zaznane pogoste napake pri pregibanju:

- *cerkev, človek, hči, kri, mati, možgani, ploskev, starš, tla; moči, zmoči*.

Koncept slovarja

Koncept *Šolskega slovarja slovenskega jezika*, katerega prirastek je *Šolski slovar slovenskega jezika 2023*, je nastal na podlagi izkušenj pri izdelavi splošnega razlagalnega slovarja ter teoretičnih izhodišč s področja slovenistike in didaktike. Temelji na uveljavljenih leksikografskih načelih; v temeljnih značilnostih je usklajen s konceptom *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ, SSKJ 2) in *eSSKJ: Slovar slovenskega knjižnega jezika*, tretja izdaja, temeljnih priročnikov, ki jih bodo današnji osnovnošolci kasneje samostojno uporabljali.

Osrednji del koncepta slovarja predstavlja tipologija slovarskih razlag, ki prinaša rešitve problemov, povezanih s prilagoditvijo pomenskega opisa leksemov znanju in zmožnostim najmlajših uporabnikov. Zasnova razlagalnih tipov sledi izročilu slovenskega slovaropisja in načelom opredeljevanja leksikalnega pomena, ki so se uveljavila od SSKJ dalje, npr. v zvezi s sistemom uvrščevalnih pomenskih sestavin in kar se da sistematiziranim navajanjem razločevalnih pomenskih sestavin. Razlike v strukturiranosti, primerjalno s sistemom razlag v splošnem razlagalnem slovarju (SSKJ), so posledica upoštevanja načela naravnosti in razumljivosti (v smislu posnemanja spontanega govora zlasti v skladenjski strukturi razlage).

Pomembna razlika glede na prvo in drugo izdajo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ in SSKJ 2) in *eSSKJ: Slovar slovenskega knjižnega jezika* je, da imajo v *Šolskem slovarju slovenskega jezika* vsi tipi slovarskih razlag obliko povedi z iztočničnim leksemom v vlogi osebka. V razlagah samostalnikov in pridevnikov jedro razlage uvaja vezni glagol *biti* v tretji osebi (***Koliba je zasilno, občasno prebivališče, navadno iz lesa; Krut je tak, ki s svojim ravnanjem brezobzirno, neusmiljeno povzroča bolečino ali trpljenje ljudem ali živalim***). V razlagah glagolov in prislovov po načelu naravnosti jedro razlage uvaja tretja oseba ednine glagola pomeniti v oslabljenem pomenu (***Kovati pomeni z udarci kladiva ali s strojem oblikovati, obdelovati kovino; Poleti pomeni v času med pomladjo in jesenjo***).

Skladno z uveljavljenimi slovaropisnimi načeli jedrni del razlage predstavlja nabor pomenskih sestavin. Pomen leksema je opredeljen glede na pomensko nadrejeni leksem (uvrščevalna pomenska sestavina) in se od pomensko istovrstnih leksemov ločuje s pomočjo razločevalnih pomenskih sestavin, ki se zaradi težnje po čim večji nazornosti v slovarju navadno navajajo v večjem številu.

Razlage glagolskih stalnih besednih zvez in frazemov ter frazemov s strukturo stavka (pri katerih je obvezna sestavina v vlogi osebka, npr. ***jezik se lomi komu***) imajo razlago v obliki povedi s

pogojnim odvisnikom, ki je zaradi navajanja tipičnega besedilnega okolja večbesedne iztočnice ocenjena kot najrazumljivejša. Zaradi osebne glagolske oblike (navadno v 3. osebi ednine, redkeje množine) namreč omogoča jasnejši prikaz vezljivostnih mest (npr. **rojiti komu po glavi**), poleg tega pa upravičuje odločitev za navajanje za učence predvidoma skladijsko zahtevnejših slovarskih oblik glagolskih frazemov (npr. **ne biti ne duha ne sluha; zaradi dreves ne videti gozda; svoj živi dan ne videti koga**).

Slovarski opis eno- in večbesednih leksemov v členkovni ali medmetni rabi temelji na sporočanjškem vidiku in izhaja iz namere oz. čustvenega stanja govorečega. Poseben tip razlage z glagolom reči (*napisati*) v prvi osebi množine tako ne prinaša informacije o leksikalnem pomenu, ampak o tem, kaj govoreči izraža. Primeri: **Škoda** rečemo, ko kaj obžalujemo, smo žalostni zaradi česa ali s kom sočustvujemo; **Najlepša hvala** rečemo ali zlasti napišemo komu, ko se mu želimo zahvaliti; **Lep pozdrav** napišemo na koncu sporočila, ko se od koga poslovimo; **Z veseljem** rečemo, ko komu vljudno pritrdimo; **Jezik za zobe** rečemo, ko želimo, da kdo ne odgovarja ali da umolkne; **Če mene vprašate** rečemo, ko želimo poudariti to, kar trdimo; **Hvala bogu** rečemo, ko izražamo hvaležnost ali zadovoljstvo.

Slovarske oznake, ki so v slovarskem prikazu v celoti izpisane, so leksikalnim enotam dodane na podlagi analize pomenskih lastnosti leksemov, kot se kažejo v gradivu *Korpusa šolskih besedil slovenskega jezika*, in analize njihovega sobesedila. Dopolnjujejo pomensko razlago, hkrati pa spodbujajo natančnejše branje slovarja in uzaveščanje razlikovanja med nevtralnimi in stilno zaznamovanim pomenom oziroma med strokovno in splošno rabo posameznih leksemov.

S slovničnimi oznakami je opredeljena besedna vrsta obravnavanih iztočnic. Poleg zgoraj omenjenih terminoloških kvalifikatorjev je uporabljen tudi ekspresivni kvalifikator ČUSTVENO OBARVANO ter kvalifikator SLABŠALNO (npr. tretji pomen glagola **kovati**: ČUSTVENO OBARVANO **Kovati** pomeni (naskrivaj) pripravljati kaj.; SLABŠALNO **Krava** je ženska, ki se ji pripisujejo slabe lastnosti, zlasti omejenost ali lenoba).

Za razlago so navedeni zgledi rabe v obliki kolokacij in povedi (tipične besedne zveze, ki potrjujejo pomene, in tipična sobesedila). Ilustrativno gradivo utrjuje otrokovo predstavo o tipični rabi, skladijskih možnostih, vezljivosti oz. družljivosti leksema. Zgledi, ki so sestavljeni iz z vidika knjižnega jezika nevtralnega besedja in besedja, obravnavanega v slovarju, so načeloma kratki, jasni in premišljeno izbrani tudi glede na vsebino (eno izmed načel izbiranja je izogibanje stereotipizaciji, zlasti družbenih vlog).

 Slovar

asfalt samostalnik

Asfalt je siva zmes, s katero pri gradnji utrjujemo vrhnji sloj cest in podobnih površin, ali površina, utrjena s to zmesjo.

- Kamion je v kesonu pripeljal **asfalt**.
- Včasih so otroci v blokovskih naseljih vsak primeren košček **asfalta** izkoristili, da so nanj narisali ristanc.
- Ob vrtcu je **asfalt**, na desni strani pa travnata površina.

asfalten pridevnik

Asfalten je tak, ki je iz asfalta, sive zmesi, s katero pri gradnji utrjujemo vrhnji sloj cest.

- Zavili so na **asfaltno** cesto, ki se je pričela vijugasto vzpenjati.
- Makadamska cesta je cesta brez **asfaltne** ali betonske prevleke.

STALNE ZVEZE

asfaltna baza

PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Asfaltna baza** je obrat, v katerem izdelujejo asfalt.

- Na prostem smo si ogledali velikanske žerjave, **asfaltne baze** in predstavitev gradbenih strojev v živo.

bakla samostalnik

Bakla je krajša palica z gorljivo snovjo na zgornjem koncu, ki jo uporabljamo, da si z njo svetimo.

- **Bakla** je osvetljevala hodnik.
- Prinesli so **bakle**, ker se je medtem že znočilo.
- **Bakla** v njeni roki je osvetlila obraz.

bedro samostalnik

1. Bedro ali **stegno** je del noge med kolenom in kolkom.

- Pes ga je ugriznil v **bedro**.

2. Bedro ali **stegno** je zgornji del noge živali, ki ga uporabljamo kot hrano.

- Prinesel je celo **bedro** srnjakovega mesa.

beljak samostalnik

Beljak je prozorna snov v jajcu.

- Beljakovine v **beljaku** pri visoki temperaturi zakrknjejo in tako postanejo lažje prebavljive.
- Vzemite jajca in ločite **beljake** od rumenjakov.
- Z električnim mešalnikom stepite **beljake** v posebni skledi v trd sneg.

bor samostalnik

Bor je iglasto drevo z razbrazdanim lubjem in dolgimi iglicami.

- Storži **bora** so v začetku zeleni.
- Ob robu planote je rasel osamljen gorski **bor**.
- Pri vznožju velikega **bora** je stala veverica in si ob hrapavi skorji brusila krepeljce.
- Iglavci (smreka, **bor**, macesen ...) so golosemenke, saj se semena razvijejo v storžih.

borovnica samostalnik

Borovnica je nizka grmičasta gozdna rastlina z

majhnimi temno modrimi plodovi ali plod te rastline, ki ga uporabljamo kot sadje.

- jesti **borovnice**
- **borovnice**, jagode in robide
- Nekoliko višje nad studentem so rasle **borovnice**.
- Plod **borovnice** je užiten.
- **Borovnice** so mi všeč!

borovničev pridevnik

Borovničev je tak, ki je iz borovnic, vsebuje borovnice.

- Znam narediti odlično **borovničevo** pito.
- Kateri sladoled želite? **Borovničevega**, prosim.

bratec samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO **Bratec** je brat, navadno mlajši.

- **bratec** in sestrice
- V šolo je hodila peš skupaj z **bratci** in sestricami.
- Rada berem revijo Gea, moj **bratec** pa revijo Ciciban.
- Najbližje sem bil s svojim **bratcem**, saj sem z njim preživel največ časa.

brca samostalnik

Brca je sunek ali udarec z nogo.

- Dobil je **brco** v koleno.
- Z **brco** pod mizo ga je opomnila, naj pazi, kaj govori.

brcanje samostalnik

1. Brcanje je udarjanje kakega predmeta ali človeka z nogo.

• Nogomet je športna igra, pri kateri igralci z **brcanjem** spravljajo žogo v gol.

• Včasih se otroška nagajivost sprevrže v nasilje, **brcanje** v pretep, nedolžno zafrkavanje v žalitev.

2. Brcanje je hitro premikanje nog naprej in nazaj.

- Mama je skušala umiriti otrokovo **brcanje**.

brcati glagol

1. Brcati pomeni z nogo udarjati kak predmet ali človeka.

- **brcati** žogo
- Benjamin **brca** žogo.
- V nogometu se žogo vedno **brca**, z roko je prekršek.
- **Brcali so** listje, ki je na debelo prekrivalo tla.

2. Brcati pomeni hitro premikati noge naprej in nazaj.

- Triletnik tuli in **brca** na tleh.
- Račka ima med prsti na nogah razpeto kožico, ko s plavutkami **brca** naprej in nazaj.

FRAZEMI

brcati žogo

Če kdo **brca žogo**, pomeni, da igra nogomet.

- Fantje **so brcali žogo**.

brcniti glagol

Brcniti pomeni z nogo udariti kak predmet ali človeka.

- **brcniti** žogo
- Nogometna žoga se na igrišču premakne, ker jo nogometaš **brcne**.

- V zadnjem hipu je **brcnil** superge pod omarico za čevlje.

breskev samostalnik

Breskev je nizko sadno drevo z rožnatimi cvetovi in rdečkasto rumenimi plodovi z dlačicami ali plod te rastline, ki ga uporabljamo kot sadje.

- V sadovnjaku so rasle velike jabolane, hruške, slive, češnje, cibore, marelice, **breskve**.
- Najedla sta se **breskev**.

breskov pridevnik

- Breskov** je ta, ki je v zvezi z breskvijo.
 - Peščena pot pelje h gredici rož in v cvetoči **breskov** nasad.
- Breskov** je tak, ki je iz breskev, vsebuje breskve.
 - **Breskov** sok je zame odlična pijača.

breza samostalnik

Breza je listnato drevo s tanjšim deblom in belim lubjem.

- **Breza** ima seme v orešku z dvojnimi krilci. Lahek plod odnaša veter daleč naokoli, zato **breze** prve zrastejo na neporaslih površinah.
- Pod **brezo** sta si pripravila ležišče.
- Na Slovenskem so za prvi maj kot mlaje postavljali smreke, **breze**, topole in bore.

brozga samostalnik

- Brozga** je napol staljen sneg.
 - Pozimi sta bila povsod sneg in **brozga**.
- Brozga** je zmes tekoče snovi in manjših trdih delov česa, ki se oprijemlje predmetov.
 - Otroci so opazovali, kako je skozi vrh vulkančka izbruhnila spenjena **brozga**, ki se je razlila čez mizo.
 - Otresla sta si **brozgo** z nožic in začela natančno raziskovati obrežje.

bršljan samostalnik

Bršljan je zimzelena rastlina, ki se vzpenja po drevesih in zidovih.

- Deblo je bilo ovito z **bršljanom**.
- Razkošno betonsko stopnišče so obraščali **bršljan** in orhideje.

brusilen pridevnik

Brusilni je ta, ki je v zvezi z brušenjem.

- V tovarni so uporabili orodje in stroje: žago, **brusilni** stroj in vrtalni stroj.

brusiti glagol

- Brusiti** pomeni delati rezilo ostro.
 - **Brusim** škarjice in nože.
 - Dolgo je **brusil** orožje.
- Brusiti** pomeni z brušenjem oblikovati predmete.
 - Da je iz lesa nastala miza, so les obdelovali: žagali, **brusili**, lakirali in spajali.
 - Trdne snovi lahko žagamo, **brusimo** ali lomimo.
 - Zajec ima močne zobke, ki mu rastejo vse življenje, vendar jih s hrano **brusi**.

brušenje samostalnik

1. Brušenje je postopek, s katerim naredimo rezilo ostro.

- Žabje oglašanje je spominjalo na zvok, ki nastaja ob **brušenju** kose.
- 2. Brušenje** je oblikovanje predmeta s čim.
- Če mačka ne hodi ven, potrebuje praskalnik za **brušenje** kreppljev.
 - Za popravilo strehe so plačali 2300 €, **brušenje** in lakiranje parketa je stalo 580 €.

bučen pridevnik

Bučen je tak, ki se zelo sliši ali je zelo glasen.

- **bučno** ploskanje
- Z vrta je prihajala **bučna** glasba.

bučno prislov

Bučno pomeni takó, da se zelo sliši ali je zelo glasno.

- **Bučno** so se odprla vrata.
- **Bučno** se je zakrohotala.

bukev samostalnik

Bukev je drevo z gladkim sivkastim lubjem, polkrožnimi rahlo nazobčanimi listi, katerega plod je žir.

- **Bukev** je rasla na drugi strani potoka.
- Odrasla, 25 metrov visoka **bukev** na poletni dan odda v zrak kar 7000 litrov kisika.
- Ko pridem domov, najprej zagledam domačo ograjo in visoko **bukev**.

buldožer samostalnik

1. Buldožer je stroj v obliki vozila z gosenicami in veliko nakladalko za odiranje in prenašanje zemlje ali podobnega materiala.

- Moj najljubši travnik so razkopali **buldožerji**.
- **Buldožer** uporabljajo zlasti na gradbiščih.
- Tam sta dva **buldožerja**, ki ravnata zemljo za zelenico.

2. Buldožer je igrača, ki predstavlja buldožer.

- Rad se igra z **buldožerjem**.

buljiti glagol

Buljiti pomeni nepremično, vztrajno gledati.

- **buljiti** v koga
- **Buljila je** v ekran.
- Deklice **so buljile** skozi okno.
- »Kaj pa ti **buljiš?**« je zagodrnjal.

čaj samostalnik

1. Čaj je pijača iz poparka posušenih listov čajnega grma, zelišč ali določenih delov rastlin.

- piti, skuhati **čaj**
- janežev, lipov, zeliščni, žajbljev **čaj**
- skodelica **čaja**
- Pozimi si radi privoščimo vroč **čaj**, poleti pa raje hladne napitke.
- Priporočljivo je, da si **čaj** sladkamo z medom.

- Po sprehodu smo se pogreli ob vročem **čaju**.

2. Čaj je pitje, uživanje čaja.

- Prijateljico sem povabil na **čaj**.

STALNE ZVEZE

ledeni čaj

Ledeni čaj je oslajena brezalkoholna pijača iz čaja.

- Zakaj ni zdravo, če za žejo pijem kokakolo ali **ledeni čaj**?

- Teta je v trgovini kupila 5 dl **ledenega čaja**, 20 dl mleka in 17 dl tekočega jogurta.

čajanka samostalnik

Čajanka je zabava, ki je navadno popoldne in pri kateri se streže s čajem in prigrizkom.

- Županja je prirejela **čajanko** v čast svoji hčeri.
- Takoj ko se doma malo uredimo, vas vse skupaj povabim na vrt na **čajanko**.

čajen pridevnik

Čajni je ta, ki je v zvezi s čajem.

- Zvrhano čajno žličko **čajne** mešanice prelijemo s skodelico vrele vode.
- Biološki odpadki so tudi kuhinjski odpadki (ostanki hrane, **čajne** vrečke, papirnate vrečke).

STALNE ZVEZE

čajna svečka

Čajna svečka je svečka v manjšem lončku ali kovinski posodici.

- Na mizi prižgi **čajno svečko**.
- Nariši **čajno svečko** in ustrezno pobarvaj plamen.

čajna žlička

Čajna žlička je majhna žlica.

- Potrebuješ posodo, pokrovko, 1 dl vode, 1 **čajno žličko** jedilne soli, električni gorilnik.
- 50 kg težka najstnica potrebuje 50 g maščob na dan. To je približno deset **čajnih žličk** olja.

čelo samostalnik

1. Čelo je sprednji del glave nad nosom in očmi.

- nagubati **čelo**
- obrisati (si) potno **čelo**
- Z roko le občutimo, ali je **čelo** toplo, temperature ne izmerimo.
- Brisal si je pot, ki mu je curljal s **čela**.
- Dolgi lasje so mu silili na **čelo**.
- Žilice na **čelu** so mu izstopile in pordel je v obraz.

2. Čelo je položaj najbolj spredaj ali najpomembnejši, vodilni položaj.

- »Markacije vam lahko v gozdu rešijo življenje!« je na **čelu** vrste ponavljala učiteljica.
- »Pozor!« je zavpil sošolec, ki se je postavil na **čelo**.
- Na **čelu** vlade je predsednik vlade. Vodi delo vlade.

FRAZEMI

gubati čelo

Če kdo **guba čelo**, pomeni, da izraža nezadovoljstvo,

nejevoljo, zaskrbljenost in se to navadno vidi na izrazu obraza.

- Zamišljeno **je** molčal in **gubal čelo** v globoke brazde.
- Oče **je** zaskrbljeno **gubal čelo**.
- Žalostno **je gubal čelo**, ker ni razumel, kaj mu govorijo.

nagubati čelo

Če kdo **naguba čelo**, to pomeni, da izrazi nezadovoljstvo, nejevoljo, zaskrbljenost in se to navadno vidi na izrazu obraza.

- »Tole mi pa ni všeč!« je rekel in **nagubal čelo**.
- »Kam greš?« je vprašala in **nagubala čelo**.

čevlječek samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO **Čevlječek** je čevelj, zlasti manjši.

- zlati **čevlječki**
- S **čevlječki** je stopil v lužo.
- Dekleta so pomerjala **čevlječek**, pa nobeni ni bil prav.
- Čevljar mu je sešil majhne, lične **čevlječke**.

čevljar samostalnik

Čevljar je oseba, ki izdeluje in popravlja čevlje.

- **Čevljar** je včeraj popravil 9 parov čevljev.
- **Čevljar** je prinesel majhne čevlje.

čevljarski pridevnik

Čevljarski je ta, ki je v zvezi s čevljarji ali dejavnostjo čevljarjev.

- V **čevljarski** delavnici so stali v izložbi najnovejši škornji.
- Videli smo tudi staro **čevljarsko** orodje.

čipka samostalnik

Čipka je okrasni izdelek ali vшит del oblačil, opreme z luknjičastim vzorcem iz niti.

- **Čipke** so prodajali za okras narodnih noš, za posteljno perilo, namizne prte.
- Skupaj z rudarji so v Idrijo prišle tudi njihove žene. S seboj so prinesle znanje klekljanja oziroma izdelave **čipk**.

čipkast pridevnik

1. Čipkast je tak, ki je iz čipk, vsebuje čipke.

- Oblečena je bila v karirasto obleko, izpod katere je kukal bel **čipkast** ovratnik.
- Na koncu vrta je bila miza, pogrnjena s poškrabljenim **čipkastim** prtom.
- Sonce je sijalo skozi **čipkaste** zaveso in po postelji risalo vzorce.

2. Čipkast je tak, ki spominja na čipko.

- Cvetki so nanizani v valjast kobul, ki ga kot ovratnik obdajajo **čipkasti** in obarvani listi ogrinjala.
- Pridi pogledat to **čipkasto** ivje na vejah!

čivk samostalnik

Čivk je vsak od kratkih, višjih zvokov, ki ga pri petju, žvrgolenju oddaja ptica.

• S tal se dvigajo megljice, sončno jutro se obeta, tu in tam **čivk** kakšne ptice.

čivkati glagol

1. **Čivkati** pomeni oglašati se kratkimi, višjimi glasovi, ki jih pri petju, žvrgolenju oddaja ptica.

- Piščančki **so** stopicali naokrog in **čivkali**.
 - Ko pridem domov, pogledam vrabce nad trtami: kako **čivkajo**, skupaj sedajo in skupaj vzletajo.
2. ČUSTVENO OBARVANO **Čivkati** pomeni govoriti s takim ali podobnim glasom.
- »Pozor, pozor!« je **čivkala**.
 - Skupina otrok iz vrtca je **čivkala** in se prerivala in jedla.

čivkniti glagol

1. **Čivkniti** pomeni oglasiti se s kratkim, višjim glasom, ki jih pri petju, žvrgolenju oddaja ptica.

- Vrabec je **čivknil**.
2. ČUSTVENO OBARVANO **Čivkniti** pomeni reči, povedati s takim ali podobnim glasom.
- »Av!« je **čivknil**.
3. ČUSTVENO OBARVANO **Čivkniti** pomeni reči kaj, oglasiti se sploh.
- Gorje vam, če kdo od vas samo **čivkne!**

čop samostalnik

1. **Čop** je šop skupaj spetih las ali takemu šopu podoben šop dlak.

- Ima dolge rjave lasje in nosi **čop**.
 - Lase ima spete v **čop**.
 - Dolga klinasta glava se postopno zožuje v koničast rilec. Kratek rep se konča s **čopom** dlake.
2. **Čop** je del oblačil, opreme, ki spominja na šop spetih las.
- Ležal je na svoji lepi postelji z dolgimi žametnimi zavesami in zlatimi **čopi**.

da členek

1. **Da** izraža pritrjevanje.

- Si pripravljen? - **Da**, pripravljen sem.
2. **Da** poudarja to, kar je povedano.
- **Da**, zagotovo mu bom pomagal.
 - **Da**, tako je bilo.

dar samostalnik

1. **Dar** ali **darilo** je to, kar kdo dobi od koga zastonj, navadno ob posebni priložnosti, zlasti prazniku ali rojstnem dnevu.

- dobiti v **dar**
 - Fantje so peli jurjevsko pesem in z njo prosili za **darove**.
 - Gospodinje so nasule **darov** v košare, da bi si zagotovile dobro letino.
 - V vrečkah so se skrivali božični **darovi**.
2. **Dar** ali **talent** je velika sposobnost za kaj ali posebna spretnost.
- Nadarjen si za boks. In svoj **dar** boš izkoristil.

FRAZEMI

dar govora

Dar govora je zmožnost govoriti, zlasti jasno, gladko.

- »Kako ti je ime?« ga je vprašala. A **dar govora** se mu še vedno ni povrnil.
- Brž ko je kak snubec vstopil, je že izgubil **dar govora**.

darilo samostalnik

Darilo ali **dar** je to, kar kdo dobi od koga zastonj, navadno ob posebni priložnosti, zlasti prazniku ali rojstnem dnevu.

- dobiti **darilo**
- prinesiti **darilo**
- božično, novoletno **darilo**
- Po praznovanju je pospravljaj **darila**.
- Miza je bila polna **daril**.
- Dedek Mraz ima v košu že vsa **darila** in jih že nosi otrokom.
- Nekoč sem dobila za **darilo** ptička z veliko stekleno glavo.

drobiti glagol

1. **Drobiti** pomeni delati iz česa majhne, drobne dele.

- Mlinski kamni **so drobili** žito in nastala je moka.
 - Zveri (na primer mačke in psi) imajo močne čeljusti in ostre zobe, da lahko trgajo meso in **drobijo** kosti.
2. **Drobiti** pomeni hoditi s kratkimi in hitrimi koraki.
- Po cesti **sta drobili** dve deklici.
3. ČUSTVENO OBARVANO **Drobiti** pomeni živahno se oglašati ali pripovedovati.
- Ptički veselo **drobijo**.
 - Deklica je **drobila** v telefon.
4. ČUSTVENO OBARVANO **Drobiti** pomeni povzročati tihe zvoke z enakomernim udarjanjem.
- Dež je vso noč **drobil** po polknih.

dvoj števnik

Dvoj izraža količino dve ali dve vrsti česa.

- Babica mora jemati **dvoja** zdravila.
- Ribe jemo z **dvojimi** vilicami.

dvoje števnik

Dvoje izraža skupino dveh (različnih) enot.

- Telo ima **dvoje** rok in **dvoje** nog, **dvoje** oči in **dvoje** ušes.
- Iz teme ga gleda **dvoje** svetlih oči.

fazan samostalnik

Fazan je velika ptica s pisanim perjem in dolgim repom.

- Skupaj sta se povzpela na lovsko izvidnico, s katere sta tiho opazovala srne, zajce in **fazane**.

frača samostalnik

Frača je igrača v obliki rogovile z elastiko za proženje, metanje kamenčkov.

- streljati s **fračo**
- V **fračo** je vstavil kamenček in jo napel.

glina samostalnik

Glina je gnetljiva naravna snov, ki se uporablja zlasti v lončarstvu in kiparstvu.

- oblikovati, razvaljati **glino**
- izdelek iz **gline**
- žgana **glina**
- Iz kosa **gline** je z vretenom ročno izdelal vazo.
- Pregneti in zmeččaj **glino**.
- V obpanonskih pokrajinah se je zaradi nahajališč kakovostne **gline** razvilo lončarstvo.

glinast pridevnik

Glinast je tak, ki je iz gline, vsebuje glino.

- **glinast** kipec
- **glinasta** skleda
- Zvončki uspevajo v tleh, ki vsebujejo veliko **glinastih** delcev in zato dobro zadržujejo vodo.
- Na **glinasto** ploščico smo nanесли temno rjavo barvo.

globel samostalnik

Globel je globlja vdolbina v zemlji.

- soteska in **globel**
- Jamarji so se začeli po lestvici spuščati v **globel**.

gluh pridevnik

1. Gluh je tak, ki ni sposoben zaznavati zvokov, glasov.

- **Gluhi** ljudje ne slišijo, zato se sporazumevajo z rokami v znakovnem jeziku.
- Skladatelj Ludwig van Beethoven je zadnja dela ustvaril popolnoma **gluh**.
- Si **gluh**?

2. ČUSTVENO OBARVANO Gluh je tak, ki je brez zvoka.

- **gluha** tišina
- Spustila se je **gluha** noč.

FRAZEMI

naleteti na gluha ušesa

Če kaj **naleti na gluha ušesa**, pomeni, da tega kdo ne upošteva.

- Prosil je: »Pospravite igrače!« Toda njegove besede **so naletele na gluha ušesa**.
- Moja prošnja **je naletela na gluha ušesa**.

gluhonem pridevnik

Gluhonem je tak, ki ni sposoben zaznavati zvokov, glasov in ki se izraža na drugačen način, kot slišišči.

- Od rojstva je **gluhonem**.

gnus samostalnik

Gnus je občutek, ki ga povzroči kaj izredno grdega, zoprnega.

- Kar stresel se je od **gnusa**.
- Ob pogledu na rano jo je obšel **gnus**.

gnusen pridevnik

Gnusen je tak, ki vzbuja gnus, občutek, ki ga povzroči kaj izredno grdega, zoprnega.

- Prostor se je napolnil z **gnusnim**, sladkobnim

vonjem.

- V reko je steklo vse polno **gnusne** smrdljive odplake.

gnusiti se glagol

Gnusiti se pomeni biti komu zelo neprijeten ali zoprn.

- Ta jed **se mi gnusi**.

gnusoba samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO Gnusoba je to, kar vzbuja gnus, občutek, ki ga povzroči kaj izredno grdega, odvratnega.

- Te **gnusobe** že ne bom jedel!
- Da se ji ta **gnusoba** sploh upa približati!

golaž samostalnik

Golaž je jed iz kosov mesa, dušenega v omaki.

- lonec z **golažem**
- Naložil si je novo zajemalko **golaža**.
- Jedli smo **golaž** s polento.
- Pražim meso za **golaž**.

grič samostalnik

Grič je nižji hrib.

- zasnežen **grič**
- Za Prekmurje so značilne ravnine in **griči**, ki ponekod preidejo v hribe.
- Ogledali smo si vinograd na **griču**.

griček samostalnik

Griček je majhen grič.

- Slovenija je manjša država, a zelo raznolika: ima gore, hribe in **gričke**, reke, potoke, jezera, gozdove, podzemne jame, morje, vasi in mesta.

gričevje samostalnik

Gričevje je več gričev, povezanih v zaključeno celoto.

- **gričevja** in ravnine
- Manjše vzpetine so **gričevja**, višje od **gričevij** so hribovja, še višje pa gorovja.
- **Gričevja** večinoma ne presegajo 400 metrov nadmorske višine.
- Na ravninah prevladujeta poljedelstvo in živinoreja, v **gričevjih** vinogradništvo in sadjarstvo.

grmada samostalnik

1. Grmada je velik kup lesa, pripravljen, da se zakuri.

- Pripravili so **grmado** iz hrastovih vej.
- 2. Grmada** je bila v srednjem veku smrtna kazen s sežigom na kupu lesa.
- Nekatere ženske so obtožili čarovništva ter jih poslali na **grmado**.
- 3. Grmada** velik kup neurejenih stvari.
- Na desni vidim **grmado** skalovja.
- Na mizi je **grmada** časopisov in knjig.

grmaditi glagol

1. Grmaditi pomeni spravljati na kup.

- Voda **grmadi** skale v dolini.
- 2. Grmaditi se** pomeni nabirati se v veliki količini.

- Ni manjkalo stojnic, kjer **so se grmadile** pomaranče, mandarine, limone, orehi, fige, dateljni in rožiči.

grmeti glagol

1. Grmeti pomeni dajati zelo slišne zvoke ob bliskanju.

- Začele švigati strele, **grmelo je** in usul se je dež.

2. Grmeti pomeni dajati grmenju podobne zvoke.

- Topovi **so grmeli** in puške so pokale.

grom samostalnik

Grom je zelo slišen zvok ob blisku.

- Ker svetloba potuje hitreje kot zvok, najprej vidimo blisk, šele nato slišimo **grom**.

guma samostalnik

1. Guma je trpežna, raztegljiva snov, ki ne prepušča vode in se prideluje iz drevesnih sokov ali umetnih surovin.

- trda **guma**

- Izdelki iz umetnega usnja in **gume** ne dihajo, ne prepuščajo vode in ne vpijajo znoja.

- **Guma** ima manjšo gostoto kot jeklo, a večjo kot les.

- V zraku je bilo čutiti vonj po zažgani **gumi**.

2. Guma ali **pnevmatika** je obročast, navadno črn del kolesa iz take snovi.

- avtomobilske **gume**

- zimske **gume**

- V proizvodnji avtomobilov so skoraj končali z izdelavo, le še **gume** so jim manjkale.

- Pred hišo so zacvilile **gume**.

gumica samostalnik

Gumica je raztegljiv obroček, navadno za vezanje, spenjanje las.

- V žepu svoje obleke je poiskala **gumico** in si začela dolge lase spenjati v čop.

- Ko je prišla domov, je pobrskala po mamini zalogi **gumic** in lasnic.

- Odstranite pokrova pločevinke in na enem koncu prilepite ali z **gumico** pritrdite papir z izrezanimi zvezdami.

gumijast pridevnik

1. Gumijast je tak, ki je iz gume, vsebuje gumo.

- Obuli sva **gumijaste** škornje, vzeli velik dežnik in jo kar peš mahnili v mesto.

- Sestrica in prijatelji so se vozili v **gumijastem** čolnu, jaz pa v kajaku.

2. Gumijast je tak, ki je iz sladke želatine.

- **Gumijasti** bonboni vsebujejo veliko sladkorja in skoraj nič drugih hranilnih snovi.

- Skupaj sta pojedla vse **gumijaste** medvedke.

3. Gumijast je tak, ki se težko žveči.

- S težavo je žvečil **gumijast** zrezek.

- V hotelu sem si potešil lakoto z **gumijastim** sirom in posušenim kruhom.

hrast samostalnik

Hrast je visoko listnato drevo s trdim lesom, listi z

močno valovitim robom, katerega plod je želod.

- Stopila je po skrbno pokošenem parku in prijateljico našla ob mogočnem **hrastu**.

- V bližini **hrasta** sva z bratom nekoč našla rjavo krastačo.

hrastov pridevnik

1. Hrastov je ta, ki je v zvezi s hrastom.

- **Hrastov** les je trd in ga uporabljamo za izdelavo stavbnega pohištva, plovil, sodov, parketa.

- Osa šiškarica odloži na **hrastove** liste jajčeca.

2. Hrastov je tak, ki je iz lesa hrasta.

- Na drugi strani sobe je zagledala debela **hrastova** vrata.

- Težko **hrastovo** omaro so premikali samo vsake toliko let, ko so želeli prebeliti stene.

- Slušalka je padla na **hrastov** parket.

hrček samostalnik

Hrček je manjši glodalec z razširljivimi lici, v katerih kopiči hrano, in kratkim repom, ki lahko prebiva v stanovanju ali hiši kot hišni ljubljencek.

- Bratranec mi je napisal sporočilo in me prosil, naj skrbim za njegovega **hrčka**, dokler je on pri babici.

- **Hrček** se hrani s semeni, oreški in majhnimi živalmi.

- Ko **hrčka** spustimo po stanovanju, pazimo, da odstranimo vse kable, čistila in strupene rastline, ki bi jih hrček lahko oglodal.

STALNE ZVEZE

zlati hrček

Zlati hrček je večji hrček z rjavkasto, rumenkasto dlako.

- Linin ljubljencek je **zlati hrček** Bobi.

- **Zlati hrček** je samotar in svoje domovanje brani z vsemi močmi, zato je lahko v kletki le ena žival.

ihtha samostalnik

1. Ihtha je močna jeza, ki jo pokažemo navzven.

- Z vso **ihtho** je brcnila v njegov avto.

- Zgrabil je čopič in ga z **ihtho** zabrisal po tleh.

- Pograbil je kramp in z **ihtho** začel rahljati zemljo.

2. Ihtha je stanje, ko kaj zaradi velike vneme, zagnanosti delamo hitro.

- Plavaj počasi in ne preveč z **ihtho**.

- Rešitvi moramo pustiti, da pride sama, brez zaletavosti in **ihthe**.

injekcija samostalnik

Injekcija je vbrizgavanje zdravilne tekočine v telo s pripravo z iglo ali taka priprava.

- Zdravnik nam cepivo vnese v telo z **injekcijo**.

- Zdravnik je rekel, da bo Jakob dobil **injekcijo** v zadnjico.

izbuljiti glagol

Izbuljiti pomeni na široko odpreti oči zaradi velikega presenečenja, strahu.

- **Izbuljila je** oči, ko je videla, da so vrata razbita.

- Njegove oči **so** se nekoliko **izbuljile**.

izkušen pridevnik

Izkušen je tak, ki se že dlje časa ukvarja z določeno dejavnostjo in je zato pri tej dejavnosti učinkovit, uspešen.

- V naravnem okolju lahko pridejo do človeških ribic le **izkušeni** jamarji.
- Mija je starejša in bolj **izkušena** smučarka, zato Maju, ki se šele uči, pokaže, da je treba smuči vedno pripeti na smučarske čevlje na ravnini.

iznenada prislov

Iznenada pomeni takó, da se zgodi v trenutku, naenkrat in navadno nepričakovano.

- Med skokom je sprednje kolo zdrsnilo vstran, da jih je **iznenada** vrglo v zrak.
- Tako **iznenada** kot so gezirji izbruhnili, so se tudi umirili.
- Nekega večera **iznenada** zaropotajo hišna vrata.
- Bilo mu je, kakor da je **iznenada** izgubil vso moč.

izpodriniti glagol

1. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Izpodriniti** pomeni zavzeti prostor, v katerem je bila prej tekočina ali plin.

- Trdne snovi in tekočine z večjo gostoto vedno **izpodrinejo** navzgor tekočine z manjšo gostoto.
- Ko v skodelico nalijemo čaj, čaj **izpodrine** zrak iz skodelice.

2. Izpodriniti pomeni začeti se uporabljati, pojavljati namesto česa drugega.

- Reka Sava je že pred prihodom Rimljanov pomenila glavno plovno pot iz Panonske nižine v Italijo. Promet po rekah **je** nato **izpodrinila** železnica, saj je bil prevoz po njej hitrejši in cenejši.
- Na začetku devetnajstega stoletja **so** nosilnice **izpodrinili** izvoščki ali fijakarji z mnogo udobnejšimi kočijami.

3. ČUSTVENO OBARVANO **Izpodriniti** pomeni prevzeti mesto, družbeni položaj koga drugega, navadno brez njegovega soglasja, odobravanja.

- Z zlatom namerava **izpodriniti** kralja s prestola.

izpodrivati glagol

1. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Izpodrivati** pomeni zavzemati prostor, v katerem je bila prej tekočina ali plin.

- Hladnejši zrak je gostejši in topel zrak **izpodriva** navzgor.
- Ko telo tone, **izpodriva** tekočino.

2. Izpodrivati pomeni začenjati se uporabljati, pojavljati namesto česa drugega.

- Pri nas je v naravi veliko želv, ki so jih njihovi lastniki odvrgli. Te želvice **izpodrivajo** slovensko želvo močvirsko sklednico.

jamar samostalnik

Jamar je oseba, ki raziskuje ali pogosto obiskuje jame.

- V Sloveniji imamo več kot 10.000 kraških jam, vendar jih je za turistični obisk urejenih le nekaj, ostale so dostopne samo **jamarjem**.

- V brezna se **jamarji** spuščajo po vrvi s pomočjo vrvne zavore.

- Čelada **jamarja** varuje pred udarci z glavo v strop in pred padajočim kamenjem.

jamski pridevnik

Jamski je ta, ki je v zvezi z jamami.

- Črna človeška ribica ali črni močeril živi le v **jamskih** vodah.
- Mnoge **jamske** živali so slepe, saj v temi ne potrebujejo oči.

STALNE ZVEZE

jamski medved

Jamski medved je velik medved, ki je živel v Evropi in izumrl v času zadnje ledene dobe, njegove kosti pa najdejo zlasti v jamah.

- Najbolj znani prazgodovinski najdbi na naših tleh sta piščal iz kosti **jamskega medveda**, ki so jo našli v jami Divje babe blizu Cerknega, in situla z Vač, vedro iz bron, najdeno na Vačah pri Litiji.

jamski človek

Jamski človek je prazgodovinski človek, ki je živel v jamah ali v njih ustvaril jamske poslikave.

- V številnih jamah so našli orodje iz kamna, posodo in nakit **jamskih ljudi**.

javor samostalnik

Javor je listnato drevo s svetlim lesom, širokimi deljenimi listi na dolgih pecljih in lahkimi plodovi s krilci.

- Za blokom sem plezal na **javor**. Zelo je košat in visok.
- Če v bližini vašega stanovanja ni **javorov**, ki bi priskrbeli zalogo naravnih vrtavk, jih lahko sami naredite doma in tako posnemate naravo.

javorov pridevnik

1. Javorov je ta, ki je v zvezi z javorom.

- **javorov** les
- Če rastejo v bližini vašega stanovanja javori, lahko jeseni priredite tekmovanje v spuščanju **javorovih** semen.

2. Javorov je tak, ki je iz lesa javora.

- V kotu je stala velika **javorova** miza.

jaz zaimek

Jaz izraža osebo, kadar ta govori o sebi, s svojega vidika.

- **Jaz** bom ostala tu, ti pa pojdi domov.
- Kdo bi šel v trgovino? – **Jaz**.
- **Mene** nikoli ne poslušate.
- **Meni** nihče ne verjame.
- Podaril **mi** je kolo.
- **Name** so pa čisto pozabili.
- Kuža je pri **meni** v naročju.
- Pojdi z **menoj**.

jazbec samostalnik

Jazbec je sesalec s krepkim sivim trupom, kratkimi

nogami in ožjo belo glavo z dvema črnima črtama ob straneh ter majhnimi okroglimi ušesi.

- Ob travniku je koruzno polje, pod njim rov **jazbeca**.
- **Jazbec** je v sorodu s kuno, čeprav bi mu tega po zunanosti ne prisodili.
- Ježevi plenilci so **jazbeci** in sove, njihovi sovražniki pa avtomobili in strupi.

jazbečev pridevnik

Jazbečev je ta, ki je v zvezi z jazbeci.

- **Jazbečeve** noge so kratke, a močne, saj jih uporablja za kopanje brloga pod zemljo.
- Lisičje domovanje se imenuje lisičina. Iz nje izkoplje več rogov, zasede pa lahko tudi **jazbečeve** rove.

jazbina samostalnik

Jazbina je jazbečev brlog pod zemljo.

- Jazbec zraste do tri četrt metra in tehta tudi do osemnajst kil. Dobro rejen zimo predremelje v **jazbini**.
- Jazbeca zlepa ne srečamo, saj je ponočnjak, povrhu pa še zelo previden. Tudi pred **jazbino** bi ga čakali zaman.

ječa samostalnik

1. Ječa je prostor za zapiranje oseb, ki jim je odvzeta prostost, navadno zaradi nezakonitega dejanja.

- Bili so v **ječi** zaradi sleparij in goljufij.
- Po vdaji Italije leta 1943 je iz goriške **ječe** odšel v partizane.

2. Ječa je zelo neudoben, navadno temen, vlažen prostor pod zemljo za zapiranje oseb, zlasti v gradovih.

 - Vladar ga je vrgel v globoko grajsko **ječo**.
 - Kraljevi služabniki so mladeniča zaprli v temno **ječo**.

jeseni prislov

Jeseni pomeni v času med poletjem in zimo.

- **Jeseni** lastovke odletijo v tople kraje.
- Cerkniško polje se **jeseni** zapolni z vodo in spremeni v jezero.
- **Jeseni** je začel hoditi v šolo.

jetnik samostalnik

Jetnik je oseba, ki ji je odvzeta prostost, navadno zaradi nezakonitega dejanja.

- V filmih se pogosto zgodi, da **jetniki** izkopljejo rov iz zapora.
- Poleg plemiške družine so na gradu živeli še pisar, hlapci in dekle, vojaki, delavci, duhovnik, pa tudi kakšen **jetnik**.

juha samostalnik

Juha je redka, tekoča jed, navadno iz zelenjave in vode, v kateri se je kuhala zelenjava ali meso.

- jesti, poskusiti **juho**
- skuhati **juho**
- gobova, goveja, zelenjavna **juha**
- žlica **juhe**
- Za kosilo bomo jedli gobovo **juho**, pečen krompir z zelenjavo, korenčkovo solato in jagodno torto.

- Katera **juha** ti je najbolj všeč?
- Kadar kuhamo zelenjavno **juho**, se vitamini in minerali iz zelenjave izločijo v vodo in jih pojemo.

FRAZEMI

Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha.

Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha, pomeni, da ni nič tako hudo ali težko, kot je videti na prvi pogled.

- Seveda se sliši grozno, ampak **nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha**.

jušen pridevnik

Jušni je ta, ki je v zvezi z juho.

- **Jušno** zelenjavo očistimo, operemo in na drobno narežemo.
- V juho je kot **jušno** zakuho dodala rezance.

STALNE ZVEZE

jušna osnova

Jušna osnova je bistra juha iz svežih govejih, piščančjih kosti, zelenjave in zelišč, ki se dodaja jedem za izboljšanje okusa.

- V rižoto prilijemo **jušno osnovo** in nežno premešamo.

jušna kocka

Jušna kocka ali **jušni koncentrat** je prehranski izdelek iz soli, maščob, začimb in mesa ali zelenjave v obliki majhne kocke, ki se dodaja jedem za izboljšanje okusa.

- V vrelo vodo je najprej stresla **jušno kocko** in nato pa dodala še rezance.

jušni koncentrat

Jušni koncentrat ali **jušna kocka** je prehranski izdelek iz soli, maščob, začimb in mesa ali zelenjave v obliki majhne kocke, ki se dodaja jedem za izboljšanje okusa.

- Na vrhu prehranske piramide so sladkarije, mesni izdelki, maščobe, **jušni koncentrati** in slani prigrizki; po priporočilih za zdravo prehrano naj bi jih zaužili le malo.

kabinet samostalnik

1. Kabinet je manjša soba v stanovanju.

- Naše stanovanje sestavljajo tri sobe, **kabinet**, manjši hodnik, kuhinja in kopalnica.

2. Kabinet je manjši delovni prostor v stanovanju.

- Moja mama v **kabinetu** popravlja kontrolne naloge svojih učencev.

3. Kabinet je manjši prostor v šoli, ki se uporablja kot delovni prostor za učitelje in za shranjevanje učnih pripomočkov.

- Mama se je z učiteljico o mojem napredku v šoli pogovorila v **kabinetu**.

- Iz biološkega **kabineta** je učitelj v razred prinesel modele človeških organov.

kačica samostalnik

1. Kačica je majhna kača.

- Ko smo hodili po planinski poti, smo opazili majhno **kačico**.

2. Kačica je to, kar je po obliki podobno kači.

- Vnuček je ob babičini pomoči oblikoval **kačico** iz testa.
- Iz gline oblikujemo **kačico** in jo razrežemo na enake koščke.

3. Kačica je majhna žival z daljšim valjastim telesom in večjim številom nožic, ki živi zlasti na vlažnih tleh in se v nevarnosti lahko zvije v kroglico.

- Pod odpadlim listjem smo našli **kačice**, stonoge in strige.
- Hrošči, polži, **kačice** in deževniki so drobne živali, ki jedo ostanke odmrlih rastlin in živali.

kačji pridevnik

Kačji je ta, ki je v zvezi s kačami.

- Orel se prehranjuje s kačami, čeprav ni odporen na **kačji** strup.
- **Kačji** ugriz je zelo boleč.

STALNE ZVEZE

kačji pastir

Kačji pastir je velika žuželka z dolgim vitkim telesom, dvema paroma kril in velikimi očmi.

- Na Ljubljanskem barju je veliko ptic, žab in **kačjih pastirjev**.

kamin samostalnik

Kamin je sobna peč z odprtim ali zastekljenim kuriščem.

- Ob prihodu v sobo je opazil **kamin**, v katerem je bilo še nekaj zoglenelih polen.
- **Kamin** mora biti zgrajen tako, da plini, ki nastajajo pri gorenju, pravilno izhajajo skozi dimnik.
- Pogosto je bilo v gradovih kljub **kaminom** hladno.
- V velikem **kaminu** je gorel ogenj.

kapa samostalnik

Kapa je navadno mehko, pleteno pokrivalo, ki se tesno prilaga glavi.

- sneti **kapo**
- kuharska **kapa**
- volnena **kapa**
- Babica je vnuku spletla **kapo** iz modre volne.
- Na glavo si je poveznil kuharsko **kapo** in si nadel star mamin predpasnik.
- Preden gre na igrišče, si nadene poletno **kapo** s ščitnikom.

kapica samostalnik

1. Kapica je majhna kapa.

- Okrog vratu mu je ovila šal in ga pokrila z volneno **kapico**.
 - Podarila mi je **kapico**, da ga ne bi zeblo.
- 2. Kapica** je to, kar je po obliki podobno kapi.
- Na gozdnih tleh je pobral želodovo **kapico**.

- Iz blaga izreži **kapico** in jo prilepi na vrh plastenke.

kapnik samostalnik

Kapnik je podolgovata tvorba v kraških jamah, ki nastaja iz mineralov, ki se izločajo iz vode.

- Za kraške jame so značilni **kapniki**, ki nastajajo zelo počasi.
- Voda, ki pronica skozi majhne razpoke, ustvarja kraške jame, z odlaganjem apnenca pa tudi **kapnike**.
- Dinarski svet je znan po podzemnih jamah, ponikalnicah, **kapnikih** in človeški ribici.

kapuca samostalnik

Kapuca je kapi podoben del zgornjega oblačila, ki pokriva vrat in glavo.

- **Kapuco** vetrovke si je povlekel čez glavo, da se je zaščitil pred dežjem.
- Oblečen je bil v debelo puhovko s **kapuco**.

kazen samostalnik

1. Kazen je to, kar se komu da, določi zaradi neupoštevanja, kršenja pravil ali dogovorov.

- Dobro se mu je zdelo, da sta starša na njegovo **kazen** pozabila.
- Če se je vedel neprimerno, ga je učitelj za **kazen** poslal na hodnik.
- Negotovo je čakal, kakšno **kazen** mu bo določil trener.

2. Kazen je vnaprej dogovorjena vsota denarja, ki jo moramo plačati ob neupoštevanju, kršenju pravil ali zakonov, na primer prometnih predpisov.

- Ker so v vodo odlagali odpadke, so morali plačati **kazen** in jezero očistiti.
- Če ne vozimo pravilno, moramo plačati **kazen**.
- Policist mu je odredil **kazen** zaradi prometnega prekrška.

kazenski pridevnik

Kazenski je ta, ki je v zvezi s kaznijo.

- Če sem se med poukom obnašal zares neprimerno, je učiteljica slovenščine odredila, da napišem **kazenski** spis.

kaznovanje samostalnik

Kaznovanje je dajanje, določanje kazni za koga zaradi neupoštevanja, kršenja pravil ali dogovorov.

- Vsi bi morali spoštovati človekove pravice in si prizadevati, da bi preprečili nečloveško ali ponižujoče ravnanje in **kaznovanje**.
- Učitelj je skušal vzdrževati red v razredu s **kaznovanjem**.

kaznovati glagol

Kaznovati pomeni dati, določiti komu kazen zaradi neupoštevanja, kršenja pravil ali dogovorov.

- Mama ga je **kaznovala**, ker je udaril mlajšega bratca; nekaj časa ni smel igrati računalniških iger.
- Če narediš napako, te ne bi smeli **kaznovati**, saj se na napakah učimo.

kis samostalnik

Kis je tekočina kislega okusa, ki jo uporabljamo za izboljšanje okusa hrane in za njeno konzerviranje.

- Za paradižnikovo solato potrebujemo zrele paradižnike, malo olivnega olja in jabolčnega **kisa** ter ščepec soli.
- V vodi se raztapljajo različne snovi: sol, sladkor, malinovec, **kis** in druge.
- Za konzerviranje marmelad in sadnih sirupov uporabimo sladkor, za konzerviranje vložene zelenjave pa **kis**.

kisel pridevnik

1. Kisel je tak, ki ni sladek, grenek ali slan in je ostrega okusa kot limona.

- **kisle** gobice, kumarice
- Nekatere jedi so sladke, druge slane, grenke ali **kisle**.
- Solata je bila zelo **kisla**, zato mu ni bila preveč všeč.
- Drenulje so skoraj vedno **kisle**.
- Včasih si za zajtrk pripravi kruh s pašteto in **kislimi** kumaricami.

2. Kisli je ta, ki je ostrega, kiselkastega okusa zaradi delovanja posebnih bakterij.

- **kisla** repa
- **kisla** smetana
- **kislo** mleko
- **kislo** zelje
- Na planšariji smo si privoščili hladno **kislo** mleko s črnim kruhom.
- K pečenki so v restavraciji postregli **kislo** zelje.

3. ČUSTVENO OBARVANO Kisel je tak, ki izraža nejevoljo, žalost ali ki je neprijeten, slab.

- Njegovo pobudo sem sprejel s **kislím** nasmeškom.
- Zjutraj je imel prav **kisel** obraz.
- Kadar so dnevi **kisli**, ji pomaga, če prebere zanimivo knjigo.

STALNE ZVEZE

kisli dež

PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Kisli dež** je dež, ki zaradi v njem raztopljenih snovi, ki onesnažujejo zrak, povzroča poškodbe organizmov in njihovo odmiranje.

- **Kisli dež** poškoduje drevesa, zato ta odmirajo.

klas samostalnik

Klas je zgornji del rastline, ki vsebuje zrnje, zlasti pri žitih.

- pšenični **klas**
- žitni **klas**
- Otroci so šli na požeto njivo in pobrali pozabljene žitne **klase**.

klatiti glagol

1. Klatiti pomeni s tolčenjem s palico ali obmetavanjem s kamenjem povzročati, da padajo sadeži z drevesa.

- S palico **je klatil** sadje z dreves.
- Veter **klati** jabolka z vej.

2. ČUSTVENO OBARVANO Klatiti pomeni delati neurejene gibe, navadno z rokami.

- **Klatila je** po zraku.

3. SLABŠALNO Klatiti pomeni govoriti.

- Kakšne neumnosti **klatiš!**

4. ČUSTVENO OBARVANO Klatiti se pomeni potepati se, pohajkovati.

- **Klatili smo se** po gozdovih.
- Tu okrog **se klati** maček.
- Lisice **se** pozimi **klatijo** okoli kokošnjakov.

klin samostalnik

1. Klin je palici podoben na eni strani priostren kos lesa ali kovine, ki se v kaj zabije.

- **Klin** zabijte v zemljo.

2. Klin je prečna palica na lestvi.

- Stal je na drugem **klinu** lestve.

3. Klin je v steno zabiti predmet za obešanje.

- Klobuki visijo na **klinih**.

4. Klin je podolgovat kovinski predmet z ušesom, ki se zabije v skalo za pomoč pri plezanju.

- **Klini** so bili postavljeni malo daleč drug od drugega, a kljub temu sta spretno plezala.

FRAZEMI

obesiti kaj na klin

Če kdo kaj **obesi na klin**, pomeni, da to opusti.

- Kiparstvo **je obesila na klin** in postala učiteljica plavanja.

kokošji pridevnik

Kokošji je ta, ki je v zvezi s kokošmi.

- **kokošje** jajce
- Mama mi je sešila punčko iz starih cunj. Trup, roke, noge in glavo je napolnila s **kokošjim** perjem.
- Ob ribniku sta opazovala gosjo, račjo in **kokošjo** družino.
- Jedli smo **kokošjo** juho.

kolebnica samostalnik

Kolebnica je športni pripomoček v obliki vrvi z ročajema, ki ga med vrtenjem preskakujemo.

- skakanje s **kolebnico**
- V eni minuti sem dvanajstkrat preskočila **kolebnico**.

koleraba samostalnik

Koleraba je kulturna rastlina s širokimi modrikasto zelenimi listi ali njen okrogel del navadno rumene barve, ki ga uporabljamo kot zelenjavo.

- Na vrtu smo posadili **kolerabo**.
- Na stojnicah z zelenjavo prodajalci ponujajo korenje, peteršilj, zelje, **kolerabo**, cvetačo in krompir.
- **Kolerabo** sem razrezal na majhne koščke.

kolesce samostalnik

1. Kolesce je majhno kolo.

- Urar mora popraviti budilko, ki ima pokvarjeno **kolesce** v urnem mehanizmu.

• Zelo sem se namučil z navijanjem ribiške vrvice na **kolesce**.

2. Kolesce je kos snovi, živila v ploščati in okrogli obliki.

- **kolesce** limone
- Salamo je narezal na **kolesca**.

FRAZEMI

kdo nima vseh kolesc v glavi ali **komu manjka (eno) kolesce v glavi**

Če kdo **nima vseh kolesc v glavi**, pomeni, da je nekoliko čudaški.

- Ta že **nima vseh kolesc v glavi!**
- Pogledal ga je, kot bi mu hotel reči, da mu **manjka kolesce v glavi**.

koliba samostalnik

Koliba je zasilno, občasno prebivališče, navadno iz lesa.

- **koliba** iz vej
- pastirska **koliba**
- Ko so ljudje udomačili živali in začeli sejati semena, so se za stalno naselili. Najprej so postavljali šotore in lesene **kolibe**, nato hiše.
- Na vrhu hriba je bila majhna **koliba**.

komedija samostalnik

1. Komedija je gledališka igra ali film s smešno vsebino in srečnim koncem.

• Broadway je del New Yorka z 41 gledališči, ki uprizarjajo predvsem lahkotnejše **komedije** in muzikale.

2. ČUSTVENO OBARVANO Komedija je dogajanje, ki vzbuja smeh, občutke veselja.

- Kakšna **komedija!**
- Film ima vse, kar je občinstvu všeč: **komedijo**, akcije in spektakularne podobe.

kompost samostalnik

Kompost je gnojilo iz razpadlih organskih odpadkov in prsti.

- Iz bioloških odpadkov pridelamo **kompost** za gnojenje rastlin.
- Ločeno zbiramo tudi organske odpadke, listje, veje, ki jih mikroorganizmi razkrajajo v **kompost**, ki ga lahko uporabljamo za gnojenje rastlin.
- Naravni gnojili sta hlevski gnoj in **kompost**.

kompostnik samostalnik

Kompostnik je posoda ali ograjen in pokrit prostor za pripravo komposta, navadno na domačem vrtu.

- Listje v **kompostniku** razpada dolgo časa.
- Bakterije, glive in drugi organizmi razgradijo organske snovi v **kompostniku**.
- Naravne odpadke odlagamo v **kompostnik** na vrtu.

kompot samostalnik

Kompot je celo ali narezano sadje, kuhano v sladkani vodi z dodanimi začimbami.

- skuhati **kompot**
- jabolčni, hruškov, marelični **kompot**

• Piti moramo veliko vode, zeliščnega čaja, **kompota** in naravnih sokov.

• Ker se velik del vitaminov med kuhanjem uniči, je surovo jabolko veliko bolj zdravo kot **kompot**.

konzerva samostalnik

Konzerva je neprodušno zaprta pločevinasta posoda z živilom ali vsebina take posode.

- sardele v **konzervi**
- ribja **konzerva**
- Odprte **konzerve**, sokove, mleko in druga hitro pokvarljiva živila shranjujemo v hladilniku največ tri dni.

kopje samostalnik

1. Kopje je dolga, proti vrhu tanjša lesena palica, ki so jo nekdanj uporabljali za zabadanje ali metanje pri bojevanju.

• Kasneje so znali izdelati tudi sulice, **kopja** in loke, kladiva in sekire.

2. Kopje je lesena ali kovinska, v sredini navadno z vrvico ovita palica za športno tekmovanje v metanju.

• Metalec poskuša svoje atletske orodje (disk, **kopje**, kladivo ali kroglo) vreči čim dlje.

kovač samostalnik

Kovač je oseba, ki z udarci kladiva ali s strojem oblikuje, obdeluje kovino.

- **Kovač** je na ognjišču segrel železno palico in jo s kleščami žarečo položil na tvalo.
- **Kovač** je s kladivom potolkel na vrhu žebnja, da je nastala kapica.

FRAZEMI

Vsak je svoje sreče kovač.

Vsak je svoje sreče kovač pomeni, da je za svojo srečo odgovoren najprej vsak sam.

• Zavedajte se, da **je vsak svoje sreče kovač**. Vloženi trud se vedno izplača.

kovati glagol

1. Kovati pomeni z udarci kladiva ali s strojem oblikovati, obdelovati kovino.

- Dviga kladivo in **kuje** železo.
- 2. Kovati** pomeni dajati konju podkev.
- Kovači **so kovali** konje.

3. ČUSTVENO OBARVANO Kovati pomeni (naskrivaj) pripravljati kaj.

- **kovati** načrt
- Lisica **je kovala** maščevanje.

kozorog samostalnik

Kozorog je gorska žival z krepkim telesom in grbicami na sprednji strani sabljastih rogov.

- alpski **kozorog**
- Med živalmi Alpskih pokrajin sta najbolj prepoznavna gams in **kozorog**.

krasta samostalnik

Krasta je strjen, posušen izcedek na rani.

- Rano je začela prekrivati **krasta**.

krava samostalnik

1. Krava je odrasla samica goveda, velike domače živali s parklji in debelimi rogovi v obliki stožca.

- **krava** muka
- **krava** se pase
- molsti, pomolsti **kravo**
- **krava** in bik
- Mleko dobimo z molžo **krav**, ovac in koz.
- Največ mleka dajejo **krave** molznice.
- Pokazal vama bom **krave**, prašiče, kokoši, race in zajce.

2. SLABŠALNO Krava je ženska, ki se ji pripisujejo slabe lastnosti, zlasti omejenost ali lenoba.

- Zmerjala jo je s **kravo**.
- **Krava** neumna!

kravica samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO **Kravica** je majhna ali ljubka krava.

- **Kravica** se pase.
- V ogradi na travniku pogleda teličke, kozice, ovčke in **kravice**.

kričati glagol

Kričati pomeni govoriti z močnim visokim, navadno neprijetno zvenečim glasom ali oddajati tak glas.

- **kričati** od groze
- Vsi **kričimo** na ves glas!
- V avtobus vstopamo posamično, med vožnjo sedimo privezani na svojem sedežu in ne **kričimo**.
- Sosed besno **kriči**.

krik samostalnik

1. Krik je močan visok, navadno neprijetno zveneč glas.

- **krik** groze
- **krik** veselja
- slišati **krike**
- Ptič se je oglašal s kratkimi predirljivimi **kriki**.

2. Krik je kričanje.

- Jok in **krik** se je razlegal po dolini.

3. ČUSTVENO OBARVANO Krik je to, kar je na kakem področju najnovejše.

- **krik** tehnike
- Te hlače so zadnji **krik** mode.

FRAZEMI

zagnati vik in krik

Če kdo **zažene vik in krik**, pomeni, da se glasno razburi.

- Otroci **so zagnali vik in krik** in urno splezali na drevesa.

krikniti glagol

Krikniti pomeni dati močan visok, navadno neprijetno zveneč glas ali spregovoriti s takim glasom.

- glasno **krikniti**

- veselo **krikniti**

- Prestrašeno **je kriknil** in odskočil.

- »Tako odidite!« **je kriknila** gospa.

krilce samostalnik

1. Krilce je majhno krilo, del telesa, s katerim letijo živali, kot na primer žuželke in ptiči.

- Da si ne bi zmočili **krilc**, so si metulji hitro poiskali zavetje.

- Hrošč je razširil **krilca** in odletel.

2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI Krilce ali **krilo** je izrastek na semenu ali plodu, ki temu omogoča jadranje.

- Plodovi lipovca so majhni oreški s pecljem, ki se konča s **krilcem**.

- Plodovi in semena, ki jih prenaša veter, so prilagojeni temu načinu razširjanja, zato imajo pogosto **krilca** ali dlačice.

krohhot samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO **Krohhot** je zelo glasen smeh.

- Planil je v **krohhot**.
- Zaslišal se je **krohhot**.

krohhotati se glagol

ČUSTVENO OBARVANO **Krohhotati se** pomeni zelo glasno se smejati.

- **Krohotali so se** njegovim šalam.

krut pridevnik

1. Krut je tak, ki s svojim ravnanjem brezobzirno, neusmiljeno povzroča bolečino ali trpljenje ljudem ali živalim.

- **krut** človek
- V nekaterih delih sveta je podnebje neprimerno za kmetijstvo, druga območja so prenaseljena, spet drugje vlada revščina ali celo vojna, vladajo **kruti** voditelji.

2. Krut je tak, ki kaže ali izraža tako ravnanje.

- **krut** odnos
- **kruta** resnica, resničnost
- Boj je bil **krut**.
- Premajhen je za tako **kruto** kazen.

krutost samostalnik

Krutost je dejstvo, da oseba s svojim ravnanjem brezobzirno, neusmiljeno povzroča bolečino ali trpljenje ljudem ali živalim.

- človeška **krutost**
- Knjiga opisuje vso **krutost** nasilja in nemoč žrtev nasilja.

ksilofon samostalnik

Ksilofon je glasbilo z lesenimi ploščicami, na katere se udarja z lesenima paličicama.

- igrati, zaigrati na **ksilofon**
- Na klavirju ali **ksilofonu** si izberi višji in nižji ton ter zaigraj uspravanko.
- **Ksilofon** oddaja zvok zaradi tresenja lesenih ploščic.
- **Ksilofon** je melodično tolkalo.

kuhar samostalnik

Kuhar je oseba, ki se (poklicno) ukvarja s kuhanjem.

- Janez je po poklicu **kuhar**, a opravlja delo peka.
- **Kuhar** je pripravil pečenko.
- Je izvrsten **kuhar**.

kuharica samostalnik

Kuharica ženska, ki se (poklicno) ukvarja s kuhanjem.

- šolska **kuharica**
- Ines je po poklicu **kuharica**.
- Maša je odlična **kuharica**.
- **Kuharica** je spekla torto.

kuhati glagol

Kuhati pomeni delati hrano (bolj) užitno in okusno z delovanjem toplote, zlasti v vreli vodi.

- **kuhati** čaj
- **kuhati** juho
- **kuhati** in peči
- Kosilo je začel **kuhati** takoj po zajtrku.
- V prostem času rad **kuha**.

FRAZEMI

kuhati mulo

Če kdo **kuha mulo**, pomeni, da kaže jezo, nejevoljo, navadno z molkom.

- Pol ure **je kuhala mulo**, potem pa je prišla ven.

kukavica samostalnik

Kukavica je ptica selivka, ki odlaga jajca v gnezda manjših ptic pevk.

- petje **kukavice**
- **Kukavica** si ne zgradi gnezda, temveč odloži po eno svoje jajce v gnezda drugih ptic.
- **Kukavica** odleti jeseni proti jugu.
- **Kukavica** je zakukala.

kupe samostalnik

Kupe je zaprt prostor v vagonu potniškega vlaka.

- Iskala sva prazen **kupe**.
- Zaprli smo se v **kupe** in z žametnimi zavesicami zastrli pogled radovednežem.
- Odprl je vrata **kupeja**.

kviz samostalnik

Kviz je tekmovanje, na katerem morajo udeleženci odgovarjati na vprašanja iz določenih tem.

- nagradni **kviz**
- televizijski **kviz**
- Napisala bova naloge za razredni **kviz**.

lajanje samostalnik

Lajanje je oglašanje s kratkimi, odsekanimi glasovi, značilnimi zlasti za psa.

- **lajanje** in mijavkanje
- Zaslišali smo glasno **lajanje**.
- Razlegalo se je kričanje otrok in **lajanje** psov.

lajati glagol

Lajati pomeni oglašati se s kratkimi, odsekanimi glasovi, značilnimi zlasti za psa.

- kužek, pes **laja**
- divje, jezno **lajati**
- Pes **je** glasno **lajal**.

leča samostalnik

1. Leča je prozoren predmet okrogle oblike, ki je sestavni del očal, mikroskopa, daljnogleda, kamere.

- Nosil je očala z debelimi **lečami**.

2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI Leča je prozorni del zrkla za šarenico, ki s spreminjanjem debeline zbira svetlobo na mrežnici.

• Zenica je odprtina v očesu, ki svetlobo skozi **lečo** prepušča v notranjost očesa.

• Za zenico je očesna **leča**, ki svetlobne žarke zbere in jih usmeri na notranjo stran očesa, kjer nastane slika.

3. Leča je kulturna rastlina z vijoličastimi cvetovi in majhnimi stroki ali plodovi te rastline.

• Med stročnice uvrščamo fižol, grah, **lečo**, bob, čičeriko in sojo.

leska samostalnik

Leska je grm z nazobčanimi listi in visečimi mačicami, katerega plod je lešnik.

- Pri **leski** je moško socvetje zelo opazno, žensko pa je zaradi majhnosti pogosto neopazeno.
- Svoje mehke liste **leske** potiskajo izza ograje.
- Pod **lesko** je veverica našla velik lešnik.
- **Leska** je grm, ki konec poletja in na začetku jeseni obrodi plodove – lešnike.

lice samostalnik

Lice je del obraza ob strani nosu in ust.

- rdeča **lica**
- poljubiti koga na **lice**
- Na levem **licu** imam materino znamenje.
- Po **licih** so ji tekale solze.
- Pobožala ga je po **licih**.

lira samostalnik

Lira je bilo pri starih Grkih glasbilo s strunami, napetimi na okvir iz dveh ukrivljenih ročic.

- brenkati, igrati, zaigrati na **liro**
- Orfej je bil slaven godec in pevec. Iz cele Grčije so prihajali ljudje in poslušali, kako poje in igra na **liro**.

lišaj samostalnik

Lišaj je živo bitje, sestavljeno iz alge in glive, ki živita v sožitju.

- poraščen z **lišaji**
- grmičasti, listasti, skorjasti **lišaj**
- **Lišaji**, mahovi in trave so se prilagodili življenjskim razmeram na Arktiki.
- Onesnaženost zraka lahko spremljamo z opazovanjem **lišajev**, ki rastejo na drevesih. Nekateri **lišaji** rastejo le v okolju, kjer je zrak čist.

lomiti glagol

1. Lomiti pomeni s pritiskanjem delati iz česa trdega nepravilne dele.

- Ne plašimo živali, ne **lomimo** vej, ne kurimo ognja v naravi in ne trgamo cvetja.

2. Lomiti se pomeni zaradi pritiskanja razpadati na dele.

- Zaradi žleda so ceste poledenele in nevarne, drevje **se lomi**, električni daljnovodi se poškodujejo.

3. ČUSTVENO OBARVANO **Lomiti** pomeni, da se koga polašča ali loteva kako občutje.

- Že prej sta se hihitali, ko sta pozvonili, pa ju **je lomil** smeh.

4. ČUSTVENO OBARVANO **Lomiti se** pomeni pripogibati ali zvijati se v pasu.

- **Lomili sta se** od smeha.

FRAZEMI

jezik se lomi komu

Če **se komu lomi jezik**, pomeni, da kaj težko izgovarja.

- Ob grških besedah se jim **je lomil jezik**.

lomiti ga

Če **ga** kdo **lomi**, pomeni, da počenja neumnosti ali dela napake.

- Ne **lomi ga!**

- Pri šolski nalogi **sem ga zelo lomil**.

lomljenje samostalnik

Lomljenje je pojav, da kaj zaradi pritiskanja razpade na dele ali da ni več zraščeno s čim skupaj.

- **lomljenje** stekla

- Zaslišalo se je glasno **lomljenje** vej.

lončar samostalnik

Lončar je oseba, ki izdeluje glinaste posode.

- **Lončar** je iz kosa gline z vretenom ročno izdelal vazo.

- Obrtniki, na primer kovači, **lončarji**, čevljarji, suhorobarji, usnarji, so izdelovali najrazličnejše izdelke za vsakodnevno rabo.

lončarstvo samostalnik

Lončarstvo je obrt izdelovanja glinaste posode.

- V obpanonskih pokrajinah se je zaradi nahajališč kakovostne gline razvilo **lončarstvo**.

- **Lončarstvo** je ena najstarejših obrtnih dejavnosti.

lonček samostalnik

1. Lonček je majhen lonec.

- **lonček** mleka

- Ko voda zavre, **lonček** pokrij z ohlajeno pokrovko.

2. Lonček je posodica, navadno s pokrovčkom.

- cvetlični **lonček**

- jogurtov **lonček**

- plastičen **lonček**

- **lonček** medu

- Mama je sklenila, da bo posadila v **lončke** nekaj spomladanskih cvetic.

FRAZEMI

pristaviti svoj lonček

Če kdo **pristavi svoj lonček**, pomeni, da pri čem tudi zase poišče korist.

- On zna vedno o pravem času **pristaviti svoj lonček**.

- Otroci se bodo merili v košarki, pri čemer **bo pristavila lonček** še znana košarkarska šola.

lonec samostalnik

1. Lonec je posoda za kuhanje v obliki valja.

- kuhati v **loncu**

- **lonec** z vrelo vodo

- **lonec** in kozica

- Voda v manjšem **loncu** se bo segrela hitreje.

- **Lonec** sta napolnila z vodo.

2. Lonec je posoda, navadno s pokrovom.

- Imeli so velik **lonec** medu.

3. Lonec je posoda za okrasne rastline.

- Težek **lonec** z rožami smo s škripcem dvignili s tal na balkon.

loputa samostalnik

Loputa je priprava za zapiranje odprtine, ki se odpira navzgor.

- **loputa** zbiralnika za gorivo

- Maček je sedel pred mačjo **loputo**.

- Dvignila je **loputo**, ki se je odpirala v prostor.

luknjica samostalnik

Luknjica je majhna luknja.

- izvrtati, narediti **luknjico**

- vtakniti v **luknjico**

- V zobeh nima še nobene **luknjice**.

- S šilom je naredila štiri **luknjice**.

- Voda izteka iz **luknjice** v plastenki.

macesen samostalnik

Macesen je gorsko drevo z mehкими tankimi iglicami v šopih, ki jeseni odpadejo.

- **Macesen** je med iglavci nekaj posebnega; čeprav je iglavec, jeseni odvrže vse iglice.

malček samostalnik

Malček je otrok, ki še ne hodi v šolo.

- pestovati **malčka**

- Danes sem pomagal **malčku** voziti skiro.

- Varuška pazi na **malčke** in kuha.

malta samostalnik

Malta je gradbeni material iz peska, vode in apna, ki se uporablja za vezanje, spajanje.

- Čisto na vrhu so v **malto** položili velike kamnite plošče.

- Zidar uporablja zidarsko žlico za nanašanje **malte**.

marljiv pridevnik

Marljiv je tak, ki rad in vztrajno dela.

- **marljiv** učenec
- Bil je mlad, **marljiv** fant.

mavec samostalnik

1. Mavec je bela snov, navadno kot del obloge za preprečevanje premikanja poškodovanega dela telesa, ki se pomešana z vodo strdi.

- Otroci so naredili izdelke iz **mavca**.

2. Mavec je obveza iz strjene bele snovi, ki se namesti okrog poškodovanega dela telesa.

- noga, roka v **mavcu**
- Ker sem imela na roki **mavec**, na plavalnem tečaju nisem mogla sodelovati.

mevža samostalnik

Mevža je oseba, ki je neodločena ali bojzljiva.

- Do take **mevže** ni mogel čutiti jeze.
- Ne cmeri se. Ne bodi taka **mevža**!

mikroskop samostalnik

Mikroskop je naprava za opazovanje zelo majhnih stvari, ki jih s prostim očesom ne vidimo.

- Najmanjše gradbene enote telesa so celice, ki jih s prostim očesom običajno ne vidimo. Opazujemo jih lahko z **mikroskopom**.
- Oglej si kapljico vode iz potoka, mlake ali jezera s prostim očesom, nato s povečevalnim steklom in na koncu še z **mikroskopom**.

močeril samostalnik

Močeril je dvoživka z dolgim vitkim trupom, repom in zakrnelimi očmi, ki živi v podzemeljskih jamah Krasa.

- **Močeril** je ogrožena vrsta živali.
- V Postojnski jami živi **močeril**.
- Mladi **močerili** se razvijajo iz jajčec, ki jih samica pritrdi na kamne v vodi.

mojstrica samostalnik

Mojstrica je ženska, ki zna kaj narediti zelo dobro, zlasti zaradi veliko vaje, izkušenj in talenta.

- kuharska **mojstrica**
- **mojstrica** slikarstva
- Kralj je poslal svoje podložnike po vsem svetu, da bi poiskali **mojstrico**, ki bi lahko naklekljala obleko.

mojstrovina samostalnik

Mojstrovina je zelo kakovostno zlasti umetniško delo.

- kuharska **mojstrovina**
- slikarska **mojstrovina**
- Narisal je pravo **mojstrovino**.
- Z veliko nestrpnostjo pričakujemo tvojo **mojstrovino**, ki jo bomo skupaj z izdelki drugih otrok objavili na spletni strani.

moker pridevnik

Moker je tak, ki je polit ali prepojen z vodo ali drugo tekočino.

- **mokra** brisača, cunja, krpa
- čisto **moker**

- **moker** ali suh

- Na **mokrih** cestah lahko nastane poledica.
- Zgornja oblačila zamenjamo po potrebi, torej če so umazana, prepotena ali **mokra**.
- Nebo se je razjasnilo. Bil je vesel, da ne bo **moker**.
- Maj je obešal **mokro** perilo na sušilno vrv.

mokrota samostalnik

Mokrota je tekočina v majhnih količinah.

- Tla so se svetila od **mokrote**.
- Močerad ima rad **mokroto**.

motika samostalnik

Motika je orodje za kopanje, drobljenje zemlje z ostrim trikotnim kovinskim delom in dolgim držajem.

- Na njivo sta šla z lopato, z **motikami** in koši za odnašanje pridelka.
- Zemlja se je hitro izčrpala, ker so jo obdelovali zgolj z **motikami**, gnojenja niso poznali.

nabrusiti glagol

Nabrusiti pomeni narediti rezilo ostro.

- Šel je **nabrusit** meč.
- **Nabrusi** sekiro!

nadarjen pridevnik

Nadarjen je tak, ki si je sposoben hitro, brez napora pridobiti potrebno znanje ali spretnost za opravljanje kake dejavnosti.

- **nadarjen** pesnik
- umetniško **nadarjen**
- **nadarjen** in sposoben
- Bil je izredno glasbeno **nadarjen**, zato je že pri enajstih letih napisal svojo prvo opero.
- Godci (glasbeniki) so bili **nadarjeni** posamezniki, ki so si z godčevstvom služili dodaten denar za preživetje.
- **Nadarjen** je za boks.

nadarjenost samostalnik

Nadarjenost je sposobnost hitro, brez napora pridobiti si potrebno znanje ali spretnost za dobro opravljanje kake dejavnosti.

- Velika pisateljska **nadarjenost** ga je postavila na prvo mesto v naši mladinski književnosti.
- Športniki morajo poleg svoje **nadarjenosti** biti tudi vztrajni in trmasti, če želijo kaj doseči.

nadstropje samostalnik

Nadstropje je del stavbe med dvema stropoma od pritličja navzgor.

- najvišje, vrhnje **nadstropje**
- spodnje **nadstropje**
- Živelimo v prvem **nadstropju** večstanovanjske hiše.
- V drugem **nadstropju** garažne hiše je parkiranih 300 avtomobilov.
- V pritličju so bile delavnice, trgovinice, gostilne, v zgornjih **nadstropjih** so bili stanovanjski prostori.

naglušen pridevnik

Naglušen je tak, ki sliši slabše.

- Če ljudje slišijo zelo malo, rečemo, da so **naglušni**.
- Kako se sporazumevamo z gluhi in **naglušnimi** osebami?
- Malo sem že **naglušen**.

nagnusen pridevnik

Nagnusen je tak, ki vzbuja gnus.

- Videli smo **nagnusen** prizor.
- Rana je bila **nagnusna**.
- Hrana je bila **nagnusnega** okusa.

nagrmaditi glagol

1. Nagrmaditi pomeni spraviti na kup.

- Nasekali so dračja in ga **nagrmadili** ob vhodu jame.
- 2. Nagrmaditi se** pomeni nabrati ali pojaviti se kje v veliki količini.
- Veje **so se** pomešane s snegom **nagrmadile** v velik kup.

napadalec samostalnik

1. Napadalec je oseba, ki koga ali kaj napade.

- Zaradi lažje obrambe pred **napadalci** in nadzora nad okolico so gradove pogosto postavljali na vzpetine.
- Hobotnica brizgne curek črnila, da bi preplašila **napadalca**.

2. Napadalec je igralec pri nekaterih igrah z žogo, ki igra zlasti v napadu.

- **napadalec** strelja
- **Napadalec** je brcnil v prazno in padel po tleh.

napadalka samostalnik

1. Napadalka je ženska, ki koga ali kaj napade.

- **Napadalka** jo je porinila na tla.

2. Napadalka je igralka pri nekaterih igrah z žogo, ki igra zlasti v napadu.

- Sijajno je stregla z dobrimi podajami svojim soigalkam, tako da so bili streli **napadalk** vedno učinkoviti.

napovedovalec samostalnik

1. Napovedovalec je oseba, ki se ukvarja z napovedovanjem radijskega, televizijskega sporeda in branjem oddaj.

- **napovedovalec** vremena

- katerih besed ne bi mogli uporabiti, če bi bili na primer radijski **napovedovalci**?

2. Napovedovalec je oseba, ki na prireditvi napoveduje program.

- Določite **napovedovalca**, nekoga, ki bo vrtel posnetke znanih skladateljev, sošolci naj zaigrajo v živo.

napovedovalka samostalnik

Napovedovalka je ženska, ki se ukvarja z napovedovanjem radijskega, televizijskega sporeda in branjem oddaj.

- Dela kot **napovedovalka** na televiziji.

natakar samostalnik

Natakar je delavec v gostilni ali restavraciji, ki streže gostom.

- plačati **natakarju**
- Jedilni list ali meni nam običajno prinese **natakar**.
- Koliko denarja mu je **natakar** vrnil?
- **Natakar** je prejel naročilo za kozarec navadne vode, pomarančni sok in jagodni sok.

natakarica samostalnik

Natakarica je delavka v gostilni ali restavraciji, ki streže goste.

- plačati **natakarici**
- Gospa **natakarica**, še en sok, prosim!
- **Natakarica** je prinesla na mizo svež kruh.

natočiti glagol

1. Natočiti pomeni spraviti kam kaj tekočega, zlasti pijačo.

- Iz mlekomata, ki stoji na začetku tržnice, si lahko ljudje v steklenice **natočijo** mleko.
 - V rezervoar svojega avtomobila **je natočil** 54 l bencina.
 - Oče **je natočil** vodo v kad.
- 2. Natočiti** pomeni napolniti s tekočino, zlasti s pijačo.
- **Natočil je** poln kozarec.

nauk samostalnik

1. Nauk je skupek spoznanj o kakem pojavu, predmetu ali na kakem področju.

- krščanski **nauk**
 - **nauk** o glasbi
 - Kartografija je **nauk** o risanju in o izdelovanju zemljevidov.
 - Leta 1550 je napisal prvi dve knjigi: Katekizem, s preprosto razlago krščanskih **naukov**, in Abecednik za učenje branja.
- 2. Nauk** je nasvet ali napotek.
- Posedal je z učitelji in poslušal njihove **nauke**.
 - **Nauk**: zmeraj poslušaj starše.
- 3. Nauk** je to, kar kaže zgodba, da je koristno upoštevati.
- **nauk** zgodbe
 - Kakšen **nauk** se skriva v tej zgodbi?

nazdraviti glagol

Nazdraviti pomeni zaželeto komu srečo, zdravje in ob tem dvigniti ter izpiti kozarec pijače.

- Babici **nazdravijo** s kozarcem jabolčnega soka. Zaželelo ji, da bi bila še naprej tako vesela in prijazna.
- Sedli sta za mizo in **nazdravili** s sokom.

nem pridevnik

1. Nem je tak, ki se izraža na drugačen način, kot slišiš.

- Bil je gluh in **nem**.
 - Naredila se je, da je **nema** in da ne zna govoriti.
- 2. ČUSTVENO OBARVANO Nem** je tak, ki je tiho, ne govori ali

se ne oglašča.

- **neme** ptice
 - Vozili so se **nemi**, pa vendar z upanjem, da le ni vse izgubljeno.
- 3. ČUSTVENO OBARVANO Nem** je tak, ki ga ne moremo izraziti z besedami.
- V **nemi** grozi sem poskusil zavpiti na pomoč.

nenaden pridevnik

Nenaden je tak, ki se zgodi v trenutku, naenkrat.

- Ob močnem zvoku, pisku ali **nenadnem** puku se zdrzne.

nenadno prislov

Nenadno pomeni takó, da se zgodi v trenutku, naenkrat.

- Prva pomoč so prvi, začasni, hitri in pravilni ukrepi, s katerimi pomagamo poškodovanemu ali **nenadno** zbolelemu človeku.
- Leve ročice ne smete stisniti premočno in predvsem ne **nenadno**, ker boste povzročili blokado prednjega kolesa.

noj samostalnik

Noj je velika ptica z dolgim vratom, ki ne more leteti in živi v Afriki.

- **Noji** so največja živeča vrsta ptic.
- **Noj** je najtežja ptica na svetu. Tehta do 150 kg.

nosorog samostalnik

Nosorog je velik sesalec s čokatim trupom in enim ali dvema rogu podobnima izrastkoma na glavi.

- Med kopitarje uvrščamo tapirja in **nosoroga**.
- **Nosorog** ima rog na nosu zato, da se lahko bojuje z drugimi **nosorogi** in da brani svoje mladiče.
- Koliko kilogramov bi pokazala tehtnica, če bi nanjo stopila **nosorog** in žirafa?

novec samostalnik

Novec je kovanec.

- Plačala ti bom s temi svetlimi **novci**.
- Z zadnjimi **novci** je s trgovci zbarantal za zvezek, radirko, berilo, šestilo, peresce, črnilo in torbo.
- **Novec** je krožil med prijatelji.

obdariti glagol

1. Obdariti pomeni dati komu darilo.

- Poslikaj svileni izdelek in z njim **obdari** svoje najdražje.
 - S knjigo **obdarimo** prijatelja ali kakšno drugo ljubo in spoštovanja vredno osebo.
- 2. ČUSTVENO OBARVANO Obdariti** pomeni dati komu kaj, zlasti zmožnost ali lastnost.
- Narava jih **je obdarila** z obilo snega.
 - Narava jo **je bogato obdarila** s celo vrsto talentov.

obdarovati glagol

1. Obdarovati pomeni dajati komu darila.

- Ljudje si voščimo, pošiljamo novoletne voščilnice in se **obdarujemo**.

- Ljudje so pevce **obdarovali** z jajci ali s kovancem, od zelenega Jurija pa so dobili ozelenelo vejico.

2. ČUSTVENO OBARVANO Obdarovati pomeni dajati komu kaj, zlasti zmožnost ali lastnost.

- Jesen **obdaruje** ljudi in živali s hrano.

obed samostalnik

Obed je kosilo.

- Prisedite in se nam pridružite pri **obedu**.
- Takoj po **obedu** je sedel na svoj najljubši stol in bral nepretrgoma do večera.
- Ko smo končali z **obedom**, pribor odložimo vzporedno na desno stran krožnika.

obedovati glagol

Obedovati pomeni jesti kosilo.

- V kuhinji so na odprtem ognju kuhali in tam tudi **obedovali**.

obletnica samostalnik

Obletnica je dan, ki mine eno leto ali več let od dneva, ko se je kaj zgodilo.

- Ob vajini dvajseti **obletnici** poroke vama želim lepo praznovanje ter še veliko lepih in zdravih skupnih let.
- V začetku aprila smo praznovali 7. **obletnico** delovanja doma.
- Priložnostna poezija nastaja ob raznih priložnostih vesele narave (kot so družabni dogodki ob praznovanju rojstev, rojstnih dni ali **obletnic**) ali žalostnega značaja (kot so smrti in pogrebi).

obličje samostalnik

Obličje je prednja stran česa, zlasti obraz.

- Iz nahrbtnika je izvlekel jabolčni zavitek in ga položil pred njegovo srečno **obličje**.
- Nos je imel od udarca zlomljen, tako da je njegovo **obličje** vzbujalo grozo.

obrt samostalnik

Obrt je dejavnost, ki kaj proizvaja večinoma ročno in v manjših količinah.

- domača **obrt**
- Klekljanje čipk je bilo na Idrijskem od 17. stoletja najpomembnejša domača **obrt**.
- Lončarstvo je zelo stara **obrt**.
- Najbolj razširjene **obrte** so: lončarstvo, kovaštvo, čipkarstvo, pletarstvo in suhorobarstvo.
- Med najstarejše storitvene dejavnosti štejemo **obrt** in trgovino.

obrten pridevnik

Obrtni je ta, ki je v zvezi z obrtjo.

- **obrtna** dejavnost
- **obrtna** delavnica
- V mestih in na podeželju so številne **obrtnne** delavnice.
- Nekatero **obrtnne** dejavnosti so razširjene po vsem slovenskem ozemlju, druge so značilne le za posamezno pokrajino ali deželo.

obrtnica samostalnik

Obrtnica je ženska, ki se ukvarja z obrtjo.

- Bila je **obrtnica** šivilja v Ljubljani.
- Martina je kot **obrtnica** do strank zelo prijazna.

obrtnik samostalnik

Obrtnik je oseba, ki se ukvarja z obrtjo.

- V vasi živi tudi nekaj **obrtnikov**, ki izdelujejo pohištvo, šivajo oblačila in popravljajo avtomobile.
- V preteklosti so **obrtniki** vse delo opravljali ročno.
- **Obrtniki**, na primer kovači, lončarji, čevljarji, suhorobarji, usnarji, so izdelovali najrazličnejše izdelke za vsakodnevno rabo.

odslužiti glagol

1. Odslužiti je nekdaj pomenilo opraviti določeno delo za gospodarja.

- Matere so hodile h kmetom na dnino, da **so odslužile** najemnino za kak kos njive.

2. Odslužiti pomeni končati določen čas trajajočo dejavnost.

- Čez tri dni smo popoldne morali priti v šolo, da **bi odslužili** kazen.
- Čez pet let naj **bi odslužil** pogojno kazen.

3. Odslužiti pomeni prenehati biti uporabno in koristno ali prenehati imeti določen namen.

- Na eni strani popisan papir ne sodi v smeti, dokler ne **odsluži** dokončno.
- Morda pa **je** ura res že **odslužila**.
- Očka je imel veliko čast, da je po porodu prerezal popkovo, ki **je** svoje **odslužila**.

odzdraviti glagol

Odzdraviti pomeni odgovoriti na pozdrav.

- Hišnika sem vljudno pozdravil. On mi **je odzdravil**.
- »Dober dan tudi vam!« **je** neznanka prijazno **odzdravila**.

ogledalo samostalnik

1. Ogledalo ali **zrcalo** je predmet z ravno stekleno površino, prevlečeno z gladko kovinsko plastjo, ki odbija svetlobo in v katerem se lahko gledamo.

- V **ogledalu** občuduje svojo obleko.
- Postavila se je pred **ogledalo** poleg umivalnika in si narisala brado in brke.
- Doma se pripravi na govorni nastop: za vajo nastopi pred **ogledalom** ali pred domačimi in pazi, da ne boš govoril pretiho, prehitro in brez premorov.
- Ob pogledu v **ogledalo** vidiš le svojo zunanjo podobo, izveš pa le malo o notranji zgradbi telesa.

2. ČUSTVENO OBARVANO **Ogledalo** je to, kar odbija svetlobo in v čemer se lahko gledamo.

- Narcis se zaljubi v lastno podobo, ki jo zagleda v **ogledalu** vodne gladine.

3. ČUSTVENO OBARVANO **Ogledalo** je to, kar kaže, odraža določeno stanje ali razmere.

- Zvezek je **ogledalo** učenca.

okvir samostalnik

1. Okvir je priprava, ki obdaja sliko ali kak drug predmet.

- Sredi **okvirjev** so tičale majhne sličice.
- S sprednjima tačkama je previdno stopil na okenski **okvir** in pogledal noter.

- Nosil očala s črnim **okvirjem** in obarvanimi stekli.

2. Okvir je zunanje ogrodje kake naprave.

- Sodobno kolo je lahko, ker je **okvir** izdelan iz lahkih kovin.

- Kolo iz leta 1900 je bilo predvsem lažje in trdnjeje od predhodnikov. **Okvir** je bil že podoben okvirjem sodobnih koles.

3. Okvir ali **okvirček** je narisani pravokotnik, v katerem so izbrani podatki.

- Prislove iz **okvirja** vstavi na pravo mesto v besedilo.
- Preštej predmete na sliki in napiši števila v **okvire**.

4. Okvir je to, kar kaj opredeljuje ali omejuje.

- Katere dejavnost obiskuješ v **okviru** šole?
- Sečoveljske soline so slovensko mokrišče, zavarovano v **okviru** Unesca.
- V **okviru** športnega dne gredo vsi na Veliko planino.

okvirček samostalnik

1. Okvirček je majhen okvir.

- Ko je konica postala špičasta, sem jo s kleščami odlomil in jo navpično postavil v železen **okvirček** z luknjami.

2. Okvirček ali **okvir** je narisani pravokotnik, v katerem so izbrani podatki.

- Oglej si besedilo v **okvirčku**.
- V majhnih **okvirčkih** naj bodo narisane različne situacije iz vsakdanjega življenja otrok.
- Besede v **okvirčkih** uredi v smiselno zaporedje.
- Preštejte predmete in like ter vpišite število v **okvirčke**.

omožiti se glagol

Omožiti se pomeni poročiti se z moškim.

- **Omožila se je** z mladeničem, ki ga je imela rada, in živela sta srečno in brez skrbi.
- Tri hčere **so se omožile** in odšle z doma.

opna samostalnik

Opna je to, kar je napeto na obodu in lahko niha, navadno na inštrumentu ali podobni pripravi.

- S palčko udari po **opni** bobna.
- Boben oddaja zvok zaradi tresenja **opne**.
- **Opna** na balonu se usloči.

oprema samostalnik

1. Oprema so pripomočki in vse drugo, kar je potrebno za kako delo, dejavnost ali opravilo.

- smučarska, športna **oprema**
- Za varno kolesarjenje sta obvezna ustrezna **oprema** in prometno varno kolo.
- Poleg bojne **opreme** je rimski vojak nosil s seboj vse potrebno za preživetje.

2. Oprema je pohištvo in drugi pripomočki za stanovanje ali določen prostor v njem.

- Bivalno okolje mora biti dovolj svetlo in zračno, imeti mora udobno **opremo** in ležišča.
- Gradovi z notranjo **opremo** in urejenimi parki so del zgodovinske dediščine na naših tleh.

opremiti glagol

1. Opremiti pomeni dati, namestiti v prostor opremo.

- Na novi šoli **so opremili** knjižnico.
- V stanovanjski hiši **sta** več sob **opremila** za prenočišča turistov.
- Stric je želel kupiti garsonjero, ki stane 37450 €. Da **bi** jo **opremil**, bi moral kupiti še opremo za 8600 €.

2. Opremiti pomeni dopolniti s pomembnim, nujnim sestavnim delom.

- Zaboje in vreče s pridelki zložijo na stojnice, jih **opremijo** s cenami in zaščitijo pred vročino ali mrazom.
 - V tovarni oblačila tudi zlikajo in **opremijo** z etiketami.
 - Tisti del besedila, ki ga nekdo govori, **opremimo** z narekovajema („ in “), veliko začetnico in z ločilom.
- 3. Opremiti** koga pomeni dati mu potrebno opremo.
- Prvošolčke **so opremili** z ruticami in vsemi pripadajočimi dodatki.
- 4. Opremiti se** pomeni kupiti ali uporabiti, dati nase potrebno opremo.
- **Opremil se je**, kot bi se odpravljal na safari.
 - Pri gibanju **se** moramo **opremiti** tako, da smo dobro vidni in nas drugi lahko opazijo.

oropati glagol

Oropati pomeni komu ali kje nasilno vzeti, odvzeti kaj navadno vrednejšega.

- Včeraj **je** nekaj po tretji uri popoldne neznanec **oropal** poslovalnico za odkup zlata.

oskrba samostalnik

1. Oskrba je zagotavljanje materialnih dobrin, energije ali temeljnih, nujno potrebnih storitev.

- Javne službe skrbijo za **oskrbo** vseh prebivalcev in normalno življenje v skupnosti.
- Za **oskrbo** vse večjega števila prebivalcev se je spremenila tudi pridelava in prireja hrane.
- Zaradi potrebe po stalni **oskrbi** z vodo je človek vodo preusmeril tako, da jo je z žlebovi, koriti in cevmi pripeljal do svojih bivališč.

2. Oskrba je zagotavljanje hrane, vode, nege, zlasti živalim.

- Konj potrebuje vsakodnevno **oskrbo**. Potrebno ga je hraniti, mu menjati vodo, čistiti hlev.
- Povedala vam bom zgodbo o srni. V **oskrbo** sem jo dobila spomladi, ko je bila stara le nekaj dni.
- Vsebina terarija naj bo čim bolj podobna bivališču polža v naravi. Pri **oskrbi** terarija ne pozabite, da ga morate vlažiti.

oskrbnica samostalnik

Oskrbnica je ženska, ki zagotavlja oskrbo, zlasti živalim.

- Obiskala ga je **oskrbnica**. Prinesla mu je polno skledo sadja. S sprednjima šapama je spretno pobiral koščke sadja in jih nosil v usta.

- Pristrčno se je poslovila od prijazne **oskrbnice**, zahvalila se ji je za topel sprejem.

oskrbnik samostalnik

Oskrbnik je oseba, ki zagotavlja oskrbo, zlasti živalim.

- Potem ko sta se sitega najedla, je **oskrbnik** pospravil ostanke in se s tigroma ob ograji še malo poigral.
- Z visoko dvignjenim trobcom je pozdravila svoje **oskrbnike**. Dobila je seno, sadje in brikete.

otožen pridevnik

1. Otožen je tak, ki je nekoliko žalosten.

- Po navadi celo pot do doma veselo razlaga, kako je bilo v šoli, danes pa je nekam **otožna** in tiha.
- **Otožen** je. Gleda na hiše svojega rojstnega kraja in težko mu je.

2. Otožen je tak, ki kaže ali izraža tako občutje.

- Nekam **otožna**, žalostna se nam zdi umetnikova slika.
- Rad je poslušal **otožno** glasbo, mislil na svojo neuresničeno ljubezen, pomiloval samega sebe.

3. Otožen je tak, ki se zdi nekoliko žalosten.

- Zastavo je na njeni poti k vrhu pospremil **otožen** zvok trobente.
- Slišala sta predirljivo **otožno** mukanje. Krava je tožeče klicala svojega mladička.

otožnost samostalnik

1. Otožnost je stanje, ko je kdo nekoliko žalosten.

- Dvignil je roko v pozdrav in **otožnost** se mu je zalezla v srce.
- 2. Otožnost** je stanje, ko se kaj zdi nekoliko žalostno.
- Doživljal je **otožnost** senc na potkah.

otročji pridevnik

1. Otročji je tak, ki se vede, ravna tako, kot je značilno za otroke, navadno neresno, neodgovorno ali naivno.

- Pred dvema letoma sem bil še precej **otročji**.
- 2. Otročji** je tak, ki kaže ali izraža tako vedenje, ravnanje.
- Smejkoti se mi zdijo neskončno **otročji**, ampak sošolka jih obožuje.
- Mogoče se nismo razumele zaradi kakšnih »**otročjih**« reči, zaradi katerih se sedaj ne razburjamo več, saj imamo drugačen pogled na določene stvari.

ovinek samostalnik

Ovinek je del ceste, poti, kjer ta zavije v levo ali desno.

- S ceste je zavil na makadamsko pot, ki je v ostrem, nepreglednem **ovinku** izginjala za visoko skalno steno.
- Na **ovinku** je stala prav sredi gozdne poti medvedka.
- Od **ovinkov** mi je že slabo. Končno zapeljemo na gozdno pot in se ustavimo na velikem travniku.

FRAZEMI

brez ovinkov

Brez ovinkov pomeni neposredno, tako, da se resnica

razkrije takoj.

- Na provociranje se je odzvala takoj, **brez** olepšav in **ovinkov**.

po ovinkih

Po ovinkih pomeni ne neposredno, temveč z namigi in tako, da se resnica razkrije postopoma.

- **Po ovinkih** sem jim povedal, da sem se naveličal razglabljanja o vseh teh načrtih.

past

samostalnik

1. Past je priprava ali odprtina za lovljenje živali.

- Uničuje mi **pasti** in izpušča iz njih živali.
- Tam je mišnica, to je **past**.
- Krt z lopatastimi prednjimi tačkami koplje rove – **pasti** za deževnike in druge živali v prsti, s katerimi se hrani.

2. Past je to, kar je vnaprej pripravljeno, načrtovano, da se človek ali žival zaradi nepazljivosti, naivnosti ujame.

- Je kdo načrtno pripravljal to **past**?
- Bil je v **pasti**. Nikamor se ni mogel umakniti.
- Ne nori, Kekec! To je **past**.

3. Past je kaj slabega, neugodnega, kar se lahko zgodi, če o čem ne vemo dovolj ali nismo dovolj pazljivi.

- Kaj so **pasti** iskanja podatkov na spletu? Zavedati se moramo, da vsi podatki na spletu niso resnični, zato jih moramo preverjati.

pastirica

samostalnik

1. Pastirica je ženska, ki pase živino.

- **Pastirica** je stala in gledala. Ovce so silile proti plotu.

2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI Pastirica je sinici podobna ptica z rumenim ali belkastim perjem po trupu in belim po vratu.

- Zletele so ptice in si spletale gnezda, sinice in **pastirice**.

pastorek

samostalnik

Če otroku umre eden od staršev in drugi dobi novega partnerja, je ta otrok njegov **pastorek**.

- Jutri bo prišel na kosilo, da spozna bodočega **pastorka**.
- Neka mačeha je imela **pastorka**, ki ga ni mogla niti videti.

pastorka

samostalnik

Če deklici umre eden od staršev in drugi dobi novega partnerja, je ta deklica njegova **pastorka**.

- Mačeha se je ujezila in **pastorko** nagnala od hiše.
- Nova kraljica je bila ljubosumna ženska. Videla je, da je njena **pastorka** lepa, njena lastna hči pa ne.

pav

samostalnik

Pav je ptica, pri kateri ima samec dolg pisan rep, ki ga lahko razpre kot pahljačo.

- Na sliki sta samec in samica **pava**.
- V živalskem vrtu živi **pav**. Ves se blešči, od kronice na glavi pa do zadnjega modro-zlatega peresa v košatem repu.

pavji

pridevnik

Pavji je ta, ki je v zvezi s pavi.

- Razširjen **pavji** rep je zelo lep.

pehar

samostalnik

Pehar je nižja okrogla posoda, navadno košara, zlasti za shranjevanje kruha ali suhega sadja, orehov, lešnikov.

- V **peharju** je 6 jabolk.
- Mati je imela zvrhan **pehar** suhih hrušk.
- Zamesil je testo in ga razdelil v **peharje**.

peresnica

samostalnik

Peresnica ali **puščica** je manjša priprava iz ovoja, ki se na vrhu zapre, za shranjevanje pisal in drugih potrebščin za pisanje.

- Oceni in nato še izmeri dolžino svoje dlani, širino **peresnice** in višino šolske torbe.
- Brskala je po zvezkih, si ogledovala pisala, radirke in šilček v **peresnici**.
- Spraševala sem se, kam se odpravlja s torbo knjig, zvezkov in s **peresnico**, polno barvnih flomastrov in barvic.

pesa

samostalnik

Pesa je kulturna rastlina z velikimi listi, ki poganjajo iz korenike, ali njen podzemeljski kroglast del navadno rdeče barve, ki ga uporabljamo kot zelenjavo.

- jesti **peso**
- rdeča **pesa**
- polje **pese**
- Babici je pomagala puliti **peso**.
- Živeli so od pečenega krompirja, kuhane bele repe in **pese**.
- V obraz je bil rdeč kot **pesa**.

STALNE ZVEZE

sladkorna pesa

Sladkorna pesa je pesa, iz katere pridobivamo sladkor.

- polje **sladkorne pese**
- Sladkor lahko pridobivamo iz **sladkorne pese**.

peščica

samostalnik

1. Peščica je majhna pest.

- **peščica** moke
- otroška **peščica**
- Nabral je vse, kar gre v eno **peščico**.

2. Peščica je majhna skupina ljudi.

- Na koncert je prišla le **peščica** ljudi.
- **Peščica** potnikov je sedla v prazen vagon.

piškot

samostalnik

Piškot je drobno ploščato pecivo različnih oblik iz nekvašenega testa.

- jesti **piškote**
- recept za **piškote**
- čokoladni **piškot**

- Mama je spekla različne **piškote**.
- Pripravili smo testo za **piškote**.
- Ponudil nam je **piškote** in kakav.

pladenj samostalnik

Pladenj je zelo plitva ali ploščata posoda za prenašanje ali strežbo jedi in pijač.

- Mama je spekla različne piškote in jih zložila na dva **pladnja**.
- Natakar ji je na **pladnju** prinesel kruh z maslom in kozarec mleka.
- Družbo sta mu delala dva **pladnja** vanilijevih žepkov z marelično marmelado.

FRAZEMI

prinesti vse na pladnju

Če kdo komu **prinese vse na pladnju**, pomeni, da kdo vse dobi brez truda, napora.

- Samo zabavajo se; vedno kdo poskrbi zanje in jim **prinese vse na pladnju**.

plah pridevnik

1. Plah ali **plašen** je tak, ki je zadržan, neodločen.

- **plah** deček
- **plaha** deklica
- Takrat sem še bila majhno, **plaho** dekcle, ki ni vedelo, kaj jo vse čaka.

2. Plah ali **plašen** je tak, ki kaže ali izraža zadržanost in neodločnost.

- **plah** glas
 - Sem bolj **plahe** narave.
- 3. Plah** ali **plašen** je tak, ki se zelo boji, je zelo previden.
- **plaha** srna
 - Ptica je bilo vse polno, toda bile so tako **plahe**, da jih noben lovec ni mogel ujeti.

plaho prislov

1. Plaho ali **plašno** pomeni zadržano in neodločno.

- **plaho** reči, vprašati
- Ustavila se je in gledala **plaho**.

2. Plaho ali **plašno** pomeni zelo boječe, previdno.

- Srna se je **plaho** približala.

plahost samostalnik

Plahost je lastnost osebe, da je zadržana in neodločna.

- Počasi jih je **plahost** minila in približali so se.

plastelin samostalnik

Plastelin je snov različnih barv, ki jo lahko gnetemo in jo uporabljamo za oblikovanje, ustvarjanje.

- oblikovati kaj iz **plastelina**
- **plastelin** in glina
- Iz **plastelina** je naredil nos, usta in ušesa.
- **Plastelin** obdelujemo z gnetenjem in valjanjem.
- Če sta kroglici **plastelina** na koncih palice, nam to lahko ponazarja daljico.

plašen pridevnik

1. Plašen ali **plah** je tak, ki je zadržan, neodločen.

- Strašno **plašen** je in nikoli ne ve, kaj reči.
- Ker je zelo **plašen**, se z nikomer ni spoprijateljil, ampak se je rajši skrtil.

2. Plašen ali **plah** je tak, ki kaže ali izraža zadržanost in neodločnost.

- **plašen** nasmehe
 - Gledal je s **plašnimi** očmi.
- 3. Plašen** ali **plah** je tak, ki se zelo boji, je zelo previden.

- **plašna** žival
- Maček se je pustil božati, ni pa prišel v naročje, ker je bil zelo **plašen**.

plašno prislov

1. Plašno ali **plaho** pomeni zadržano in neodločno.

- **plašno** reči, vprašati
- Počasi in **plašno** je pristopil.
- **Plašno** se je nasmehnila.

2. Plašno ali **plaho** pomeni zelo boječe, previdno.

- Zajec se je **plašno** ozrl.
- Raca je priplavala k bregu, **plašno** in počasi, vzela hrano in odšla nazaj.

plemenit pridevnik

1. Plemenit je tak, ki dela, ravna in misli dobro.

- Je blag, dobrohoten in **plemenit** človek, ki zna ljudi navdušiti.

2. Plemenit je tak, ki kaže ali izraža tako ravnanje, take misli.

- **plemenita** misel
- Ima **plemenit** značaj.
- Ostal je zvest svojemu **plemenitemu** pisateljskemu poklicu.

3. Plemenit je tak, ki je zelo dober, kakovosten.

- Svila je zelo **plemenita** tekstilna surovina. Je edina naravna surovina, ki obstaja v obliki niti.

4. Plemenit je plemiški.

- **plemenita** družina
- biti **plemenitega** rodu
- Priredili so imenitno gostijo in povabili **plemenite** moške in žene te dežele.

plemič samostalnik

Plemič je pripadnik plemstva, družbenega sloja, ki je imel že od rojstva posebne pravice, ugodnosti in zato boljši položaj.

- **Plemiči** so plemiški naziv dedovali, lahko pa so si ga pridobili z vojaškimi uspehi ali z lastništvom večjih posestev.

- Grajski pisar je bil pogosto edina pismena oseba na gradu, saj so le redki **plemiči** znali pisati.

- Uprizoritev opere se je odvijala v bogato okrašenih dvoranah palače **plemičev** in meščanov.

plemiški pridevnik

Plemiški je ta, ki je v zvezi s plemiči ali plemstvom.

• **plemiška** družina

- Celjski grofje so bili ena najbolj znanih **plemiških** rodbin v evropski srednjeveški zgodovini.
- Kmetje so v uporih s kmečkim orodjem napadali gradove in **plemiško** vojsko. Ker kmetje niso imeli pravega orožja in ker niso bili prava vojska, jih je **plemiška** vojska premagala.

- Plemiči so **plemiški** naziv dedovali, lahko pa so si ga pridobili z vojaškimi uspehi ali z lastništvom večjih posestev.

plemkinja samostalnik

Plemkinja je pripadnica plemstva, družbenega sloja, ki je imela že od rojstva posebne pravice, ugodnosti in zato boljši položaj.

- Poročil se je s **plemkinjo**.
- **Plemkinja** je skupaj s svojim možem plemičem živela na razkošnem gradu.

plemstvo samostalnik

Plemstvo je družbeni sloj, ki je imel že od rojstva posebne pravice, ugodnosti in zato boljši položaj.

- Meščani niso imeli oblasti in veljave kot **plemstvo**, niso pa bili podložni plemičem kot večina kmečkega prebivalstva.
- Kmečki uporniki so šli s kosami, vilami, grabljami nad gradove, jih zavzemali, plenili in požigali, vendar so bili vedno poraženi. **Plemstvo** je bilo bolje organizirano in oboroženo.
- Po propadu Karantanije je današnje slovensko ozemlje prišlo pod oblast nemško govorečega **plemstva**.

plešišče samostalnik

Plešišče je prostor, na katerem plešemo.

- Mladi so po prvih taktih glasne glasbe začeli kapljati v diskoteko in na **plešišče**.
- Glasba je potihnila, sliši se le glasen klepet in smeh. **Plešišče** je že skoraj prazno.

ploha samostalnik

1. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI Ploha je močen nenaden dež, ki ne traja dolgo.

- V soboto bo pretežno oblačno vreme s krajevnimi **plohami**.
- Iz črnih oblakov se je ulila silovita **ploha**, ki pa ni trajala dolgo.
- Otroci so stali na pragu šole in gledali v **ploho**.

2. ČUSTVENO OBARVANO Ploha je velika količina česa.

- Ko je učitelj končal, se je usula iz klopi **ploha** vprašanj.
- Napeli so loke in proti čolnu se je usula **ploha** puščic.
- Sklonil se je, in kot bi se branil pred **ploho** nevidnih udarcev, glavo skrtil med kolena.

plovilo samostalnik

1. Plovilo je vozilo, ki se premika po vodi.

- Na morje se odpravijo z raziskovalnim **plovilom**.
- **Plovilo** je zadelo v ostre skale, ki so nevarno štrlele nad vodo.
- Katamaran je **plovilo** z dvema povezanima trupoma.

2. Plovilo je to, kar ima sposobnost, da plava na vodni površini.

- Stiropor lahko razrežete na manjše kose in iz njih naredite **plovila**.

STALNE ZVEZE

vesoljsko plovilo

Vesoljsko plovilo je vozilo za polet v vesolje.

- Zanimajo ju **vesoljska plovila**, vulkani in razni pustolovci.
- Sončni kolektorji **vesoljsko plovilo** oskrbujejo z električno energijo.

plug samostalnik

1. Plug je orodje za oranje z močnim rezilom, ki seže globoko v zemljo.

- orati s **plugom**
- traktor s **plugom**
- Na koncu njive smo obrnili **plug**.
- V **plug** sta vprežena dva vola.

2. Plug je naprava za odstranjevanje snega.

- snežni **plug**
- Ceste so očistile s **plugom**.

3. PRI ŠPORTU Plug je položaj pri smučanju, pri katerem sta sprednja konca smučī skupaj, zadnja pa narazen.

- Pri smučanju smo se učili delati **plug**.

plužiti glagol

Plužiti pomeni s (snežnim) plugom odstranjevati sneg.

- Ceste so morali **plužiti**, da bodo spet prevozne.

podboj samostalnik

Podboj je lesen okvir v steni, na katerega so pritrjena vrata.

- **podboj** vrat
- Ustavil se je pred kuhinjo, se naslonil na **podboj** vrat in jo nekaj sekund gledal.
- Stala sta med kuhinjskimi vratnimi **podboji**.
- Med potresom ne smem bežati iz hiše, temveč se moram skriti pod nekaj trdnega, mizo, posteljo, ali stopim med **podboje**.

podeželje samostalnik

Podeželje je območje zunaj mesta.

- Na **podeželju** živi skoraj polovica prebivalstva Slovenije, a se jih le zelo majhen del preživlja s kmetijstvom.
- V preteklosti se je veliko ljudi preselilo s **podeželja** v mesto, zadnja desetletja pa se številni selijo iz mesta na **podeželje**.
- Kozolec je značilen za slovensko **podeželje**.

podeželski pridevnik

Podeželski je ta, ki je v zvezi s podeželjem.

- Značilnost **podeželskega** naselja je precej zelenih površin in malo visokih zgradb.
- Na sončnem kraju je stal star **podeželski** dvorec, ki ga je obdajal prekop.
- Poplave so najbolj prizadele revno **podeželsko**

prebivalstvo, ki živi na poplavno ogroženem območju.

podkev samostalnik

Podkev je polkrožno ukrivljena kovinska ploščica, ki se za zaščito pritrdi na kopito konja ali vprežne živali.

- Bili so trije konji in eden od njih je izgubil **podkev**.
- Kovači so podkovali vprežno živino in kovali **podkve**.
- **Podkev** je simbol sreče in zdravja.

podkovati glagol

Podkovati pomeni pritrditi podkev na kopito konja ali vprežne živali.

- Kovač ni samo **podkoval** konjev, ampak je opravljal vsa dela pri okovanju voz in sani.
- Na vegastih cestah je bilo treba sproti popravljati vozila in **podkovati** konje iz vprege.

poleno samostalnik

Poleno je odžagan, odsekan kos lesa za kurjenje.

- V staro kmečko peč so naložili velika **polena**.
- **Polena** so prasketala v peči.
- Včasih so po vsem Pohorju oglarili. Oglje so žgali iz bukovih **polen**.

poleti prislov

Poleti pomeni v času med pomladjo in jesenjo.

- Letos **poleti** bo dopolnila 14 let.
- Pozimi je svetli del dneva krajši kot **poleti**.
- Ultravijolični žarki so tisti žarki, ki te **poleti** na morju ali pozimi na smučanju opečejo oziroma povzročijo, da koža porjavi.

poparek samostalnik

Poparek je zdravilni pripravek ali napitek, ki ga pripravimo tako, da vrelo vodo prelijemo čez zelišče ali plod.

- Če ne moreš spati, popij pred spanjem skodelico kamiličnega **poparka**.
- Osmukala je vejico in naredila močan **poparek**.
- S **poparkom** so mu okopali noge in ga poslali spat.

posesati glagol

1. Posesati pomeni s sesanjem popiti.

- Pajki plen z ugrizom najprej zastrupijo in vanj spustijo snovi, ki notranje organe razgradijo, potem pa iz njega **posesajo** prebavljeno mehko notranjost.

2. Posesati pomeni s sesanjem spraviti iz česa.

- Tulec iztakni iz slamice in z usti **posesaj** vodo v slamico.

3. Posesati pomeni z električnim sesalnikom očistiti prah.

- **posesati** kavč, preprogo
- **Posesal bom** sobo, nato bom napisal domačo nalogo.
- **Posesal je** prah v svoji sobi.

posteljina samostalnik

Posteljina so blazine, odeje, rjuhe in prevleke, ki jih imamo na postelji.

- Moral sem pospraviti in počistiti svojo sobo in preobleči **posteljino**.

- Tkanine za **posteljino** morajo biti kakovostne ter mehansko odporne na pranje in likanje.

- Dišalo je po oprani **posteljini**.

poškodovati glagol

1. Poškodovati pomeni povzročiti poškodbo, rano.

- Lana si **je** zadnji teden počitnic pri rolanju **poškodovala** roko.

- Jedka snov ob stiku **poškoduje** živo tkivo, na primer kožo.

- Slana lahko **poškoduje** rastline in s tem pridelke na polju.

2. Poškodovati se pomeni dobiti poškodbo, rano.

- Pri padcu **se je poškodoval**.

3. Poškodovati pomeni povzročiti tako poškodbo, da se kaj pokvari, postane neuporabno.

- Ali se **je** kolo pri padcu kaj **poškodovalo**?

- Toča lahko **poškoduje** bivališča, vozila ali poljščine.

- Če bi skozi aparat stekel tako velik električni tok, da **bi se** aparat lahko **poškodoval**, bi žička v varovalki pregorela.

potoček samostalnik

Potoček je majhen potok.

- bister **potoček**

- Ob hiši teče **potoček**.

- Spotoma sta ob **potočku** nabrala nekaj zvončkov.

potrpeti glagol

1. Potrpeti pomeni nekaj časa zdržati, dopustiti telesne ali duševne bolečine ali neugodje.

- **Potrpi**, ga je miril, saj bo kmalu bolje.

- Rad **je potrpel**, da le ni bilo prepira.

2. Potrpeti pomeni nekaj časa počakati, da se kaj težko pričakovanega začne, zgodi.

- malo **potrpeti**

- **Potrpi** še malo, kmalu bomo v mestu.

- Joj, le še za hip **potrpite**, boste videli!

potrpežljiv pridevnik

1. Potrpežljiv je tak, ki deluje mirno, ravna uvidevno in pri tem ne izraža nejevolje.

- Pravljica nas uči, da si moramo izkazovati ljubezen, da moramo biti **potrpežljivi** drug z drugim in si pomagati.

- Mladiček se te še boji, ker te ne pozna, ampak če boš z njim nežna in **potrpežljiva**, mu boš sčasoma postala všeč.

- Sogovorca morata biti vljudna, **potrpežljiva** in spoštljiva.

2. Potrpežljiv je tak, ki mirno, brez izražanja nejevolje počaka, da se kaj težko pričakovanega začne, zgodi.

- Bodite **potrpežljivi**, kmalu bo prišlo vaših pet minut.

potrpljenje samostalnik

1. Potrpljenje je lastnost koga, da deluje mirno, ravna uvidevno in pri tem ne izraža nejevolje.

• Ker je imela z ljudmi veliko **potrpljenja**, je z njimi tudi zelo dobro shajala.

• Naloga zahteva nekaj pripomočkov in **potrpljenja**, vendar se je vredno lotiti.

2. Potrpljenje je stanje, ko kdo mirno, brez izražanja nejevolje čaka, da se kaj težko pričakovanega začne, zgodi.

• »Pohiti!« ga je priganjala mama. »Mojega **potrpljenja** je konec!«

povodec samostalnik

Povodec je vrv za vodenje živali, zlasti psa, ko ga peljemo na sprehod.

• Na **povodcu** je peljala svojo psičko.

• Doma je izdelal ovratnico in **povodca** in se že naslednji dan s kužkom sprehodil skozi mesto.

pozimi prislov

Pozimi pomeni v času med jesenjo in pomladjo.

• Če želimo, da je **pozimi** v bivališčih toplo, moramo najprej zakuriti v peči.

• Pokazali so mi pot proti Triglavu in prostor, na katerem so **pozimi** urejene proge za tek na smučeh.

• Ptici imajo perje, ki jih **pozimi** ščiti pred mrazom, poleti pa pred vročino.

požiralnik samostalnik

1. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Požiralnik** je cevast prebavni organ, po katerem potuje hrana od žrela do želodca.

• Ko hrano pogoltne, potuje v **požiralnik** in nato v želodec.

• Začutila je zaužito tekočino, ki si je utirala pot po **požiralniku** navzgor.

2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Požiralnik** je odprtina v kraških tleh, v katero odteka voda.

• V jeseni se kraško polje napolni z vodo, poleti pa voda počasi odteka skozi **požiralnike**.

• Manjši del vode iz Cerkniškega jezera odteka podzemno proti Rakovemu Škocjanu, večina vode pa izgine v **požiralnike** v dnu polja in pride na dan v izvirih Ljubljani pri Vrhniki.

požiranje samostalnik

Požiranje je spravljanje hrane, pijače iz ust v požiralnik.

• Pri prehladu je lahko zaradi vnetja žrela in zamašenega nosu oteženo **požiranje**.

• Med letom z letalom lahko občutek napetosti v ušesih omejimo s pogostim **požiranjem** ali zehanjem.

požirati glagol

1. Požirati pomeni spravljanje hrane, pijače iz ust v požiralnik.

• Sline ni mogel **požirati**, ne da bi se skremžil od bolečine.

• **Požirala** je vsako tableto posebej in jih zalivala z vodo izpod pipe.

• Deževniki se hranijo tako, da **požirajo** prst in na površje izločajo iztrebke.

2. ČUSTVENO OBARVANO **Požirati** pomeni zadrževati čustva in se na kaj ne odzivati.

• Zaradi svoje nenavadne prehrane moram vedno **požirati** očitke.

FRAZEMI

požirati kilometre

Če kdo ali kaj **požira kilometre**, pomeni, da se hitro premika, vozi ali daleč potuje.

• Kolesa njegovega avtomobila **so požirala kilometre** avtocestnega asfalta.

• S terenskim vozilom **smo požirali kilometre** in kmalu tudi prah, saj smo zavili na makadamsko cesto, ki se je vila čez hribe in doline.

požirati knjigo

Če kdo **požira knjigo**, pomeni, da veliko in z užitkom bere.

• Očka mi je rekel, da **je** kot študent **požiral knjige**.

• Po dve čudoviti uri je tiho sedela v kakšnem udobnem kotu in **požirala knjigo** za knjigo.

požirati sline

Če kdo **požira sline**, pomeni, da si zelo želi jedi.

• Muc **je požiral sline**.

• Debelo **je požiral sline**, ko je na mizi gledal čokolado.

požirati solze

Če kdo **požira solze**, pomeni, da se trudi ne jokati.

• Mornarji so se smejali, medtem ko **je** deček **požiral solze**.

• Odhajal **je** ves uničen in **požiral solze**.

požirati koga/kaj z očmi

Če kdo **požira koga** ali **kaj z očmi**, pomeni, da koga ali kaj občuduje ali si ga zelo želi.

• **Požirala ga je z očmi** in spremljala vsak njegov gib.

• **Požiral sem črke z očmi**, najrajši bi bil v hipu vedel celo zgodbo od začetka do konca.

prababica samostalnik

Prababica je mamina ali očetova babica.

• **prababica** in pradedek

• Moja **prababica** in pradedek sta se spoznala na plesu.

• Moja **prababica** je praznovala 100. rojstni dan.

• Stvari, ki se nam danes zdijo povsem vsakdanje, so bile v času naših **prababic** in pradedkov veliko odkritje.

pradedek samostalnik

Pradedek je mamin ali očetov dedek.

• prababica in **pradedek**

• Moja prababica in **pradedek** sta se spoznala na plesu.

• Dedek mi je s posebnim veseljem pokazal mizarско orodje. Njegov oče, moj **pradedek**, je bil mizar, zato je dedek že kot otrok poznal imena vseh orodij.

• Po počitku smo odšli s **pradedkom** pogledat in nahranit kokoši.

pramen samostalnik

1. **Pramen** je daljši in tanjši splet vlaken.

- **Pramen** kuštravih las si je ovil okrog prsta.
- Predica je iz prediva vlekla tanek **pramen**.

2. ČUSTVENO OBARVANO **Pramen** je daljši in ožji pas česa.

- **pramen** svetlobe
- Pokazala je proti vratom, izpod katerih je brlel **pramen** svetlobe.

prašič samostalnik

Prašič je domača žival z rilcem, valjastim trupom, ščetinasto kožo in krajšim ožjim repom.

- Marsikdo je prepričan, da so **prašiči** smrdljive, umazane in ne posebno pametne živali, vendar to ni res.
- **Prašiči** se v blatu ne valjajo zato, ker so radi umazani. To počnejo, da se ohladijo, ker se ne znojijo.
- Kmetje redijo **prašiče** po vsem svetu, saj nam dajejo veliko različnih vrst mesa.

STALNE ZVEZE

divji prašič

Divji prašič je domačemu prašiču podobna žival z daljšimi, naprej štrlečimi podočniki, ki živi v gozdu.

- Dežela je bogata z divjadjo, **divji prašič** se je na primer v zadnjih nekaj letih kar precej razmnožil.

prašiček samostalnik

1. **Prašiček** je majhen ali ljubek prašič.

- **Prašiček** je veselo krulil.
- **Prašiček** je ril po zemlji.

2. **Prašiček** je to, kar je po obliki podobno prašiču.

- Otroci so s kladivi raztolkli **prašičke**, v katerih so hranili denar, in s pestmi, polnimi denarja, tekli v trgovine.
- Spekel je krofe in **prašičke** iz slanega testa.
- Podarimo lahko simbole za srečo, kot so podkev, **prašiček**, deteljica, zvonček, dimnikar z lestvijo.

STALNE ZVEZE

morski prašiček

Morski prašiček je glodalec brez repa s čokatom telesom, ki lahko prebiva v stanovanju ali hiši kot hišni ljubljencek.

- Doma imamo hrčka in **morskega prašička**.

prašičji pridevnik

Prašičji je ta, ki je v zvezi s prašiči.

- **Prašičjemu** mladičku pravimo pujsek.
- **Prašičje** oči so majhne, drobne in radovedne.
- Na **prašičji** farmi so imeli 379 prašičev.

prebava samostalnik

Prebava je proces v prebavnih organih, pri katerem se hrana predela tako, da jo telo lahko sprejme.

- **Prebava** se začne v ustni votlini, kjer zobje hrano razkosajo, zmeljejo in pomešajo s slino.
- Za dobro **prebavo** je potrebno hrano jesti počasi in jo dobro prežvečiti.

- Grah je zdrav za kri in dober za **prebavo**.

prebaviti glagol

Prebaviti pomeni predelati hrano v prebavnih organih tako, da jo telo lahko sprejme.

- Ker sove ne morejo **prebaviti** kosti in dlak, jih v obliki kepice izpljunejo.
- Iz želodca gre hrana v tanko črevo, kjer se dokončno **prebavi**.
- V želodcu se hrana premeša s prebavnimi sokovi in se delno **prebavi**.

preča samostalnik

Preča je ozek pas kože med lasmi, ki so razdeljeni ali počesani na dve strani.

- Moji lasje so navajeni na **prečo**, in tudi če se ne počesem, se kar sami postavijo postrani.
- Lase imam gladke in počesan sem na **prečo**.

prečka samostalnik

Prečka je ozek, podolgovat predmet, ki je prečno nameščen na kaki pripravi, zlasti lestvi.

- **prečke** pri lestvi
- Pazljivo je snel dve debeli hrastovi **prečki**, s katerimi so bile pritrjene police za sadje.

predica samostalnik

Predica je ženska, ki prede nit.

- V preteklosti so predle niti predvsem ženske; rekli so jim **predice**.
- **Predica** je iz prediva vlekla tanek pramen.

predloga samostalnik

Predloga je besedilo ali skica, ki nam je v pomoč pri izdelavi ali oblikovanju končnega izdelka ali umetnine.

- Pred govornim nastopom lahko napišeš pisno **predlogo**, da se boš hitreje pripravil za nastop.
- Libreto je operno besedilo, ki je lahko v celoti delo libretista, najpogosteje pa je napisan po predhodni literarni **predlogi**.
- Najlažje bo, če boš na desko z navadnim svinčnikom najprej narisal **predlogo**, ki jo prikazuje skica, in se nato lotil vrtnanja lukenj.

prekuhati glagol

Prekuhati pomeni očistiti, razkužiti kaj s kuhanjem.

- Dudko **so prekuhali** in jo položili v košarico.
- Kadar pride do onesnaženja pitne vode, nas po radiu opozarjajo, da moramo vodo pred uporabo **prekuhati**.

prekuhavati glagol

Prekuhati pomeni očiščevati, razkuževati kaj s kuhanjem.

- Analize vode so pokazale onesnaženost vode z bakterijo, zato je treba vodo za gospodinjstva **prekuhavati**.

premoči glagol

Premoči pomeni imeti kaj.

- Vse, kar **je premogla**, je bil tisočak, ki ji ga je mama

dala za popotnico na izlet.

- Da **premore** tudi oster, pronicljiv um in mehko srce, je ugotovil mnogo kasneje.
- Zbral sem ves pogum, kar ga **premorem**.
- Za gradnjo so uporabljali večinoma kamen, hiše so bile v nadstropjih, mnoge **so premogle** celo tekočo vodo in kanalizacijo.

premožen pridevnik

Premožen je tak, ki ima veliko denarja in lastnine.

- **Premožni** meščani so po mestu jezdili, se vozili s kočijo, uporabljali nosilnice.
- V kratkem času si je hiša tako opomogla, da je bila **najpremožnejša** v vasi.

premoženje samostalnik

Premoženje so stvari in denar, ki jih ima kdo v svoji lasti.

- Vloga gasilca je pomagati ljudem, ko je njihovo življenje ali **premoženje** ogroženo.
- Vse svoje **premoženje** si je pridobil s tem, da je pridno lovil ribe v Dravi.
- Velik delež svojega **premoženja** je vložil v slike, ki jih zdaj pošilja na razstave po vsej Evropi.

prepelica samostalnik

Prepelica je manjša ptica selivka rjavkaste barve, ki živi na polju in travnikih.

- Pri vranah, **prepelici** in pri sovi sem se naučila lepega petja.

preslica samostalnik

1. Preslica je lesena priprava, na katero pritrdimo prejo pri ročnem predenju.

- Predice so nataknile predivo na **preslico** ali na kolovrat in ga enakomerno vrtele med prsti, da je nastala nit.
 - Včasih so prejo predli z vretenom, **preslico** in kolovratom.
 - Predivo so privezale na **preslico** in z nogo poganjale kolovrat.
- 2. Preslica** je rastlina s členastim votlim stebлом in sivo zelenimi stranskimi poganjki.
- Ob skalah je raslo brinje, na vlažnih mestih praprotna, na ilovici **preslica**.
 - Skuhaj čaj iz **preslice** ali kamilice in ga pij po jedi.

pridelati glagol

1. Pridelati pomeni pridobiti hrano z gojenjem rastlin ali živali.

- Doma **pridelajo** skoraj vso potrebno hrano, nekaj je tudi prodajo.
 - V Sloveniji je kar 10.000 čebelarjev, ki v povprečju **pridelajo** okoli 3 milijone kilogramov medu.
 - V Sloveniji nekateri pridelki ne uspevajo ali jih ne **pridelamo** dovolj, zato jih uvažamo iz drugih delov sveta.
 - Kmetje polje obdelujejo (kosijo in gnojijo), da na njem **pridelajo** krmo za živali.
- 2. Pridelati** pomeni z ustaljenim postopkom dobiti iz kake snovi drugo snov.

- Iz bioloških odpadkov **pridelamo** kompost za gnojenje rastlin.

3. ČUSTVENO OBARVANO Pridelati pomeni, da pri čem nastane, se pojavi kaj nezaželenega, slabega.

- Vsak Slovenec **pridela** v enem letu okoli 400 kg odpadkov.
- Imela bom dvojke, trojke, tudi kakšno enko **bom pridelala**.

4. Pridelati pomeni dobiti kaj z delom.

- Neki kočar si **je** s svojo pridnostjo **pridelal** k leseni bajtici še kos polja, da je mogel rediti nekaj koz.

pridelava samostalnik

1. Pidelava je pridobivanje hrane z gojenjem rastlin ali živali.

- **pridelava** hrane
 - **Pridelavo** različnega sadja imenujemo sadjarstvo, gojenje vinske trte in pridelavo grozdja pa vinogradništvo.
 - Zaželeno je, da kmetje pri **pridelavi** uporabljajo naravna gnojila in škropiva.
- 2. Pidelava** je pridobivanje druge snovi iz kake snovi z ustaljenim postopkom.
- Spoznali smo postopek **pridelave** soli.
 - Izvedeli smo več o zgodovini čokolade, o njeni **pridelavi**, prav tako pa smo jo lahko naredili tudi sami.

pridelek samostalnik

Pridelek je hrana, ki jo pridelamo.

- Kmetovi **pridelki** niso vedno odvisni le od kakovosti njegovega dela, temveč tudi od vremena.
- Stroji ljudem pomagajo pri sajenju, spravilu, premeščanju **pridelkov** in pri drugih opravilih.
- Toča lahko uniči strehe, avtomobile in **pridelek** na poljih.
- Pridelovalci poljskih **pridelkov** gnojijo prst in škropijo rastline, da bi čim več pridelali.

pridelovalec samostalnik

Pridelovalec je oseba, ki prideluje hrano.

- Na obdelovalnih površinah **pridelovalci** hrane prst rahljajo na različne načine.

pridelovanje samostalnik

Pridelovanje je pridobivanje hrane z gojenjem rastlin ali živali.

- Na ekoloških kmetijah skrbijo za **pridelovanje** zdrave hrane.

pridelovati glagol

1. Pridelovati pomeni pridobivati hrano z gojenjem rastlin ali živali.

- Tla so rodovitna, zato ljudje **pridelujejo** razne vrste žita in rastlin za krmo živali.
- Zelenjavo, ki jo **pridelujemo** na vrtovih, njivah in v rastlinjakih, lahko uživamo surovo.
- Živinorejci **pridelujejo** mleko in meso.
- V Sloveniji **pridelujemo** jabolka, češnje, hruške in breskve.
- Tudi v Sloveniji **so** včasih **pridelovali** lan.

2. Pridelovati pomeni z ustaljenim postopkom dobivati iz kake snovi drugo snov.

- Kerozin **pridelujemo** iz nafte.
- V solinah sol **pridelujejo** s postopkom izhlapevanja.

prikolica samostalnik

Prikolica je vozilo brez lastnega pogona, ki ga priključimo k drugemu vozilu in uporabljamo zlasti za prevažanje tovora.

- Prižgal sem traktor, odpel **prikolico** in se malo zapeljal.
- Voznik na dvigalu s kleščami jemlje hlode z velike skladovnice in jih nalaga na posebno **prikolico**.

STALNE ZVEZE

počitniška prikolica

Počitniška prikolica je hiši podobno vozilo brez lastnega pogona, ki ga uporabljamo za prebivanje in prenočevanje na počitnicah.

- Začasna bivališča so hoteli, bivalne hišice v počitniškem kampu, avtodomi, **počitniške prikolice**, turistične ladje, šotori in planinske kočje.
- Ko se s **počitniško prikolico** odpravijo na pot, naletijo na podvoz.

prod samostalnik

Prod so manjši kamni, ki jih je voda obdelala v zaobljeno obliko.

- Nad neprepustno glino se v plasti **proda**, peska in drugih kamnin nabira podtalna voda ali podtalnica.
- Reke so z gora nanosile **prod** in pesek ter z njima zasipale morsko dno.
- Posedli so po izpranem **produ** pod premec.

proizvajalec samostalnik

1. Proizvajalec je oseba ali podjetje, ki kaj proizvaja.

- Z oglasom nas **proizvajalci** obveščajo, da njihov izdelek obstaja.
 - Če ima aparat napako, ga takoj vrnemo **proizvajalcu**.
- 2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI Proizvajalec** je živo bitje, ki je dejavno pri kakem procesu, pri katerem kaj nastane.
- Vsaka prehranjevalna veriga se začne s **proizvajalci** organskih snovi – to so zelene rastline.
 - Zelene rastline so glavni **proizvajalci** hranilnih snovi.
 - Živa bitja so med seboj povezana in so odvisna drugo od drugega. Povezujejo se v prehranjevalne verige, sestavljene iz treh skupin živih bitij: **proizvajalcev**, potrošnikov in razkrojevalcev.

proizvajanje samostalnik

Proizvajanje je proces, pri katerem kaj nastane.

- Glasbila so naprave, ki jih ljudje uporabljajo za **proizvajanje** tonov in zvokov.

proizvajati glagol

1. Proizvajati pomeni izvajati proces ali postopek, pri katerem kot rezultat določenega dela kaj nastane.

- **Proizvajamo** več izdelkov iz različnih snovi.
- Bučno olje **proizvajajo** iz ekološko pridelanih bučnih semen.

2. Proizvajati pomeni povzročiti, da v kakem procesu

kaj nastaja.

- **proizvajati** kisik
- Rastline **proizvajajo** kisik, ki ga potrebujemo živa bitja za življenje.
- Alge v morju **proizvajajo** kisik, ki ga živa bitja potrebujemo za dihanje.
- Hidroelektrarna **proizvaja** vodno energijo.
- Različne oblike ustnic **proizvajajo** različne zvoke.

proizvesti glagol

1. Proizvesti pomeni izvesti proces ali postopek, pri katerem kot rezultat določenega dela kaj nastane.

- V Švici **proizvedemo** veliko čokolade.
 - Proizvodne dejavnosti so dejavnosti, pri katerih **proizvedemo** nove izdelke ali pridelamo pridelke.
- 2. Proizvesti** pomeni povzročiti, da v kakem procesu kaj nastane.
- Gorenje ene parafinske sveče ne **proizvede** veliko ogljikovega dioksida.
 - Ko rastlina **proizvede** hrano, se v njej shranjuje energija, ki jo je rastlina pridobila s svetlobo.
 - Vsak dan **proizvedemo** velike količine odpadkov, s katerimi onesnažujemo okolje.

proizvod samostalnik

Proizvod je to, kar nastane kot rezultat določenega dela.

- Priporočljivo je, da se pri nakupu živil odločiš za **proizvode**, ki so minimalno predelani, minimalno ali sploh ne embalirani, ker le taki zmanjšujejo porabo naravnih virov in energije.
- Pozorno preberem nalepko posameznega **proizvoda**.

proizvodnja samostalnik

Proizvodnja je proces ali postopek, pri katerem kot rezultat določenega dela kaj nastane.

- S **proizvodnjo**, prevozom in prodajo dobrin se ukvarja ogromno ljudi.
- **Proizvodnja** in potrošnja dobrin vplivata na kvaliteto našega življenja in okolja.
- Mizar v tovarniški **proizvodnji** pri svojem delu uporablja avtomatizirane naprave.

proso samostalnik

Proso je žito, katerega klas je sestavljen iz manjših pecljatih klaskov in ga uporabljamo za kaše.

- **Proso** sejejo in žanjejo.
- Včasih se zgodi, da voda preplavi **proso**, ker se jezero prekmalu napolni.
- Veverica se spusti na gredo, zleti na drevo in prebrska nasuto **proso**.

prost pridevnik

1. Prost je tak, ki ni omejen s pravili in obveznostmi.

- **prosti** čas
- **prost** dan
- Ljudje svoj **prosti** čas namenimo dejavnostim, ki jih izberemo po lastnih željah in potrebah.
- V službi sem vzela **prost** dan.

• Najlepši del dneva je popoldan, ko sem večino dneva **prosta**.

• V ponedeljek smo bili z dijaki na izletu, danes pa so pisali o tem **prosti** spis.

• Takoj ko je bila spet **prosta**, je oddrvela domov k očetu.

2. Prost je tak, ki ni omejen z drugimi predmeti.

• **prosta** roka

• Na vrvico priveži utež, ki si jo naredil iz plastelina, in **prosti** konec vrvice napelji preko kolesa.

• Svetilka je pritrjena na čeladi zato, da ima jamar **proste** roke za plezanje.

• S **prostimi** rokami je potegnil gada iz skalnate luknje.

3. Prost je tak, ki ga kdo ali kaj ne zaseda.

• Oprostite, je ta sedež **prost**?

• Sedli smo na edino **prosto** mesto v kotu.

• V hotelu imajo 456 sob. Ob koncu tedna jih je bilo zasedenih 223. Koliko sob je bilo **prostih**?

• Pred znakom STOP moramo varno ustaviti ob robu cestišča. Vožnjo nadaljujemo, ko imamo **prosto** pot.

4. Prost je tak, ki poteka ali se uresničuje brez ovir.

• Daj domišljiji prosto **pot**.

• Prednosti članstva Slovenije v Evropski uniji so številne, od povezanosti držav do prostega gibanja oseb, **prostega** pretoka blaga, pomoči manj razvitim območjem itd.

5. Prost je tak, ki je zastoj.

• Vstop je **prost**.

• Obljubil mi je, da bom imel zmeraj **prosto** vozovnico, sprevodnik pa, da me ne bo nikoli vrgel iz avtobusa.

FRAZEMI

na prostem

Na prostem pomeni zunaj.

• Za slikanje uporabi kar voščenske ali pasteles, saj so za uporabo **na prostem** bolj praktični.

• Vse je kazalo, da bo spal kar **na prostem**.

• Večina iger je primerna za stanovanje, med njimi pa so tudi igre **na prostem**.

• Muzej **na prostem** v Rogatcu prikazuje kmečka poslopja iz preteklosti.

na prosto

Na prosto pomeni ven.

• Če v prostoru vonjamo plin ali dim, moramo takoj odpreti okna in poškodovanega odpeljati **na prosto**.

s prostim očesom ali z golim očesom

S prostim očesom pomeni brez pripomočkov za povečanje ali izostritev slike.

• Z mikroskopom opazujemo tisto, česar **s prostim očesom** ne moremo videti.

• Zvezde so tako zelo daleč, da jih vidimo le kot drobne pikice. Lahko jih gledamo **s prostim očesom** ali skozi največji teleskop, vedno so samo drobne pike, tako daleč so.

prostost

 samostalnik

1. Prostost je stanje, ko nismo omejeni s pravili in obveznostmi.

• Izrabila je poletno **prostost** za to, da je odpotovala v gozd.

2. Prostost je stanje, ko kaj lahko biva, živi brez omejitev, ovir.

• Srne so vajene **prostosti**.

• Živali potrebujejo **prostost**.

• Ustonoše, ribe iz afriških jezer, nosijo svoja jajčeca (ikre) v ustih. Ko se ribe izležejo, zaplavajo na **prostost**, v nevarnosti pa se skrijejo v usta samice, ki jih je izlegla.

ptič

 samostalnik

Ptič ali **ptica** je žival, ki ima peruti, kljun, je pokrita s perjem in navadno lahko leti.

• Zgodaj zjutraj Petra in očka poslušata in opazujeta **ptiče**.

• Najlažji **ptič** je čebelji kolibri, ki živi na Kubi. Tehta do 1,9 g.

• Na vejah dreves so sedeli **ptiči**.

• Plenilski **ptiči** imajo dolge, ostre kremplje.

ptiček

 samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO **Ptiček** je majhen ali ljubek ptič.

• Semena imajo **ptički** radi.

• Krmilnico obesite na vejo in počakajte, da jo **ptički** najdejo.

• **Ptički** žvrgolijo pravo melodijo.

• V gozdu je prepevala že cela truma **ptičkov**.

ptičji

 pridevnik

Ptičji je ta, ki je v zvezi s ptiči.

• **ptičja** hišica

• **ptičje** gnezdo

• **ptičje** jajce

• **ptičje** perje, pero

• Naravoslovci opazujejo ptice v **ptičjih** krmilnicah in z opazovanjem poglobljajo svoje poznavanje narave.

• **Ptičje** jajce mora biti čim bolj neopazno, da ga ne bi opazili plenilci.

• Prebudilo jih je **ptičje** petje.

• Ko taščice, ki se učijo leteti, zapustijo gnezdo, jih **ptičji** starši spremljajo pri letenju, hranijo in učijo vseh spretnosti, ki jih bodo potrebovali kot odrasle taščice.

STALNE ZVEZE

ptičja perspektiva

PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Ptičja perspektiva** je pogled od zgoraj.

• Zemljevid je pripomoček, na katerem je pokrajina prikazana pomanjšano, iz **ptičje perspektive**.

• Tloris, naris in stranski ris so prikazi predmeta od zgoraj (iz **ptičje perspektive**), od spredaj in s strani.

ravnilo

 samostalnik

Ravnilo je predmet, ki ga uporabljamo za risanje ravnih črt in za merjenje manjših razdalj.

- Ne pozabi na zvezek za geometrijo, ošiljen svinčnik, geotrikotnik, **ravnilo** in šestilo.
- Na stiropor z **ravnalom** nariši pravokotnik velikosti 140 mm x 80 mm in ga izreži z nožem za karton.
- Šestilo ob **ravnilu** razširimo na dolžino polmera.
- Z **ravnalom** in svinčnikom zarišite vodoravne črte z razmikom 5 centimetrov.

razvedriti glagol

Razvedriti pomeni narediti ali povzročiti, da postane kdo veder, dobro razpoložen.

- Glasba nas **je razvedrila**.
- Prijatelji nas potolažijo in **razvedrijo**.
- Televizijo gledamo, ker nam je dolgčas, včasih pa zato, da **bi** se **razvedrili** in sprostili.

regrat samostalnik

Regrat je travniška rastlina s podolgovatimi nazobčanimi listi in rumenimi cvetovi.

- **regrat** cveti
- nabirati **regrat**
- steblo **regrata**
- **Regrat** je odcvetel in naredil semena.
- **Regrat** jemo v solati.

regratov pridevnik

Regratov je ta, ki je v zvezi z regratom.

- **regratov** cvet, list
- **regratova** semena
- Ko je seme dozorelo in se je cvet spremenil v belo, so v pomladnem vetru plavala nad travniki nešteta **regratova** padalca.
- Kar tekmovali so, kdo bo nabral več **regratovih** lučk.

renčati glagol

1. Renčati pomeni oglašati se z zamolklim, grozečim glasom.

- divje, jezno **renčati**
- Pes **je renčal** na ljudi in ugriznil tiste, ki so se mu preveč približali.

2. ČUSTVENO OBARVANO Renčati pomeni neprijazno, zadirčno govoriti s kom.

- »Izginite!«, **je renčal**.
- Ni bil vaju, da **bi** kdo **renčal** nad njim.

repa samostalnik

Repa je kulturna rastlina z velikimi listi ali njen užiten bel podzemeljski del okrogle oblike, ki ga uporabljamo kot zelenjavo.

- izpuliti, puliti **repo**
- posejati **repo**
- kislja **repa**
- Na njivi je rasla **repa**.
- Gospodinje so kuhale drugačne jedi, kot jih kuhajo danes. Največkrat so skuhale jedi iz zelja, **repe** in krompirja.

rešitelj samostalnik

Rešitelj je oseba, ki koga ali kaj reši.

- Svojega **rešitelja** je objel in rekel: »Rešil si mi življenje!«

rešiteljica samostalnik

Rešiteljica je ženska, ki koga ali kaj reši.

- Zahvaljevala se je svoji **rešiteljici**.

rilček samostalnik

1. Rilček je majhen rilec.

- slonji **rilček**
- Pujsek je ob ograjo pritisnil rožnat **rilček**.

2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI Rilček je dolg organ za sesanje pri metuljih.

- Na sliki je metulj, ki z **rilčkom** sesa nektar.

rilec samostalnik

1. Rilec je podaljšan, zožen prednji del glave z ustno odprtino za dihanje, vohanje, ritje, zlasti pri prašiču.

- Dolga klinasta glava divjega prašiča se postopno zožuje v koničast **rilec**.

- Prašiči osupljivo dobro vohajo, zato lahko najdejo tartufe in jih z **rilcem** izkopljejo iz zemlje.

2. Rilec je dolg mišičnat organ za dihanje, vohanje, prijemanje, zlasti pri slonu.

- slonji **rilec**
- Mamut spada v skupino sesalcev trobčarjev, peteroprstih živali z **rilcem**.

riti glagol

Riti pomeni delati rove ali jarke z rilcem, gobcem ali s kakim predmetom.

- Prašiček **je ril** po zemlji.
- Otroci z vedrcem in lopatko **rijejo** po pesku.
- V peskovniku **smo** z lopatkami **rili** okoli svojih gradov iz peska.

rjoveti glagol

1. Rjoveti ali **rjuti** pomeni oddajati močne zamolke glasove, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- Ko je bik spet prišel do sape, je začel **rjoveti**.
- Lev se je prebudil in se začel otepati in **rjoveti**.

2. Rjoveti pomeni govoriti s temu podobnim glasom, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- »Sploh veš, kako to boli?« **je rjovel**.
- »Kaj počneš!« **je glasno rjovel**.
- »Mu bom že pokazal!« **je rjovel**.

3. Rjoveti pomeni oddajati temu podobne zvoke.

- Veter **je rjovel** in zavijal okrog ladje.

rjuti glagol

1. Rjuti ali **rjoveti** pomeni oddajati močne zamolke glasove, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- Zanimalo jo je, zakaj pes tako **rjove**.

2. Rjuti ali **rjoveti** pomeni govoriti s temu podobnim glasom, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- Učenci **so rjuli** od smeha.

3. Rjuti ali **rjoveti** pomeni oddajati temu podobne zvoke.

- Kadar **je rjula** burja, ga je vzel pod streho.

roj samostalnik

1. Roj je skupina čebel, ki z matico zapusti panj.

- **Roj** se običajno usede na drevo v bližini čebelnjaka. Če ga čebelar ne pobere pravočasno in da v nov panj, čebele odletijo.

2. Roj je večja skupina letočih živali iste vrste, zlasti žuželk.

- **roj** komarjev, mrčesa, mušic, žuželk
- Občudovali smo **roj** kresnic.

3. ČUSTVENO OBARVANO Roj je večja skupina česa.

- **roj** snežink
- **roj** zvezd
- **Roj** iskric je zaprasketal.

rojenica samostalnik

Rojenica je v slovenski mitologiji vsako od treh bitij, ki otroku ob rojstvu napovedujejo usodo.

- **Rojenice** so mu ob rojstvu prerokovale usodo.
- Storili so, kot jim je svetovala **rojenica**.

rojiti glagol

Rojiti pomeni premikati se v velikem številu, navadno iz panja.

- Pravimo, da čebele **rojijo**.

FRAZEMI

rojiti komu po glavi

Če komu kaj **roji po glavi**, ima to neprestano v mislih, na to ne more nehati misliti.

- Po **glavi so jim rojile** strašne misli.
- Tisoče vprašanj v zvezi s tehnologijo enaindvajsetega stoletja **mi je rojilo po glavi**.

rop samostalnik

Rop je nasilen odvzem česa navadno vrednejšega.

- **Rop** slike je bil samo manevar, ki bi odvrnil pozornost od glavnega zločina.
- Zahvaljujemo se vam, ker ste s prisebnim ravnanjem preprečili **rop**.
- »Roke kvišku! To je **rop!**« je zakričal ropar.

ropar samostalnik

Ropar je oseba, ki komu ali kje nasilno vzame, odvzame kaj navadno vrednejšega.

- V banko je stopil zamaskiran **ropar** s pištolo.
- Po besedah nesrečnega prodajalca je **ropar** star od 20 do 25 let, visok okrog 180 cm, vitke postave.

roparka samostalnik

Roparka je ženska, ki komu ali kje nasilno vzame, odvzame kaj navadno vrednejšega.

- Policisti so prijeli **roparko**.

ropati glagol

Ropati pomeni komu ali kje nasilno jemati, odzematati kaj navadno vrednejšega.

- Rada **sta** iskala in **ropala** zaklade.

• Roparji so mu rekli, da ga pustijo pri življenju, če se jim pridruži ter hodi z njimi **ropat**.

- Turki **so** na svojih pohodih uničevali, požigali, **ropali**, morili in zaslužnjevali domače prebivalstvo.

rosa samostalnik

Rosa so drobne vodne kaplje, vlaga, ki se naredi ponoči na rastlinah zaradi ohlavitve zraka.

- jutranja **rosa**
- Zjutraj so na listih kapljice **rose**.

rosen pridevnik

1. Rosen je tak, ki je pokrit z roso.

- **rosen** travnik
- Stopal je po **rosni** travi.
- 2. Rosen** je tak, ki je pokrit z drobnimi kapljami vode.
- **rosno** čelo
- Imel je **rosne** oči.

3. Rosni je ta, ki je v zvezi z roso.

- **Rosne** kaplje so se zaiskrile na vseh listih in vejicah.

4. ČUSTVENO OBARVANO Rosen je mlad in neizkušen.

- To so **rosna** leta.

rositi glagol

1. Rositi pomeni padati iz oblakov v obliki drobnih kapelj vode.

- Spet **je** drobno **rosilo**.

2. Rositi pomeni nastajati na čem v obliki kapljic tekočine.

- Pot ji **je rosil** lica in čelo.

3. Rositi se pomeni postajati ali biti pokrit z drobnimi vodnimi kapljami.

- Šipa **se rosi**.

rožmarin samostalnik

Rožmarin je sredozemska grmičasta rastlina z ozkimi močno dišečimi listi in drobnimi modrimi cvetovi.

- vejica **rožmarina**
- Koliko sadik **rožmarina** so zasadili?
- Medtem ko je grško sonce žgalo, je v zraku dišalo po baziliki, limoni in po **rožmarinu**.
- **Rožmarin** raste na Primorskem, sadijo ga na vrtovih in za žive meje.

rumenjak samostalnik

Rumenjak je rumena snov v jajcu.

- ločiti **rumenjak** od beljaka
- 10 dag sladkorja damo med beljake, ostalo med **rumenjake**.
- **Rumenjake**, sladkor in vanilijev sladkor so z mešalnikom penasto umešale.

samokolnica samostalnik

Samokolnica je priprava z enim kolesom in dvema ročajema za prevažanje materiala.

- peljati, voziti (kaj) v **samokolnici**
- Koliko zidakov lahko naložimo na **samokolnico**, če jo

lahko obremenimo največ s 60 kg?

samostan samostalnik

Samostan je verska ustanova, v kateri živijo redovniki ali redovnice.

- Dekleta so se od mater najprej naučile vezenja in podobnih del. Zatem so v **samostanih** pridobile osnovno znanje branja, pisanja in računanja.
- Pester naravni in zgodovinski razvoj je na Slovenskem zapustil bogato naravno in kulturno dediščino, na primer mestna jedra, cerkve in **samostane**.
- V zgodnjem srednjem veku so rokopise zapisovali samo v **samostanih**.

sedlo samostalnik

1. Sedlo je priprava za sedenje, prenašanje, ki se namesti živali, zlasti konju, na hrbet.

- pasti iz **sedla**
- sestri v **sedlo**
- Jezdec je zlezel v **sedlo**.
- Konj ga je vrgel iz **sedla**.

2. Sedlo je širši prehod čez gorsko sleme iz ene doline v drugo.

- Hodili smo čez **sedlo**.
- To je bil osamljen kraj na gorskem **sedlu**.

sesalnik samostalnik

Sesalnik je električna naprava za sesanje prahu.

- **sesalnik** za prah
- vrečka za **sesalnik**
- Vključil sem **sesalnik**.
- **Sesalnik** se je pokvaril.

sesati glagol

1. Sesati pomeni z vlečenjem vase spravljati mleko iz dojke ali seska in ga požirati.

- Dojenček se hrani z mlekom, ki ga **sesa** iz materinih prsi.

- Pravimo, da mati doji, dojenček pa **sesa** mleko.
- Kmalu po skotitvi začne žrebe **sesati** mleko.

2. Sesati pomeni z vlečenjem vase spravljati kaj tekočega v usta in požirati.

- Pri nekaterih vrstah klopotov **sesajo** kri le samice, ki lahko z bodalom in krvjo prenašajo bakterije in viruse med različnimi živalmi.

- Na sliki je metulj, ki z rilčkom **sesa** nektar.

3. Sesati pomeni imeti kaj v ustih in narahlo vleči vase, zlasti iz navade.

- **sesati** dudo
- Med spanjem **je sesala** palec.

4. Sesati pomeni z napravo, ki vleče kaj vase, to spravljati kam drugam ali z električnim sesalnikom tako čistiti prah.

- **sesati** prah
- Deklica briše prah, deček pospravlja igrače v škatlo, oče **sesa**, mama zлага knjige.
- Cevi **so** iz reke **sesale** vodo.

siromak samostalnik

Siromak je reven, ubog človek.

- Ubogi **siromak**, niti kruha nima!

sirota samostalnik

1. Sirota je otrok, ki so mu umrli starši ali eden od staršev.

- Če jim umre mama, bodo **sirote**.
- Sosedove **sirote** so se ji smilile.

2. ČUSTVENO OBARVANO Sirota je sočutja vreden človek.

- **Sirota** ni vedela, kaj naj stori.
- **Sirota** jaz!

sirotica samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO **Sirotica** je sirota.

- Oče in mama sta ji že umrla in bila je taka **sirotica**, da ni imela niti sobice.

sklatiti glagol

Sklatiti pomeni s tolčenjem s palico ali obmetavanjem s kamenjem povzročiti, da padejo sadeži z drevesa.

- Pobirala sta šiške, ki jih **je sklatil** veter.

skodelica samostalnik

1. Skodelica je majhna nizka, okrogla posoda, navadno z ročajem, za serviranje hrane ali pijače.

- pomiti **skodelice**
- polna, prazna **skodelica**
- čajnik in **skodelice**
- V **skodelico** mu je nalila mleko.
- Z žličko mešaj po dnu **skodelice**.

2. Skodelica je vsebina skodelice.

- **skodelica** kakava, kave
- Popil je tri **skodelice** čaja.
- Zvrhano čajno žličko čajne mešanice prelijemo s **skodelico** vrele vode.

skovati glagol

1. Skovati pomeni z udarci kladiva ali s strojem narediti ali izoblikovati.

- V kovačnici **sem skoval** žebelj.

2. ČUSTVENO OBARVANO Skovati pomeni (naskrivaj) pripraviti kaj.

- **skovati** zaroto
- **Skoval je** načrt, kam jo bo dopoldan mahnil.

skuhati glagol

1. Skuhati pomeni narediti hrano (bolj) uporabno in okusno z delovanjem toplote, zlasti v vreli vodi.

- **skuhati** čaj, kakav, kavo
- **skuhati** kosilo, večerjo
- **skuhati** krompir, makarone, riž, špagete
- Gospodinje so kuhale drugačne jedi, kot jih kuhajo danes. Največkrat **so skuhale** jedi iz zelja, repe in krompirja.
- Iz sliv babica **skuha** marmelado, iz jabolk pa naredi jabolčni sok.

2. Skuhati pomeni pripraviti obrok hrane.

- Vsak dan si **skuha**.
- Vrnila se je v hišo, malo **je** pospravila, **skuhala**, pojedla in spet odšla ven.

FRAZEMI

Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha.

Nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha, pomeni, da ni nič tako hudo ali težko, kot je videti na prvi pogled.

- Seveda se sliši grozno, ampak **nobena juha se ne poje tako vroča, kot se skuha**.

skuta samostalnik

Skuta je mehkeemu siru podoben mlečni izdelek kiselkastega okusa iz kravjega mleka.

- Mleko predelamo v jogurt, **skuto**, žito pa v kruh, testenine.
- Iz **skute** lahko pripravimo veliko jedi.
- **Skuto** so dobili, ko se je iz sesirjenega mleka v cunjah odcedila sirotka.

skuten pridevnik

Skutni je ta, ki je v zvezi s skuto.

- **skutni** namaz
- **skutna** torta
- **skutne** palačinke
- Pripravili so zeljno juho ter jabolčni in **skutni** zavitek.

slama samostalnik

Slama so posušena stebila in listi omlatenega žita.

- Umetna gnezda za malo uharico izdelajo tako, da pritrdijo na drevo lesen zaboj in ga napolnijo s **slamo** ali s suho travo.
- Nekoč so bile hiše nizke, z majhnimi okni, grajene iz ilovice, prebeljene z apnom, in pokrite s **slamo**.
- **Slamo** so uporabili za prekrivanje streh in za nastiljanje živini v hlevu.

FRAZEMI

imeti slamo v glavi

Če **ima** kdo **slamo v glavi**, pomeni, da nič ne ve ali nič ne zna.

- Žalil ga je, da **ima slamo v glavi**.

mlatiti prazno slamo

Če kdo **mlati prazno slamo**, pomeni, da veliko govori, a nič ne pove.

- Vse to že vemo. **Ne mlati prazne slame!**

slamnik samostalnik

Slamnik je klobuk iz slame.

- **slamnik** s širokimi kraji
- Na glavi nosi **slamnik**.
- Na glavo si je poveznil **slamnik**.

slep pridevnik

1. Slep je tak, ki ni sposoben zaznavati svetlobe, barv.

- **Slepi** ljudje se s pomočjo izredne občutljivosti čutila za tip naučijo brati brajico, pisavo slepih.

- Krt živi v tleh, kjer ni svetlobe, zato je **slep**.

- Mnoge jamske živali so **slepe**, saj v temi ne potrebujejo oči.

- Nekateri ljudje ne ločijo barv. Pravimo, da so barvno **slepi**.

2. ČUSTVENO OBARVANO Slep je tak, ki ne opazi ali ne dojame česa.

- Bil je **slep** in gluha za vse okoli sebe.

- Le kako, da je bila doslej **slepa** za stisko drugih?

3. ČUSTVENO OBARVANO Slep je tak, ki povzroči, da kdo ne ravna razsodno, preišljeno.

- **slepo** občudovanje

- V **slepi** jezi je uničeval vse, kar mu je prišlo pod roko.

4. Slep je tak, ki ima izhod samo na enem mestu.

- **slepa** ulica

- Na sliki je razvidno, kako se proga razcepi; na koncu prve se v daljavi vidi mesto, druga pa se konča s **slepim** tirom.

STALNE ZVEZE

slepe miši

Slepe miši je igra, pri kateri skušamo s prevezanimi očmi uloviti ostale igralce.

- Igrali smo se skrivalnice in **slepe miši**.

- Poznaš igro **slepe miši**? Katerega čutila ne smeš uporabljati pri tej igri?

slepo črevo

PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Slepo črevo** je kratek, začetni del debelega črevesa, ki je na enem koncu zaprt.

- Začetek debelega črevesa imenujemo **slepo črevo** z izrastkom – slepičem.

- Vnetje slepiča je eden najpogostejših vzrokov bolečine v trebuhu in ponavadi je treba **slepo črevo** operativno odstraniti.

FRAZEMI

na slepo srečo ali **na slepo**

Na slepo srečo pomeni naključno ali nenačrtno.

- izbirati **na slepo srečo**

- Izberite državo ali mesto tako, da s prstom ustavite globus ali **na slepo** določite mesto v atlasu ali na zemljevidu.

- Iz gozda se je odpravil **na slepo srečo**.

slepi potnik

Slepi potnik je potnik, ki nima vozovnice in se zato skriva.

- Na ladji sta dva **slepa potnika**.

slepota samostalnik

Slepota je dejstvo, da kdo ni sposoben zaznavati svetlobe, barv.

- Ta knjiga govori o **slepoti** in slabovidnosti.

slikarski pridevnik

Slikarski je ta, ki je v zvezi s slikarji ali slikarstvom.

- **slikarski** mojster
- **slikarska** podlaga, površina
- **slikarsko** stojalo
- Za slikanje uporabimo različne **slikarske** materiale in pripomočke.
- Pokrajina z drevesi je zanimiv **slikarski** motiv.

slon samostalnik

Slon je zelo velik sesalec z okloma in trobcom, ki živi v Afriki in Aziji.

- afriški, azijski **slon**
- Savano naseljuje veliko živali: **sloni**, zebre, žirafe, povodni konji, levi, noji itd.
- **Sloni** se škropijo z vodo in pahljajo z uhlji.
- Ganga je samica indijskega **slona**.

slonček samostalnik

1. Slonček je majhen slon.

- **Slonček** se je pravkar rodil.
- 2. Slonček** je igrača, ki predstavlja slona.
- V rokah nosi svojega plišastega **slončka**.

slonica samostalnik

Slonica je samica slona.

- Mama **slonica** vodi svojo slonjo družino.
- Tiger je tehtal 225 kg, morski lev 320 kg, medved 245 kg, koza 75 kg, kenguru 15 kg, **slonica** pa 3200 kg.

slonji pridevnik

Slonji je ta, ki je v zvezi s sloni.

- **slonji** mladič
- **slonja** čreda
- **Slonji** uhlji ponavadi opletajo sem in tja.

sluh samostalnik

Sluh je čut za zaznavanje zvoka.

- občutljiv **sluh**
- okvara **sluha**
- Zvok zaznavamo s **sluhom**.
- Uho je čutilo za **sluh**.
- Vid je pri morskih in jamskih živalih običajno slabše razvit, **sluh** pa je slabše razvit pri talnih živalih.

FRAZEMI

ne duha ne sluha

Ne ne duha ne sluha pomeni, da ni niti najmanjšega znamenja, da bi bilo kaj prisotno.

- Na robu kočevskega gozda stoji prav lepo mestece, o medvedih pa ni **ne duha ne sluha**.
- O Božičku ni bilo **ne duha ne sluha**.
- O kombiju ni bilo **ne duha ne sluha**.

služabnica samostalnik

Služabnica je ženska, ki jo kdo stalno najame za pomoč pri hišnih delih in za osebno strežbo.

- grofova **služabnica**
- Gospod je vprašal **služabnico**, ali ve, kdo je ta gospodična, ki hodi proti gradu.

služabnik samostalnik

Služabnik je moški, ki ga kdo stalno najame za pomoč pri hišnih delih in za osebno strežbo.

- imeti, najeti **služabnike**
- grajski, kraljevi **služabniki**
- zvest **služabnik**
- **Služabnik** kitajskega cesarja je po nesreči razbil dragoceno in krhko keramično ploščo.

služinčad samostalnik

Služinčad je več služabnikov.

- V drugem nadstropju je bilo skladišče, tam so spali tudi vajenci in **služinčad**.
- Po gradu je tekala gospoda in **služinčad**.

služkinja samostalnik

Služkinja je ženska, ki jo kdo stalno najame za pomoč pri gospodinjskih delih.

- Na vrtu stoji druga **služkinja** gospodične.
- Nisem tvoja **služkinja!**

smetana samostalnik

Smetana je gostejša mastna snov, ki se nabira na površini mleka.

- kislá **smetana**
- stepena **smetana**
- jagode, kakav, sladoled s **smetano**
- Solato lahko okrašiš s sladko **smetano** ali ji dodaš rozine.
- **Smetano** stepemo, da se strdi.

smetanov pridevnik

Smetanov je tak, ki je iz smetane, vsebuje smetano.

- **smetanova** juha
- Ogledal si je cenik čokoladnih, lešnikovih, **smetanovih** in mandljevih piškotov, ki je visel na steni nad prodajnim pultom.
- Otrokom prinašajo čokolade in **smetanove** torte in žvečilne gumije.

smola samostalnik

1. Smola je lepljiv rumenkasto rjav izcedek iz nekaterih dreves, zlasti iglavcev.

- borova, smrekova **smola**
- lepljiva **smola**
- Če deblo povohamo, pri iglavcih zaznamo vonj po **smoli**.
- 2. ČUSTVENO OBARVANO Smola** je to, kar je nepričakovano neugoden izid.
- presneta **smola**
- velika **smola**
- **Smola!** Ko bi že moral začeti svoj nastop, je opazil, da ni not.
- Imam pa res **smolo!**

smrček samostalnik

Smrček je naprej štrleč del gobca z odprtina za vohanje pri nekaterih sesalcih.

- vlažen **smrček**
- Pes ima žleze znojnice le na **smrčku** in na blazinicah tačk.
- Živali s **smrčkom** vohajo.
- Jež ima koničast **smrček**, majhne oči in kratka okrogla ušesa.

snaha samostalnik

Če imajo starši otroka, ki ima ženo, je ta žena staršem **snaha**.

- S **snaho** se dobro razumejo.
- Očkov očka postane mamici tast in ona postane njegova **snaha**.

solata samostalnik

1. Solata je vrtna rastlina z listi, ki se surovi pripravljajo za jed.

- posaditi, posejati, zaliti **solato**
- zelena **solata**
- glava, list **solate**
- Na vrtu rastejo **solata**, peteršilj, korenje, paradižnik, fižol in čebula.
- **Solato** očistite, natrgajte na koščke in dajte v skledo.

2. Solata je hladna jed iz delov rastlin ali mesa, jajc, pripravljena s kisom, oljem.

- krompirjeva, paradižnikova **solata**
- mešana **solata**
- skleda **solate**
- Za kosilo smo jedli zeljnato **solato**.
- Pripravila je rdečo peso v **solati**.

STALNE ZVEZE

morska solata

PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Morska solata** je zelena alga v obliki lista.

- **Morska solata** je alga, zato nima pravih listov, stebel in korenin.

sadna solata

Sadna solata je jed iz narezanega sadja z različnimi dodatki.

- Za sladico smo pripravili **sadno solato**.

solaten pridevnik

Solatni je ta, ki je v zvezi s solato.

- **solatni** listi
- **solatni** preliv
- Kopali so, grabili in nato posejali **solatno** seme.

solina samostalnik

Soline so kraj, prostor ob morju, kjer iz morske vode pridobivajo sol.

- Z izhlapevanjem vode v **solinah** pridobivamo trdno morsko sol.
- Sečoveljske in Strunjsanske **soline** so edine **soline** v Tržaškem zalivu, v katerih še pridelujejo sol in ohranjajo tradicionalni postopek pridelave z vsakodnevnim pobiranjem soli.

spominčica samostalnik

Spominčica je rastlina z majhnimi modrimi cvetovi v socvetjih.

- Občudovali smo **spominčice**.

spomladi prislov

Spomladi pomeni v času med zimo in poletjem.

- Lisica **spomladi** skoti mladiče.
- Kukavica je ptica selivka. **Spomladi** se vrne v naše kraje.
- Mala uharica gnezdi zgodaj **spomladi**, ko so listavci še brez listja.

srnjak samostalnik

Srnjak je samec srne.

- mlad **srnjak**
- rogovje **srnjaka**
- **Srnjak** se prehranjuje s hrano rastlinskega izvora.

steklenička samostalnik

Steklenička je majhna steklenica.

- **steklenička** parfuma
- **steklenička** z zdravilom
- zlit kaj v **stekleničko**
- Dojenčka mati doji ali ga hrani po **steklenički**.
- Manjše količine tekočine shranjujemo v plastenkah ali pločevinkah, še manjše količine pa v **stekleničkah**.

stenski pridevnik

Stenski je ta, ki je v zvezi s steno.

- **stenski** koledar
- **stenski** zemljevid
- **stenska** polica
- **Stenska** ura kaže isti čas kot ura z digitalno številčnico.

stopalo samostalnik

Stopalo je del noge od gležnja do konca prstov.

- bosa **stopala**
- dolžina **stopala**
- Tudi če smo podobno visoki, imamo lahko različno dolga in različno oblikovana **stopala**.

stvor samostalnik

Stvor je bitje, ki zaradi svojih lastnosti vzbuja strah ali odpor.

- grozljiv **stvor**
- Pot ji je zaprl pošasten **stvor**.
- Poskušal je ubežati strašnemu **stvoru**.
- **Stvor** je zarjovel.

suh pridevnik

1. Suh je tak, ki ni polit ali prepojen z vodo ali drugo tekočino.

- **suha** krpa
- **suha** oblačila
- **suh** ali moker

- Čim bolj **suha** je bila prst, tem več vode je vpila.
- Ko je bilo perilo **suho**, ga je pobrala in zlikala z likalnikom, v katerega je dala žerjavico.
- Med delom naj bo delovna površina **suha** in čista.

2. Suh je tak, ki ima malo vlage, mokrote.

- **suh** prostor, zrak
 - **suho** listje
 - **suhe** veje
 - Na drevo pritrdijo lesen zaboj in ga napolnijo s slamo ali s **suho** travo.
- 3. Suh** je tak, iz katerega smo odstranili vodo, da bi ostal dalj časa užiten, dober.

- **suhe** fige, slive
- **suho** sadje
- **suho** živilo
- Jedli smo **suho** salamo.
- Ob poslušanju zgodb smo otroci glodali krhle in **suhe** hruške.
- Sivko uporabljamo tudi za okras – kot šopke **suhega** cvetja.

4. Suh je tak, v katerem ni (veliko) padavin.

- **suha** jesen
- **suho** podnebje
- **suho** vreme
- Marec je **suh** mesec.
- V najbolj **suhih** puščavah ne dežuje tudi po 10 let.

5. Suh je tak, ki ima na telesu razmeroma malo maščobe, mesa.

- **suh** kot trlica
- **suh** ali debel
- Sem visok in **suh**.

STALNE ZVEZE

suha roba

Suha roba so leseni izdelki domače obrti.

- Na tržnici prodajajo tudi **suho robo**, cvetje, spominke in oblačila.

suha južina

Suha južina je žival z zelo dolgimi nogami in majhnim kroglastim telesom, ki se uvršča med pajkovce.

- Med pajkovce uvrščamo ščipalce, **suhe južine**, pršice in pajke.
- **Suha južina** ni pajek.

suhi kašelj

Suhi kašelj je kašelj brez izmečka.

- Pomanjkanje vode v telesu je lahko vzrok za splošno slabo počutje, za krvavenje iz nosu, za **suhi kašelj**, srbečo kožo in glavobol.

suhljad samostalnik

Suhljad je suho, odpadlo vejevje.

- nabirati, nabrati **suhljad**
- Kadar smo polomili voziček, oče ni mogel pripeljati **suhljadi** iz gozda.

- Vsak dan je šel pobirat odpadlo **suhljad**.

suhljat pridevnik

Suhljat je nekoliko suh.

- **suhljata** deklica
- **suhljata** postava
- **suhljata** roka
- **Suhljat** mož je sedel na stolu.

svinčnik samostalnik

Svinčnik je priprava iz lesene paličice z mino za pisanje ali risanje.

- ošiliti, šiliti **svinčnik**
- pisati, podčrtati s **svinčnikom**
- barvni **svinčnik**
- Prosi učiteljico, naj ti posodi **svinčnik**.
- Pri pisanju uporabljamo nalivnik ali **svinčnik**, odvisno od dogovora z učiteljem.
- **Svinčniki** so različno trdi.

STALNE ZVEZE

kemični svinčnik

Kemični svinčnik je kovinska, plastična priprava, v katero se vloži mina s kroglico in cevko, napolnjeno z barvilom za pisanje ali risanje.

- Filip ima rdeče in modre **kemične svinčnike**.

svizec samostalnik

Svizec je večji glodalec, ki v skupinah živi v gorah, stepah in gozdovih.

- Poleg gamsa in kozoroga v alpskih pokrajinah živi tudi alpski **svizec**, veliko je srnjadi in jelenjadi, ne manjkajo pa niti planinski zajci, lisice in jazbec.

šara samostalnik

Šara so malo vredne stvari, ki jih ne rabimo.

- kup **šare**
 - To kolo še ni za staro **šaro**.
 - Ogledoval si je vso to **šaro** in zmajal z glavo.
- 2. Šara** so predmeti.
- Iz torbe je stresel vso **šaro**.

ščit samostalnik

Ščit je pripomoček, ki se drži v roki za zaščito pred izstrelki, udarci v boju.

- Legionarji so imeli kovinsko čelado, pravokoten izbočen **ščit**, meč in bodalo.
 - Medtem ko je spal, ga je obiskala boginja Atena in mu prinesla **ščit**.
 - Iz papirja lahko izrežete obliko **ščita**.
- 2. Ščit** je temu pripomočku podoben del podobe, zlasti grba.
- Grb Slovenije ima obliko **ščita**. V sredini **ščita** je na modri podlagi obris Triglava.

ščititi glagol

Ščititi pomeni skrbeti, da kdo ne občuti česa neprijetnega, neugodnega ali nevarnega.

- Ptiči imajo perje, ki jih pozimi **ščiti** pred mrazom,

poleti pa pred vročino.

- Ozon visoko v ozračju nas **ščiti** pred škodljivimi vplivi ultravijolične svetlobe.

- V kožo si vtrejo rastlinske sokove, ki jih **ščitijo** pred mrčesom.

2. Ščititi koga pomeni skrbeti, da ne občuti neugodnih posledic svojih dejanj.

- Zelo so oškodovali znano veleblagovnico, pri tem pa jih **ni ščitil** nihče drug kot hišni detektiv.

- Zame ni bilo nikogar več, nikogar, da **bi** mi **ščitil** hrbet.

ščitnik samostalnik

1. Ščitnik je priprava, ki se kam, zlasti na del telesa, namesti za zaščito pred poškodbami.

- Nosimo primerno zaščitno opremo: **ščitnike** za zapestja, komolec in kolena.

- Pred športno aktivnostjo se ogrej in pravilno zaščiti svoje telo (na primer s čelado, **ščitniki**).

2. Ščitnik je štrleč del pokrivala, zlasti za zaščito pred soncem.

- Namažemo se s kremo, na glavo si poveznemo čepico s **ščitnikom** ali klobuček.

šipa samostalnik

Šipa je kos stekla za zapiranje kake odprtine.

- **šipa** počí

- čistiti **šipo**

- gledati skozi **šipo**

- Potrkal je po okenski **šipi**.

- S kamnom je razbil **šipo**.

škodovati glagol

Škodovati pomeni delati ali povzročati, da je kdo deležen česa slabega, nezdravega.

- Nekatere snovi, ki jih ljudje pogosto uporabljamo, denimo čistila, so nevarne in lahko **škodujejo** zdravju ali okolju.

- Ni verjel, da so na svetu tudi slabi ljudje, ki ti hočejo **škodovati**.

- Človek vedno bolj išče takšne rešitve, da uresniči svoje želje in pri tem ne **škoduje** drugim živim bitjem in naravi.

škorenjček samostalnik

Škorenjček je majhen škorenj.

- desni, levi **škorenjček**

- Otroci so obuti v **škorenjčke**.

- Na tleh je ležal **škorenjček**.

številčnica samostalnik

Številčnica je del naprave, kot je na primer ura, števec ali telefon, na katerem so po vrsti napisane številke.

- Izreži krog in nanj nariši **številčnico**.

- Zavrtil je **številčnico** in se začudil, ko se mu je takoj oglasila telefonistka v hotelski centrali.

- Razmisli, na koliko delov lahko razdeliš **številčnico** z dvema črtama.

štrukelj samostalnik

1. Štrukelj je pecivo iz kvašenega razvaljanega in zvitega testa z različnimi nadevi.

- Spekli smo potico in **štruklje**.

2. Štruklji so kuhana jed, zlasti iz vlečenega testa z različnimi nadevi.

- Ob petkih mama kuha **štruklje**.

tabor samostalnik

1. Tabor je skupek šotorov za začasno bivanje na prostem.

- begunski **tabor**

- Pod visokimi bori ob morju so postavili svoj **tabor**.

- Rimska vojska je na osvojenih ozemljih postavljala vojaške **tabore**.

2. Tabor je organizirano začasno skupno bivanje otrok pod vodstvom zlasti učiteljev.

- Rada bi, da bi mi telefoniral in da bi se spet smejala, kot sva se na **taboru**.

- Blaž in Maruša sta se spoznala na planinskem **taboru**.

- Po končanem **taboru** so odgovorili na vprašanje, katera dejavnost jim je bila najbolj všeč.

3. Tabor je utrdba za obrambo kmečkega prebivalstva pred Turki od sredine 15. do konca 16. stoletja, navadno ob cerkvi na vzpetini.

- 15. stoletje je prineslo vpade Turkov ter nastajanje **taborov** za obrambo pred vpadi.

4. Tabor je skupina ljudi, ki imajo isto mnenje, iste nazore.

- Ni mi všeč, da smo se razdelili na dva **tabora**.

taboriti glagol

Taboriti pomeni začasno bivati na prostem v šotoru.

- Nekega jutra smo s starši pokukali iz šotorov ob jezeru, kjer **smo taborili**.

- S starši grem **taborit**.

taborjenje samostalnik

Taborjenje je bivanje v šotoru.

- **taborjenje** ob morju

- počitniško **taborjenje**

- Otroci na **taborjenju** se pripravljajo na prvo noč, ki jo bodo prespali v šotorih.

- S taborniki smo prvi teden počitnic odšli na **taborjenje** ob Kolpi.

tabornica samostalnik

Tabornica je članica mladinske organizacije, ki se ukvarja s taborjenjem, življenjem v naravi.

- Martina je postala **tabornica**, še preden je začela hoditi v šolo. Zato obvlada vse mogoče taborniške veščine.

- Prava **tabornica** ogenj vedno zakuri brez papirja!

tabornik samostalnik

Tabornik je član mladinske organizacije, ki se ukvarja s taborjenjem, življenjem v naravi.

- Pri **tabornikih** sta dobila nalogo, da pripravita les za

taborni ogenj.

- **Taborniki** se imamo najlepše, ko se zberemo na enem mestu, se česa naučimo, na koncu pa ušpičimo še kakšno vragolijo.

taborski pridevnik

Taborski je ta, ki je v zvezi s taborom, utrdbo za obrambo kmečkega prebivalstva pred Turki od sredine 15. do konca 16. stoletja, navadno ob cerkvi na vzpetini.

- Kmetje so se pred Turki zatekali v gozdove in kraške jame. Sčasoma so okrog cerkva zgradili obzidja. Te **taborske** cerkve so bile zatočišče pred Turki.

tajnica samostalnik

Tajnica je ženska, ki opravlja zlasti pisarniška dela za drugo osebo, kot na primer oglašanje na telefonske klice, odgovarjanje na sporočila in organizacija sestankov.

- Vtipkal je telefonsko številko glasbene šole. Oglasila se je **tajnica**.

STALNE ZVEZE

telefonska tajnica

Telefonska tajnica ali **telefonski odzivnik** je naprava, ki ob telefonskem klicu predvaja posneto sporočilo in shranjuje sporočila oseb, ki kličejo.

- Se ti je kdaj po telefonu oglasila **telefonska tajnica** ali telefonski odzivnik?

tajnik samostalnik

Tajnik je oseba, ki opravlja zlasti pisarniška dela za drugo osebo, kot na primer oglašanje na telefonske klice, odgovarjanje na sporočila in organizacija sestankov.

- **Tajnik** je iz arhiva vzel dokument z datumom 24. 8. 2006.

tast samostalnik

Tast je ženin ali možev oče.

- Očkov očka postane mamici **tast** in ona postane njegova snaha.
- Zet in **tast** se dobro razumeta.

tašča samostalnik

Tašča je ženina ali moževa mati.

- **Tašča** in snaha se dobro razumeta.

taščica samostalnik

Taščica je manjša ptica pevka z rjavkasto sivim perjem po hrbtu ter oranžno rjavim oprsjem in čelom.

- **taščica** leti, prileti
- V živi meji je zapela **taščica**.
- **Taščica** živi v gozdovih z bogato podrastjo, v parkih in vrtovih.

telefonirati glagol

Telefonirati pomeni klicati koga po telefonu za pogovor.

- **telefonirati** domov
- Včasih **telefonira** očku, da mu pove, kaj se je zgodilo čez dan.

- Ob slovesu sta si obljubila, da si **bosta** pisala ali **telefonirala**.

- Kadar **telefoniramo**, moramo upoštevati pravila vljudnega pogovarjanja.

teloh samostalnik

Teloh je strupena rastlina z deljenimi listi in belimi, zelenkastimi ali vijoličastimi zvezdastimi cvetovi.

- Pomladi cvetijo **teloh**, zvončki, trobentica in marjetica.
- V gozdu je bilo na tisoče belih **telohov**.

točiti glagol

1. Točiti pomeni spravljati kam kaj tekočega, zlasti pijačo.

- Natarak **je točil** sok.
 - V skledo se **toči** med.
 - Urban **toči** vodo v kad.
 - V avtomobile **točimo** okolju prijazno gorivo.
- 2. ČUSTVENO OBARVANO Točiti** pomeni izločati tekočino.
- **točiti** sline
 - Celo uro **je točila** solze.

top pridevnik

1. Top je tak, ki slabo reže ali seka.

- Nož je bil **top**.

2. Top je tak, ki nima (ostre) konice.

- **top** smrček
- Skozi luknjico potisnite leseno paličico ali **top** svinčnik.

3. Top je tak, ki ga ni mogoče natančno določiti ali opredeliti, od kod prihaja.

- V prsih je imel občutek **tope** bolečine.
- 4. Top** je tak, ki povzroča nizek, neizrazit zvok.
- Zaslišala sva **tope** udarce po vratih.

top samostalnik

Top je veliko močno strelno orožje z dolgo cevjo.

- bobnenje **topov**
- S **topovi** so streljali v zrak.
- Že grmijo **topovi**.

FRAZEMI

izstreliti kot iz topa

Če kdo kaj **izstrelil kot iz topa**, pomeni, da to pove zelo hitro, brez odlašanja.

- Pravilen odgovor **je izstrelil kot iz topa**.

spati kot top

Če kdo **spi kot top**, pomeni, da spi zelo trdno.

- Ne morem ga zbuditi, **spi kot top**.

toplina samostalnik

Toplina je občutek ali izraz toplega, prijaznega odnosa.

- Govoril je s **toplino** v glasu.
- Ko se stisnemo k mamici, doživljamo občutek **toplina**, ljubezni in varnosti.

• O urejenih odnosih v družini govorimo takrat, kadar v družini vladajo medsebojno spoštovanje, pozitivna spodbuda, **toplina**, sočutje, potrpežljivost, odgovornost in skrb.

topol samostalnik

Topol je visoko listnato drevo s cvetovi v mačicah in semeni s šopi dolgih dlačic.

- **topol** raste
- Na Slovenskem so za prvi maj kot mlaje postavljali smreke, breze, **topole** in bore.

tragedija samostalnik

1. Tragedija je gledališka igra, v kateri glavni junak v boju z nasprotnikom ali zaradi neobvladljive usode propade.

- William Shakespeare je pisal **tragedije** in komedije.

2. ČUSTVENO OBARVANO Tragedija je zelo žalosten dogodek ali huda nesreča.

- osebna **tragedija**
- Zaradi družinske **tragedije** se je moral vrniti domov.

trebušen pridevnik

Trebušni je ta, ki je v zvezi s trebuhom.

- **trebušna** mišica
- **trebušna** votlina
- Veveričji kožuh je na zgornji strani rdeče rjav, črno rjav ali siv, na **trebušni** strani pa je vedno bel.
- Samček morskega konjička je zelo skrben očka, saj v **trebušni** vreči nosi do 500 jajčec.

trikel samostalnik

Trikel je kolesu podobno otroško vozilo s tremi kolesi na nožni pogon.

- Na lepem se je domislil, da se hoče voziti s **tricklom**.

trnek samostalnik

Trnek je kaveljček z ostjo za lovljenje rib, ki se priveže na vrvico.

- Na **trnek** je nataknil nov košček kruha in ga ponovno vrgel v vodo.
- **Trnek** je vrgel v ribnik.
- Riba se je ujela na **trnek**.

trpeti glagol

1. Trpeti pomeni čutiti hude telesne ali duševne bolečine ali hudo neugodje.

- človek, žival **trpi**
- **Trpi** zaradi bolečine.
- Kaj občuti otrok, ki **trpi** zaradi slabih razmer v družini?

2. Trpeti pomeni biti deležen česa zelo hudega.

- **trpeti** vročino
- Nekateri vsakodnevno **trpijo** lakoto, ne hodijo v šolo in ne vedo, kaj je računalnik.

3. Ne trpeti koga ali česa pomeni imeti zelo odklonilen odnos do koga ali česa.

- **Ni trpel**, da bi kdo hodil k njemu na obisk.
- Takih falotov **ne trpi!**

4. ČUSTVENO OBARVANO Trpeti pomeni biti prizadet ali manjšati se zaradi vpliva, učinka česa slabega, neželenega.

- ugled **trpi**
- Ni narobe, da imate veliko dejavnosti. Samo da ne **bo** zato **trpela** šola!

trpljenje samostalnik

Trpljenje je stanje, pri katerem kdo čuti hude telesne ali duševne bolečine ali hudo neugodje.

- Takrat še ni vedel, kakšno **trpljenje** ga čaka.
- Nekateri pravijo, da je šola **trpljenje**, a to v resnici ne drži.
- Rdeči križ Slovenije je organizacija, ki pomaga pri preprečevanju in lajšanju **trpljenja** ljudi ter pri zaščiti življenja in zdravja.

tržnica samostalnik

Tržnica je prostor, kjer se vsak dan ob določenem času prodaja in kupuje raznovrstno blago, zlasti živila.

- prodajati na **tržnici**
- V vasi ni toliko cest kot v mestu, ni blokov in stolpnic, ni **tržnice**.
- Neža gre z mamo ob sobotah rada na **tržnico**.
- Anja je na **tržnici** kupila jabolka.

tujec samostalnik

1. Tujec je oseba, ki je iz tuje dežele ali tuje jezikovne skupnosti.

- Po podatkih iz leta 2014 je v Sloveniji živel skoraj 5 odstotkov **tujcev** iz različnih držav.

• Mnogim od nas se je že zgodilo, da kak **tujec**, s katerim smo se pogovarjali, še nikoli ni slišal za Slovenijo.

2. Tujec je tuja, neznana oseba.

- popoln **tujec**
- Mama in oče ne dovolita, da se voziva s **tujci**.

3. Tujec je tuja, nerazumljena oseba.

- Ker ni imel prijateljev, se je v domačem mestu počutil kot **tujec**.

tujina samostalnik

Tujina je področje, ki je onstran meje domače države.

- Rad živim tu in če bom kdaj v **tujini**, sem vesel, da bom lahko brez sramu rekel, da sem Slovenec.
- Klemen se je peljal z vlakom v **tujino**.
- S simboli se Slovenija predstavlja doma in v **tujini**.

tujka samostalnik

1. Tujka je ženska ali deklica, ki je iz tuje dežele ali tuje jezikovne skupnosti.

- **Tujka** jo je ogovorila v tujem jeziku.
- 2. Tujka** je tuja, neznana ženska ali deklica.
- Veselo pozdravil **tujko** in ji stopil naproti.
- 3. Tujka** je tuja, nerazumljena ženska.

- počutiti se kot **tujka**
- Na šoli se počutim kot **tujka**, ker nimam prijateljev.

4. PRI SLOVENŠČINI Tujka je beseda, ki je prevzeta iz drugega jezika.

- uporabljati **tujko**
- slovar **tujk**
- Ljudem, ki se selijo, s **tujko** pravimo migranti.

učbenik samostalnik

Učbenik je knjiga s snovjo za učenje.

- **učbenik** za matematiko, slovenščino
- prepisati iz **učbenika**
- **učbenik** in zvezek
- Preberi tretje poglavje v **učbeniku**.
- V **učbeniku** poišči naslov besedila, ki opisuje osebo.

ujetnica samostalnik

Ujetnica je ženska, ki so ji odvzeli svobodo gibanja.

- **Ujetnice** so izpustili iz zapora.

ujetnik samostalnik

Ujetnik je oseba, ki so ji odvzeli svobodo gibanja.

- **Ujetniki** so zbežali iz zapora.

ulov samostalnik

1. Ulov je dejanje, pri katerem se kaj ulovi.

- Ribe je takoj po **ulovu** vrnil v ribnik.

2. Ulov je to, kar se ulovi, zlasti ribe.

- skromen **ulov**
- Ribiči pogosto govorijo o **ulovu** v funtih in unčah.

uokviriti glagol

Uokviriti pomeni dati kaj v okvir.

- Stric Peter rad slika. Svoje slike občasno **uokviri**.

upogibati glagol

Upogibati pomeni delati ali povzročati, da kaj dobi polkrožno, krivo obliko.

- Na kladi položi list pisarniškega papirja. Kladi naj bosta toliko razmaknjeni, da se papir ne **upogiba**.
- Drevesa se **upogibajo**.
- Po operaciji ni mogel **upogibati** kolena.

upogniti glagol

Upogniti pomeni narediti ali povzročiti, da kaj dobi polkrožno, krivo obliko.

- Stopil **je** do grma in **upognil** vejo.
- Veter je zapihal tako močno, da **je upognil** drevesa.
- Takole lahko **upognem** roko.

usluga samostalnik

1. Usługa je to, kar za koga naredimo iz prijaznosti, naklonjenosti in ustrezljivosti.

- Naredil mi je veliko **uslugo**.
- Veliko dobrega je naredil zame; poskusil mu bom vrniti **uslugo**.

2. Usługa je storitev.

- Turizem je storitvena dejavnost, ki ponuja **usluge** turistom.

FRAZEMI

medvedja usluga

Medvedja usluga je to, kar komu bolj škoduje, kot koristi.

- S pobijanjem pajkov po stanovanju si delamo **medvedjo uslugo**. Kjer so pajki, je manj muh.

uslužbenec samostalnik

Uslužbenec je oseba, ki je kje v službi.

- bančni, hotelski, policijski **uslužbenec**
- V živalskem vrtu je k njima pristopil **uslužbenec**, ki skrbi za prehrano živali.
- Kako govorijo **uslužbenci** na pošti ali v banki?

uslužbenka samostalnik

Uslužbenka je ženska, ki je kje v službi.

- **uslužbenka** živalskega vrta
- Pogovarjali smo se z **uslužbenko** muzeja.

uslužen pridevnik

Uslužen je tak, ki je pripravljen za koga kaj narediti ali mu pomagati.

- **uslužna** prodajalka
- Samo pravi prijatelji so lahko tako **uslužni**.

usnjen pridevnik

Usnjen je tak, ki je iz usnja, vsebuje usnje.

- **usnjeni** čevlji, škornji
- **usnjena** denarnica, torba
- **usnjene** hlače
- Prišel je gospod z **usnjenim** kovčkom.
- Nosil je **usnjeno** jakno.

ustnica samostalnik

Ustnica je vsak od dveh robov ustne odprtine pri človeku.

- našobiti, stisniti **ustnice**
- oblizniti **ustnice**
- nasmeh na **ustnicah**
- Poskusi ustvariti ton z **ustnicami** tako, kot bi pihal v ustnik trobente.
- Ima rjave oči, koničast nos in polne **ustnice**.
- Ugriznil se je v **ustnico**.

vaza samostalnik

Vaza je posoda za rezano cvetje ali za okras.

- **vaza** z rožami
- šopek v **vazi**
- kristalna, steklena **vaza**
- Mizo je pogrnila s prtom in nanj postavila **vazo**.

večeren pridevnik

Večerni je ta, ki je v zvezi z večerom.

- **večerni** sprehod
- **večerna** pravljica, risanka
- **večerna** zarja
- Zvečer, ko sonce zahaja, je vedno manj svetlobe in

večerni mrak preide v noč.

- Domov je prišel pred **večernimi** poročili.
- Orkester je imel vajo za **večerni** nastop.

večerjati glagol

Večerjati pomeni jesti večerjo ali jesti za večerjo.

- Po nakupih smo se odpravili domov, kjer **smo večerjali**.
- Ni lačen, zato ne **bo večerjal**.
- **Večerjali so** ribe.

veder pridevnik

1. Veder je tak, ki je brez dežja ali snega.

- **vedro** vreme
- Dan je bil **veder**.

2. Veder je tak, ki je v stanju veselega razpoloženja.

- **veder** človek
- Izvedel je dobro novico in postal je **veder**.

3. Veder je tak, ki kaže ali izraža tako razpoloženje.

- **veder** obraz
- Zaslišal je sošolkin **vedri** glas.

venček samostalnik

1. Venček je majhen venec.

- splesti kaj v **venček**
- adventni **venček**
- Pletla je **venček** iz marjetic.

2. ČUSTVENO OBARVANO Venček so v celoto povezane pesmi.

- Na koncertu smo slišali **venček** pesmi.

venec samostalnik

1. Venec je izdelek v obliki obroča, ki je spleten iz cvetja, vej, zelenja.

- položiti **venec** na glavo
- **venec** iz cvetja
- pisan **venec**
- Iz marjetic je spletla **venec**.
- Spletal je cvetlične **vence**.

2. Venec je skupek spletenih, nanizanih stvari, zlasti plodov.

- **venec** čebule
- Nosil je **venec** klobas.

vetrič samostalnik

ČUSTVENO OBARVANO Vetrič je veter, navadno blag, rahel.

- pomladni **vetrič**
- svež **vetrič**
- Zapihal je hladen **vetrič**.
- **Vetrič** je nosil liste.

vidra samostalnik

Vidra je sesalec z vitkim trupom in kratkimi nogami s plavalno kožico ter dolgim sploščenim repom, ki živi ob vodi.

- V zadnjih letih je čiste vode vse manj, zato **vidra**

izginja.

- **Vidra** lovi ribe.
- **Vidra** ima zelo gost in namaščen kožuh, ki se nikoli ne zmoči.

vidrin pridevnik

Vidrin je ta, ki je v zvezi z vidrami.

- **vidrin** brlog
- **vidrina** šapa
- **Vidrino** navzočnost lahko ugotovimo po znamenjih, ki jih pušča za seboj.

viteški pridevnik

Viteški je ta, ki je v zvezi z vitezi.

- **viteški** meč
- **viteška** obleka, oprava
- **viteško** urjenje
- Moški, ki so bili posvečeni v viteza, so morali upoštevati **viteški** kodeks.
- O **viteškem** šolanju sinov in o poroki otrok je odločal oče.
- V srednjem veku so bili priljubljeni **viteški** dvoboji.

vkuhati glagol

Vkuhati pomeni s kuhanjem živil, s katerimi napolnimo in tesno zapremo kozarce, narediti, da živila ostanejo dalj časa sveža, uporabna.

- **vkuhati** sadje, zelenjavo za zimo
- Nakupili in **vkuhali so** že papriko in jušno zelenjavo, danes pa so bile na vrsti slive za slivovo marmelado.

vlak samostalnik

Vlak je vozilo iz med sabo povezanih vagonov, ki vozi po železnih tirih in ga vleče lokomotiva.

- voziti se z **vlakom**
- potniški, tovorni **vlak**
- **vlak** in avtobus
- Kdaj odpelje **vlak** iz Ljubljane?
- Z **vlakom** smo se peljali v tujino.
- Prevozni sredstvi, ki okolje manj onesnažujeta, sta kolo in **vlak**.
- **Vlak** se bliža postaji.

vlakec samostalnik

1. Vlakec je majhen vlak ali vlaku podobno cestno vozilo.

- Z jamskim **vlakcem** smo se odpeljali v Postojnsko jamo.
- S turističnim **vlakcem** se bomo odpeljali v mesto na sladoleđ.

2. Vlakec je igrača, ki predstavlja vlak.

- električni **vlakec**
- Deček se igra z lesenim **vlakcem**.

vnuk samostalnik

Vnuk je sin sina ali hčere.

- **vnuk** in vnukinja
- Dedek, babica in dva **vnuka** sedijo za mizo in jedo

sladoled.

- Ko so bili na obisku trije **vnuki**, jim je postregla z narezanimi jabolki.

vnukinja samostalnik

Vnukinja je hči sina ali hčere.

- **vnukinja** in vnuk
- Moja mami se je poročila leta 1990, tega leta je moja babica dobila **vnukinjo** – mene.
- Babica je objela **vnukinjo**.

voh samostalnik

Voh je čut za zaznavanje vonja.

- Kuhar mora imeti zelo občutljiv **voh**.
- Jež vidi zelo slabo, ima pa dobro razvit **voh**.
- Veliko živali ima boljši **voh** kot človek.
- Ljudje zaznavamo svet s petimi čuti: **voh**, sluh, vid, tip in okus.

vohati glagol

1. Vohati pomeni zaznavati z vohom.

- Svež kruh **voham**. Kako diši!
- Ko okušamo hrano, je pomembno, da jo tudi **vohamo**.
- Dobro **vohaš**!

2. Vohati pomeni s potegi zraka v nos poskušati zaznati vonj česa.

 - **Vohal je** marjetice.
 - **Vohal ga je** okoli glave.

volkec samostalnik

1. Volkec je majhen volk.

- volkulja z **volkci**
- **Volkec** je bil sestradan.

2. PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI **Volenci** so skupina manjših pajkov z osmimi očmi v treh vrstah in glavniku podobnimi kremplji na nogah, ki ne pletejo mrež.

 - To je pajek iz skupine **volkecev**.

volkulja samostalnik

Volkulja je samica volka.

- volk in **volkulja**
- Videl sem **volkuljo** z mladiči.

VOZ samostalnik

Voz je vozilo s štirimi kolesi za prevoz ljudi in tovora, ki ga vleče vprežna žival.

- otovorjen **voz**
- Za prevoz ljudi in tovora so najprej uporabljali **vozove**.
- Mož je sedel na **vozu**.
- Ko so začeli uporabljati **vozove**, so zgradili številne ceste.

STALNE ZVEZE

mali voz

Mali voz je ozvezdje v obliki voza, katerega najsvetlejša zvezda je Severnica.

- Sever kaže zvezda severnica, ki jo najdeš v ozvezdju **malega voza**.

veliki voz

Veliki voz je ozvezdje, katerega sedem najsvetlejših zvezd ima obliko voza.

- **Veliki voz** je skupaj z malim vozom pomemben pri iskanju zvezde Severnice, ki na severni nebesni polobli določa sever in nam pomaga pri orientaciji.

voziček samostalnik

1. Voziček je majhen voz.

- Otroci smo se peljali na **vozičku**.
- Če **voziček** potiskamo po trdih tleh, se giblje hitreje kot po mehkih tleh.

2. Voziček je vozu podobna priprava za prevažanje stvari ali oseb.

 - invalidski **voziček**
 - nakupovalni **voziček**
 - servirni **voziček**
 - Mama pred seboj potiska **voziček** z dojenčkom.
 - Za avtobusom je stal **voziček** za prevoz prtljage.
 - Kadar smo polomili **voziček**, oče ni mogel pripeljati suhljadi iz gozda.

3. Voziček je igrača, ki predstavlja voz ali otroški voziček.

 - Zajček je padel iz **vozička**.
 - Oče je bil mizar, zato mi je naredil lesen **voziček** za punčko.

vozilo samostalnik

Vozilo je prevozno sredstvo.

- **vozilo** na motorni pogon
- dirkalno **vozilo**
- potniško, smetarsko, tovorno **vozilo**
- Priporočljivo je, da zamenjamo motorno **vozilo** s kolesom.
- Če je mogoče, izberemo za pot **vozilo**, ki manj onesnažuje okolje, ali gremo peš.
- V **vozipu** smo vedno pripeti.

voziti glagol

1. Voziti pomeni upravljati in usmerjati avtomobil, vozilo.

- **voziti** po kolesarski stezi
- **voziti** hitro, prehitro, počasi, varno
- Na varni poti v šolo voznike avtomobilov s posebnimi znaki opozarjajo, naj v bližini šole **vozijo** počasi.
- Strojevodja **vozi** vlak.

2. Voziti pomeni s prevoznim sredstvom spravljati kam.

- Nekoč **so** dojenčke **vozili** v drugačnih vozičkih.
- Pletna je lesen čoln, s katerim turiste **vozijo** na Blejski otok.
- Nevarne odpadke lahko sproti **vozimo** v zbirne centre.

3. Voziti pomeni premikati se v določeno smer.

- avtobus, letalo, trajekt, vlak **vozi**
 - Avtobus iz Kranjske Gore do Ljubljane **vozi** 2 uri in 13 minut.
 - **Vozil je** 4 ure in 30 minut.
 - Ko sva se poročila, pri hiši še ni bilo avta in **niso vozili** avtobusi, zato sva pogosto hodila naokrog peš.
- 4. Voziti se** pomeni premikati se s prevoznim sredstvom.

- **voziti se** v službo
- **voziti se** s čolnom
- **voziti se** s kolesom, skirojem
- V šolo **se** vsak dan **vozi** z avtobusom.
- Znaki za obvestila so znaki, ki nas obveščajo o cesti, po kateri **se vozimo**.

voznica samostalnik

1. Voznica je ženska, ki (poklicno) vozi cestno motorno vozilo.

- **voznica** avtobusa
- Katere lastnosti mora imeti dober voznik oziroma **voznica**?

2. Voznica je ženska, ki vozi kako vozilo sploh.

- Voznik letala se imenuje pilot, **voznica** pa pilotka.
- Nekega dne se ji bodo uresničile sanje in postala bo **voznica** formule 1.

voznik samostalnik

1. Voznik je oseba, ki (poklicno) vozi cestno motorno vozilo.

- dober **voznik**
- poklicni **voznik**
- **vozniki**, kolesarji in pešci
- Preden je stopil na cesto, se je ustavil, dvignil roko in s tem **voznikom** pokazal, da želi prečkati cesto.
- **Voznik** osebnega avtomobila je v križišču zavijal levo in spregledal kolesarja, ki mu je v tem trenutku prečkal pot.

• Na potovanjih z različnimi prevoznimi sredstvi moramo **vozniki** upoštevati pravila.

2. Voznik je oseba, ki vozi kako vozilo sploh.

- **voznik** voza
- Povej, kako se drugače reče **vozniku** vlaka, ladje in letala.

vozovnica samostalnik

Vozovnica je kartica, s katero se lahko vozimo s prevoznim sredstvom.

- letalska **vozovnica**
- Nekaj učencev je danes pozabilo avtobusne **vozovnice**.
- Pri blagajni sta kupila **vozovnici**.
- **Vozovnico** za avtobus, ki je napolnjena za nekaj evrov, varčujem za slabo vreme.

vožnja samostalnik

Vožnja je vodenje in usmerjanje vozila ali premikanje vozila v določeno smer.

- **vožnja** skozi krožišče

- **vožnja** z avtobusom, vlakom
- **vožnja** s kolesom, skirojem
- varna **vožnja**
- Med **vožnjo** sedimo privezani na svojem sedežu.
- Pri **vožnji** je treba biti zbran in spočit.
- **Vožnja** po kolesarski stezi je varnejša kot po cesti.
- Srečno **vožnjo**!

vrednota samostalnik

Vrednota je to, kar večina ljudi v določeni skupnosti zelo ceni, navadno skozi več zgodovinskih obdobj.

- tradicionalne **vrednote**
- Naše navade, **vrednote** in pravila vplivajo na to, kako se bomo razumeli z drugimi ljudmi.
- Pitna voda je **vrednota**.
- Zdravje je **vrednota**.
- Spominu na vse, ki so trpeli v času prve svetovne vojne, je posvečena Pot miru od Alp do Jadrana, ki poteka vzdolž nekdanje soške fronte. Opominja, zakaj se vojne ne smejo več dogajati, in spodbuja **vrednoto** miru.

vremenoslovec samostalnik

Vremenoslovec je oseba, ki se ukvarja z vremenoslovjem, znanostjo o vremenu.

- Meteorologi ali **vremenoslovci** z opazovanji in z meritvami s pomočjo satelitov, vremenskih balonov, radarjev, računalnikov in naprav na vremenskih postajah zberejo podatke ter izdelajo vremenske karte.
- **Vremenoslovci** si pri napovedih vremenskih razmer pomagajo z zračnim tlakom.
- **Vremenoslovec** je napovedal visoko oblačnost.

vremenoslovje samostalnik

Vremenoslovje je znanost o vremenu.

- ukvarjati se z **vremenoslovjem**
- Za otroke so pripravili delavnice iz **vremenoslovja**.

vremenoslovka samostalnik

Vremenoslovka je ženska, ki se ukvarja z vremenoslovjem, znanostjo o vremenu.

- Vremenoslovci in **vremenoslovke** imajo zelo natančna orodja, s katerimi merijo, kako vlažen je zrak, kako vroče je, kako močno piha veter.

vreteno samostalnik

1. Vreteno je podolgovat, na koncih zožen pripomoček ali del naprave, na katerega se pri predenju navija preja.

- preslica s predivom in **vretenom**
- Pri kolovratu se **vreteno** vrti na nožni pogon.
- Trnuljčica se je zbodla z **vretenom**.

2. Vreteno je priprava z vrtečo se ploščo, na kateri se oblikuje glinasta posoda.

- Iz kosa gline je z **vretenom** ročno izdelal vazo.

vulkan samostalnik

Vulkan ali **ognjenik** je kraj na zemeljskem površju, navadno gora, kjer iz zemeljske notranjosti prodira lava.

• **vulkan** bruha

• Islandija je dežela ledenikov in **vulkanov**, gejzirjev in številnih slapov.

vulkanski pridevnik

Vulkanski ali **ognjeniški** je ta, ki je v zvezi z vulkanom.

• To je jezero, ki leži na severu Islandije in je **vulkanskega** izvora.

VZOR samostalnik

Vzor je oseba ali stvar, ki ima lastnosti, ki jih kdo sprejema z odobravanjem ali jih želi posnemati.

• Ta pevka je **vzor** mnogim dekletom.

STALNE ZVEZE

po vzoru

Po vzoru pomeni po zgledu.

• **Po vzoru** starejših članov družine gradimo prvi odnos do soljudi ter živali in okolja.

• **Po vzoru** »Pogovora v restavraciji« sestavite kratko besedilo, ki naj se navezuje na praznovanje rojstnega dne.

• Človek **po vzoru** narave velikokrat oblikuje okolje tako, da so stvari v ravnovesju.

vzoren pridevnik

Vzoren je tak, ki ima lastnosti, ki jih kdo sprejema z odobravanjem ali jih želi posnemati.

• priden in **vzoren** učenec

• Poiskati si moramo **vzorne** prijatelje. Take, od katerih se lahko kaj naučimo, ker so mogoče malo pametnejši od nas.

vzornik samostalnik

Vzornik je oseba, ki ima lastnosti, ki jih kdo sprejema z odobravanjem ali jih želi posnemati.

• Na spletu ali v strokovnih knjigah poišči podatke o osebi, ki je tvoj **vzornik**.

• Umetnica pravi, da ni imela posebnih **vzornikov**.

• Moj oče je moj velik **vzornik**.

vzrojiti glagol

ČUSTVENO OBARVANO **Vzrojiti** pomeni glasno se razjeziti.

• »Dovolj imam teh neumnosti!« **je vzrojil**.

• Nenadoma **je vzrojil**: »Le kaj ti je prišlo na misel?!«

začimba samostalnik

Začimba je snov, ki jo dodamo hrani za prijeten, ostrejši okus.

• Pri pripravi jedi uporabljamo različne **začimbe**.

• Brinove jagode pogosto uporabljamo kot **začimbo**.

• Nabrali smo rastline za čaje in **začimbe**.

začiniti glagol

Začiniti pomeni dodati hrani snov za prijeten, ostrejši okus.

• Jed **začinite** s soljo, origanom, in če imate radi, še s poprom.

zagnusiti glagol

Zagnusiti se pomeni postati komu zelo neprijeten ali zoprn.

• Ta jed se mi **je zagnusila**.

zagrmeti glagol

1. Zagrmeti pomeni dati zelo slišne zvoke ob bliskanju.

• Oblak je prekril toplo sonce, **zagrmeto je**.

• Najprej se zabliska, nato **zagrmi** in potem se ulije dež.

2. Zagrmeti pomeni dati grmenju podobne zvoke.

• Topovi **so zagrmeti**.

3. ČUSTVENO OBARVANO Zagrmeti pomeni glasno, jezno povedati, reči.

• Sosed **je zagrmetel** nad dečki.

zakrohotali se glagol

ČUSTVENO OBARVANO **Zakrohotali se** pomeni zelo glasno se zasmejati.

• **Zakrohotali so se** šali.

• Na ves glas **se je zakrohotal**.

zalajati glagol

Zalajati pomeni oglasiti se s kratkimi, odsekanimi glasovi, značilnimi zlasti za psa.

• Pes je skočil k oknu in **zalajal**.

• Kuža **je veselo zalajal**.

zamuda samostalnik

Zamuda je dejstvo, da kdo pride kam pozneje, kot je pričakovano, ali da se kaj uresniči kasneje, kot pričakujemo.

• tri minute **zamude**

• Vreme je povzročalo tudi **zamude** v letalskem prometu.

• Z **zamudo** je prišel v razred.

• Zaradi snega je imel avtobus **zamudo**.

zamuditi glagol

1. Zamuditi pomeni priti kam pozneje, kot je pričakovano.

• **zamuditi** kosilo, pouk

• **zamuditi** na sestanek

• Če **smo zamudili** začetek, moramo počakati pred vrati, dokler nas biljeter ali hostesa ne spusti v dvorano.

• Da ne **zamudimo** priljubljene oddaje, lahko pogledamo v TV-spored.

• Nerodno je, če sedeš na napačen vlak ali če ga **zamudiš**.

2. Zamuditi pomeni začeti se pozneje, kot pričakujemo.

• Zima **je** letos **zamudila**.

3. ČUSTVENO OBARVANO Zamuditi pomeni ne doživeti ali ne izkoristiti.

• **zamuditi** priložnost

• Nič **nisi zamudil**, medtem ko te ni bilo.

4. Zamuditi se pomeni porabiti določeno količino časa za kaj.

- Niti pet minut **se niso zamudili** z nakupom.

zamujati glagol

1. Zamujati pomeni prihajati kam pozneje, kot je pričakovano.

- **zamujati** pouk
- Če moja ura kaže pravi čas, ti že **zamujaš**.
- Zmeraj **zamuja** v šolo.

2. Zamujati pomeni začenjati se pozneje, kot pričakujemo.

- Zima letos **zamuja**.

3. ČUSTVENO OBARVANO Zamujati pomeni ne doživljati ali ne izkoriščati.

- Če odvržete stebelni del korenja, **zamujate** priložnost, da bi otroku pokazali, kako rastline rastejo.
- Ne veš, kaj **zamujaš**!

zarenčati glagol

1. Zarenčati pomeni oglasiti se z zamolklim, grozečim glasom.

- pes **zarenči**
- Volk **je zarenčal**.

2. ČUSTVENO OBARVANO Zarenčati pomeni neprijazno, zadirčno reči kaj.

- »Pojdi stran!« **je zarenčala**.

zarjoveti glagol

1. Zarjoveti ali **zarjuti** pomeni oddati močen zamolkel glas, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- Pokazal **je** kremplje in **zarjovel**.
- Iz gošče **je** prilomastil medved in **zarjovel**.
- Minotaver **je zarjovel** in se ga skušal otresti.

2. Zarjoveti ali **zarjuti** pomeni reči, povedati s temu podobnim glasom, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- »Mi bomo še obračunali!« **je zarjovel** za nama.
- »To bomo šele videli,« **je zarjovel**.
- Od jeze **je** glasno **zarjovel**.

zarjuti glagol

1. Zarjuti ali **zarjoveti** pomeni oddati močen zamolkel glas, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- Pošast **je** strahovito **zarjula** in divje dvignila glavo.

2. Zarjuti ali **zarjoveti** pomeni reči, povedati s temu podobnim glasom, navadno ob izražanju grožnje, jeze ali bolečine.

- »Pretiravam?!« **je zarjul**.
- Zajel **sem** sapo in **zarjul**: »Jaz ne grem nikamor!«

zasluga samostalnik

Zasluga je dejanje ali lastnost, s katero kdo ali kaj pripomore k čemu pomembnemu.

- Njegove violine so imele plemenit, poln ton, za kar gre **zasluga** tudi posebnemu oranžno rjavemu laku.
- Ali so bili policisti pri iskanju tatu uspešni? Kdo ima za to velike **zasluge**?

STALNE ZVEZE

po zaslugi

Po zaslugi česa pomeni zaradi česa.

- Nekateri izmed zapuščenih vasi so **po zaslugi** lastnikov vikendov na novo zaživele.
- Ker imamo tudi **po zaslugi** reklamnih sporočil zelo veliko želja po predmetih, je postalo zadovoljevanje teh želja za marsikoga ena od glavnih dejavnosti v življenju.

zaslužek samostalnik

Zaslužek je denar, ki ga kdo zasluži z opravljanjem kakega dela ali službe.

- dodaten **zaslužek**
- Rudnik živega srebra je 500 let dajal **zaslužek** rudarjem, ki so delali v težkih pogojih.
- Njen oče Dejan je ribič in ribolov je njihov glavni vir **zaslužka**.

zaslužen pridevnik

Zaslužen je tak, ki si je s pomembnimi dejanji pridobil pravico do nagrade ali je pripomogel k čemu pomembnemu.

- On je **zaslužen** za zmago ekipe.

zaščiliti glagol

1. Zaščiliti pomeni poskrbeti, da kdo ne občuti česa neprijetnega, neugodnega ali nevarnega.

- Nina se **je** proti nekaterim boleznim **zaščitila** s cepljenjem.
- Koža **zaščiti** notranjost telesa pred vplivi iz okolja.
- Država mora **zaščiliti** posameznika in njegove zakonsko priznane človekove pravice pred zlorabami in napadi tretjih oseb.
- Upali so, da jih **bo** sveti Florijan **zaščitil** pred požari, zato so mu postavili spomenik.
- 2. Zaščiliti** pomeni postaviti kaj tako ali nanesti sloj česa, da čim bolj zmanjšamo možnost poškodb.
- Pred pričetkom dela ustrezno **zaščitite** prostor, kjer boste ustvarjali.
- Zelo priporočljivo je, da usnjene čevlje **zaščitimo** s sprejem za impregnacijo.

- Prelepitate ves drog, da ga **zaščitite** pred trki in praskami.

3. Zaščiliti pomeni preprečiti komu ali čemu vstop.

- Že res, da mama nikoli ne vstopa v moj računalnik, a z geslom **bi** ga lahko **zaščitil**.

4. Zaščiliti koga pomeni poskrbeti, da ne občuti neugodnih posledic svojih dejanj.

- Zanima me, kako **bodo** junaki **zaščitili** svoje like, ko bo njihova igra razkrinkana.

zaščitnica samostalnik

Zaščitnica je ženska, ki skrbi, da kdo ni deležen česa neprijetnega, neugodnega ali nevarnega.

- Ta ženska je njena **zaščitnica**.

zaščitnik samostalnik

Zaščitnik je oseba, ki skrbi, da kdo ni deležen česa neprijetnega, neugodnega ali nevarnega.

- Miha je moj stari prijatelj in **zaščitnik**.

zateči glagol

1. Zateči pomeni postati nenavadno večji zaradi poškodbe ali bolezni.

- Ko jo je pičila čebela, ji **je** roka močno **zatekla**.

2. Zateči se pomeni priti kam z namenom izogniti se čemu nevarnemu ali neprijetnemu.

- Zajček se je zelo utrudil, zato **se je zatekel** v grmovje.

3. Zateči se pomeni priti h komu po pomoč ali podporo.

- Varna točka je javni prostor, kamor **se** lahko otroci **zatečejo** po pomoč.

4. ČUSTVENO OBARVANO Zateči se pomeni za doseganje česa uporabiti navadno kaj slabega, neželenega.

- **zateči se** k uporabi sile
- Nekateri **se** pri reševanju spora **zatečejo** k nasilju.
- Ko so ljudje razočarani, žalostni ali osamljeni, **se** pogosto **zatečejo** k odvisnosti od škodljivih snovi ali navad.

zatočišče samostalnik

Zatočišče je kraj ali prostor, kamor se kdo zateče.

- **zatočišče** pred Turki
- gorsko **zatočišče**
- varno **zatočišče**
- Begunec je človek, ki zaradi vojne ali preganjanja zapusti svojo državo in najde **zatočišče** drugje.
- Na polju in vrtu so si **zatočišče** našle tudi nekatere živali.
- Mlake so zelo plitve, pogosto zaraščene in **zatočišče** številnih živali.
- V kameni dobi so si ljudje občasna **zatočišča** poiskali v jamah ali pod previsi.

zavetišče samostalnik

Zavetišče je kraj ali stavba, ki daje komu zavetje in navadno tudi oskrbo.

- živalsko **zavetišče**
- V **zavetišču** za živali imajo 54 živali.
- Po kužka greš lahko tudi v **zavetišče**.
- Ker so se ljudje selili za živalmi, so si v naravi iskali vedno nova **zavetišča**.

zavetje samostalnik

1. Zavetje je kraj ali prostor, ki je zavarovan pred vetrom.

- Šotor sem postavil v **zavetje** bora.
- Močno je pihalo, morali smo si poiskati **zavetje**.

2. Zavetje je kraj ali prostor, kjer je kdo zavarovan, zaščiten pred čim ali kjer lahko kdo varno prebiva.

- imeti **zavetje** pred dežjem, snegom
- toplo **zavetje**
- varno **zavetje**
- Tu je našla **zavetje** pred svetom, v katerem se ni več dobro počutila.
- Povedala je, da se izgubili in iščeta **zavetja** čez noč.
- Živa bitja si v svojem okolju najdejo **zavetje** zase in za

svoje mladiče.

zavist samostalnik

Zavist je občutek velikega nezadovoljstva, ker kdo nima česa, kar drugi ima, pa si tega zelo želi.

- Ko jo je zagledala tako lepo, se je skoraj razpočila od **zavisti**.

zavisten pridevnik

Zavisten je tak, ki čuti veliko nezadovoljstvo, ker nima česa, kar drugi ima, pa si tega zelo želi.

- Videla sta, kako **zavistna** in pohlepna je.

zbrusiti glagol

Zbrusiti pomeni z brušenjem oblikovati predmet.

- Parket **so zbrusili** in polakirali.

zdrob samostalnik

1. Zdrob je grobo zmleto zrnje žita, ki ga uporabljamo za pripravo živil.

- koruzni, pšenični **zdrob**
- Skuhali smo korenčkovo juho z **zdrobom**.

2. Zdrob je grobo zmleto zrnje pšenice, kuhano na mleku.

- mlečni **zdrob**
- Radi jemo **zdrob**.

zdrobiti glagol

Zdrobiti pomeni narediti iz česa majhne, drobne dele.

- **zdrobiti** steklo
- Nekatere umetne mase **zdrobimo** in jih ponovno uporabimo kot surovino za nove izdelke.
- Če olupljen arašid **zdrobiš** na listu belega papirja, se bo na papirju poznal masten madež.
- Hrana začne svojo pot razgradnje v ustni votlini, kjer se s pomočjo sline in zob omoči, zmelje in **zdrobi**.

FRAZEMI

zdrobiti koga v sončni prah ali **zmleti koga v sončni prah**

Če kdo **zdrobi v sončni prah** koga, pomeni, da ga uniči ali povsem onemogoči.

- »**Zdrobila te bom v sončni prah,**« je zagrozila čarovnica.

zet samostalnik

Če imajo starši otroka, ki ima moža, je ta mož staršem **zet**.

- Z **zetom** se dobro razumejo.

zločin samostalnik

Zločin je hudo kaznivo dejanje.

- narediti, storiti **zločin**
- žrtev **zločina**
- strahoten **zločin**
- Policist se je vrnil na prizorišče **zločina**.

zlom samostalnik

Zlom je poškodba, pri kateri si zlomimo kost.

- **zlom** noge, zapestja

- Ob različnih poškodbah, kot so **zlom** roke, zvin gležnja, izpah rame, opekline, obiščemo zdravnika, ki poškodbo oskrbi.

STALNE ZVEZE

živčni zlom

Živčni zlom je stanje nenadne popolne duševne izčrpanosti zaradi čustvenega pretresa.

- Dobil je **živčni zlom** in so ga morali z rešilcem odpeljati v bolnišnico.

zlomiti

glagol

1. Zlomiti pomeni s pritiskanjem narediti iz česa trdega nepravilne dele.

- **Zlomil je** palico.
- 2. Zlomiti** pomeni poškodovati kaj tako, da najmanj na enem mestu ni več celo.
- **zlomiti** si nogo
- Med uro športne vzgoje si **je zlomil** roko.
- Stol se **je zlomil** in padel je na tla.
- **Zlomil sem** stara očala, zato mi je mama kupila nova.
- 3. ČUSTVENO OBARVANO Zlomiti se** pomeni naenkrat utihniti.
- Glas **se mu je zlomil**.

zrcalo

samostalnik

Zrcalo ali **ogledalo** je predmet z ravno stekleno površino, prevlečeno z gladko kovinsko plastjo, ki odbija svetlobo in v katerem se lahko gledamo.

- Vzemi **zrcalo**, ga usmeri v sončno svetlobo in lovi sončne žarke.
- Med prhanjem s toplo vodo se **zrcalo** v kopalnici orosi.

žabica

samostalnik

Žabica je majhna ali ljubka žaba.

- **Žabica** je skočila na kamen.

žakelj

samostalnik

Žakelj je vreča.

- V **žaklje** je dal koruzo.

želva

samostalnik

Želva je vodni ali kopenski plazilec s trdim oklepom iz plošč, ki ščiti hrbet in trebuh.

- **Želve**, krokodili in kuščarji imajo dva para okončin.
- Ali živijo morske **želve** karete tudi v Jadranskem morju?

želvji

pridevnik

Želvji je ta, ki je v zvezi z želvami.

- Ogledovali smo si **želvji** oklep.

ženiti se

glagol

1. Ženiti se pomeni iskati partnerja za razmnoževanje, zlasti pri živalih z dvorjenjem.

- April je mesec, ko **se ženijo** gozdne kokoši.
- Ko **se** mačke **ženijo**, so nepremišljene in jih hitreje povozi avto.
- Gregorjevo praznujemo 12. marca. Po ljudskem

izročilu je to dan, ko **se ženijo** ptički.

2. Ženiti se pomeni poročati se z žensko.

- Oznanil je, da **se bo ženil**.

žir

samostalnik

1. Žir je plod bukve podolgovate oblike.

- S tal je pobral **žir**.
- 2. Žir** je več žirov ali žiri kot celota.
- Otroci nabirajo kostanj, želod in **žir**.
- Jazbec rad je želod, **žir** in gobe.